

MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA

duha

1 | 2017

Informace o knihách a knihovnách z Moravy

DĚTSKÉ ČTENÁŘSTVÍ

Duha online:
<http://duha.mzk.cz>

Obsah

Studie, články

- Jak vyzrát na knihy? Čtení, čtenářská gramotnost a možnosti knihoven – *Klára Smolíková* 2
Školní čtenářské kluby – spolupráce školy a knihovny – *Irena Poláková* 8
A za zdí aneb Historická zkušenost v metaforickém příběhu – *Milena Šubrtová* 10

Inspirace, podněty, náměty

- Marketingový tip #1: Definujte si reálné a měřitelné cíle – *Barbora Buchtová* 13
Šestnáct marketingových trendů pro rok 2016 – *Libuše Foberová* 17
S časopisem IMPULSY do třetího ročníku – *Edita Vališová* 22

Proměny českého knihovnictví

- Rozhovor s Mgr. Helenou Šlesingerovou – *Jana Nejezchlebová* 23

Veřejné knihovny

- Regionální funkce v Jihomoravském kraji v roce 2016 – *Monika Kratochvílová* 26
Když knihovna, dostane občanku – *Petr Bobek* 30
Městská knihovna Hustopeče se stala Knihovnou Jihomoravského kraje 2016 – *Jitka Horáková* 34

Konference, akce

- Ohlédnutí za 1. ročníkem projektu Jižní Morava čte – *Adéla Dilhofová* 37
Kabinet informačních studií a knihovnictví na Masarykově univerzitě slaví 25 let své existence I. –
Michal Lorenz, Martin Krčál, Pavlína Mazáčová 41
Regionální projekt MěK Znojmo „S mou knihovnou tam a sem projdeme se pravěkem“ – *Jana Sikorová* 44

Informace pro knihovny

- Aktivity Centra dětského čtenářství na podporu čtenářství dětí – *Pavlína Lišovská* 50
Projekt Cizojazyčná literatura – *Zdenka Machková* 52
Jan Rajlich (1920–2016) – *Jan Rajlich ml.* 54

Z činnosti MZK

- Slavnostní setkání profesionálních knihoven Jihomoravského kraje 2016 – *Adéla Dilhofová* 63
Leopoldovský sešit Jana Zahradníčka – *Tomáš Kubíček* 71
O cestách a putování. Cestopisy z historických fondů MZK – *Jiří Dufka* 73

Knihovnické osobnosti JMK

- Zdenka Komůrková – knihovnická osobnost JMK 2016 – *Jana Sikorová* 75

Oči Brna

- Oči Brna v dubnu a květnu – *Romana Macháčková* 77

Recenze

- Chybavost, inspirace i balancování ilustrací českých dětských knih – *František Šalé* 78

Z historie knihoven

- Obecní knihovny od vydání knihovnického zákona v roce 1919. Na příkladu městyse Lysic 1919–1949 –
Jaromír Kubíček 79

Zkušenosti ze zahraničních knihoven

- Inspirace ze světového kongresu IFLA – *Libuše Nivnická* 83

Rozhovor

- Rozhovor s Joachimem Dvořákem – *Tomáš Kubíček* 89

Fejeton

- Sarajevská princezna – *Ivana Pecháčková* 92

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

Duha vstupuje do čtvrtého desetiletí své existence a věříme, že i v něm jí zachováte svou přízeň. Pro letošní ročník jsme připravili několik drobných změn v grafickém zpracování tištěného časopisu a především v pojetí rubrik. Ukončili jsme rubriku věnovanou výročí Duhy a nově zařadili *Inspirace*, *podněty*, *náměty* pro Vaši knihovnickou praxi a rubriku *Z historie knihoven*.

Tématem prvního čísla je **dětské čtenářství**. Věnují se mu nejen Studie, články, ale jako červená nit se prolíná celým obsahem časopisu. Kromě tipů na zajímavé knihy pro děti i dospělé se v jednotlivých příspěvcích můžete setkat i s popisem inspirativních aktivit knihoven pro nejmenší čtenáře nebo si přečíst rozhovor s nakladatelem dětské literatury. Připomínáme také některá oborová výročí a osobnost grafika Jana Rajlichy, který nás na sklonku loňského roku opustil. Nelze opomenout ani marketingové tipy či zprávu ze světového kongresu IFLA. Přejeme Vám příjemné a podnětné čtení.

Současné nám dovolu,te, abychom na tomto místě pogratulovali dlouholeté vedoucí a výkonné redaktorce Duhy – Mgr. Janě Nejezchlebové k jejímu významnému životnímu jubileu. Do dalších let jí přejeme hodně elánu, tvůrčího entuziasmu a inspirativních podnětů do další redakční práce.

Za redakci časopisu Duha
Jan Lidmila

DUHA. Informace o knihách a knihovnách z Moravy. Ročník 31 (2017), číslo 1.

Vydává **Moravská zemská knihovna v Brně** pro potřebu knihoven, knižního obchodu, nakladatelství a literárních pracovišť.

Adresa vydavatele a redakce:

Moravská zemská knihovna v Brně

Kounicova 65a, 601 87 Brno

Telefon: 541 646 126

E-mail: duha@mzk.cz

IČ 094943, DIČ CZ00094943.

Foto na přední straně:

Ocenění vítězů literární soutěže v rámci projektu Jižní Morava čte v Obecní knihovně Kuželov. Autor fotografie: Mgr. Petra Horáčková.

Grafické zpracování: Pavel Václav Vaščák.

Vychází 4x ročně tištěně i on-line.

Reg. číslo MK E 7312. Duha ISSN 0862-1985 (Print), ISSN 1804-4255 (Online).

Redakce: Mgr. Jan Lidmila, vedoucí redaktor, Mgr. Jana Nejezchlebová, výkonná redaktorka, Mgr. Adéla Dilhofová, redaktorka, Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová, redaktorka a jazyková korektura.

Redakční rada: prof. PhDr. Tomáš Kubíček, Ph.D. (Moravská zemská knihovna), předseda redakční rady, PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. (Ústav bohemistiky a knihovnictví FPF Slezské univerzity v Opavě), PhDr. Helena Gajdůšková (Masarykova veřejná knihovna Vsetín), Mgr. Hana Šimonová (Městská knihovna Hodonín)

Jihomoravský kraj

Časopis vychází s podporou dotace Jihomoravského kraje.

Jak vyzrát na knihy?

Čtení, čtenářská gramotnost a možnosti knihoven

Klára Smolíková

klara.smolikova@tiscali.cz

Článek se zabývá problematikou čtenářské gramotnosti. Zdůrazňuje význam čtení a čtenářství pro rozvoj čtenářské gramotnosti a upozorňuje na potřebu spolupráce knihovníků s učiteli při výběru knih pro děti. Ukazuje, jakou důležitost má oslovení veřejnosti a její seznámení s obsahem informační gramotnosti. Závěrem se věnuje významu čtenářských společenství pro rozvíjení vztahu nečtenářů ke knize.

Titulní stránky hlavních deníků jednou za čas okupuje téma děti a čtení. Většinou jsou titulky alarmující a závěry neradostné, přesto si čtenář nemůže nepovšimnout jisté disproporce. Vedle článků, které pláčí nad čtenářskou gramotností, se objevují pozitivní zprávy o husté síti knihoven v České republice, úžasných akcích na podporu čtenářství, množství titulů pro děti a mládež, které každoročně vycházejí, či

pozitivním vztahu české populace k četbě. Kde je zakopán pes?

Čtenář nemusí být ještě člověk čtenářsky gramotný, ale bez čtenářství není rozvíjení čtenářské gramotnosti možné

Pokaždé se totiž mluví o něčem jiném a občan je zmaten. Výstupy dlouhodobého výzkumného

Klára Smolíková při vedení čtenářského klubu

projektu „Čtenáři a čtení v České republice“, jehož hlavními řešiteli jsou Jiří Trávníček a Vít Richter, opravdu potvrzují, že ČR stále patří v Evropě k zemím s nejsilnější čtenářskou kulturou. Mezinárodní výzkumy PISA, které novináři často citují, naopak jasně dokládají, že čtenářská gramotnost českých dětí by nás měla znepokojit a čtenářské dovednosti českých žáků jsou podprůměrné. Rok od roku se navíc zhoršují.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy našťastí na klesající čtenářskou gramotnost českých dětí zareagovalo a školy nyní mohou čerpat z tzv. šablon peníze na další vzdělávání učitelů v této oblasti. V minulém roce stovky škol dovybavily ze štědrého grantu školní knihovny a začaly zavádět dílny čtení, letos je hlavním tématem zakládání čtenářských klubů. Učitelé si najednou začínají klást otázky, na které znají odpověď právě knihovníci: *Které knihy ze současné knižní produkce kupovat do školních knihoven? Které knihy opravdu děti baví? Jak pracovat s komiksy? Jak si s dětmi číst a jak se o knihách bavit?*

Informační pracovník se záplavy informací nezalekne

Co z toho vyplývá pro knihovníka? S nadsázkou je to příležitost přihlásit se k druhé části specializace a tou je „informační pracovník“, zaměřit se na edukaci a vrátit úder. Proberme si však postupně, oč tu běží. Knihovníci mohou jen stěží suplovat rodičovskou výchovu a knihovny mají vzhledem ke školám jen podpůrnou vzdělávací funkci. Přesto je oblast neformálního vzdělávání plná výzev.

Alfou a omegou čtenářství je dostupnost vhodných knih a děti, stejně jako mnozí dospělí, dávají přednost novinkovým titulům. Učitel se po vstupu do knihkupectví či otevření webových stránek internetového knihkupectví cítí zahlcen, což při počtu téměř 2 000 ročně vydaných titulů věnovaných dětem a mládeži je celkem pochopitelné. Knihovník by tedy měl být škole nápomocen se v této záplavě orientovat, informovat o reprezentativních výběrech,

jakým je katalog Nejlepší knihy dětem, ocenění Zlatá stuha či ceny SUK. Není od věci nejen dětské čtenáře, ale i učitele seznamovat s dalšími zákulisními informacemi kolem knih: představovat nakladatelství, proniknout do světa redaktorů, překladatelů a autorů, nahlížet na weby věnované literatuře, odlišit píárový materiál od recenze.

Čtenářská gramotnost, tedy pokročilá práce s textem a informacemi je klíčem ke vzdělání, k pracovním příležitostem i životní úspěšnosti. Nejsem proto příznivcem besed, které knihovník připravuje na přání učitelů a supluje za ně výuku vybraných hodin mateřského jazyka a literatury. Knihovník je informační pracovník, který má k dispozici obrovský kulturní kapitál a pomáhá návštěvníkům stát se čtenáři a následně využívat informační potenciál knihovny. Knihovník nestudoval dějiny a teorii literatury, jeho doména je někde jinde.

Pro dítě je každé čtení učněním, musí se však vyznat v daleko více mediálních sděleních, než jen v textu

Podstatně více může knihovna pomoci pedagogům na poli mediální výchovy, ale i dalších průřezových témat. Neboť čtení je nejen relaxací, ale i způsobem, jak porozumět druhým a sobě samému, pro dětské čtenáře je vždy zároveň učněním, ať už vezme do ruky jakoukoli knihu. Díky četbě se u dětí formují postoje, názory a hodnoty. Zároveň vyrůstají do světa, kde nestačí rozumět textu, ale je třeba se orientovat i v dalších symbolických promluvách, dekodovat obrazová či audiovizuální sdělení.

Knihovny mnohdy školám, ale i dalším cílovým skupinám, třeba seniorům, nabízejí informační lekce. Je však nutné veřejnosti vysvětlovat, co všechno informační gramotnost zahrnuje a k čemu je dobrá. Knihovníci by měli představit informační gramotnost jako širokou platformu, do které spadá gramotnost mediální, internetová i počítačová, která zahrnuje nejen samotnou schopnost

Komiksový workshop v boskovické knihovně

číst a psát, ale též schopnost přečíst obrazy, rozumět kultuře, včetně jejího jedinečného produktu – knihovně.

Kde jste slepá místa školní výuky?

Knihovny coby instituce neformálního vzdělávání se mohou zaměřovat na slepá místa výuky, spojovat do souvislostí přehledu informací roztrhaná do školních předmětů, zaměřit se na rozvoj informační gramotnosti a mediální kreativity. Nejprve si tedy knihovní edukátor musí ujasnit, jaké jsou vzdělávací záměry chystané lekce, které kompetence chce rozvíjet, jakých gramotností se plánuje dotknout, aby vhodně strukturoval program, zvolil odpovídající metody.

Učitelé si sami začínají uvědomovat, že stávající výuka českého jazyka a literatury ke čtenářství žáky nedovede, pokud nemají oporu v rodinném čtenářském společenství. Pokud se však knihovna a škola spojí, mají potenciál vytvářet dostatečně vlivné prostředí, které ke

čtení dovede i děti zdánlivě odsouzené ke čtenářskému neúspěchu. Před nástupem nových médií se mnoho dětí rozečetlo navzdory škole, dnes už to možné není.

Budoucnost patří čtenářským společenstvím, která mohou vznikat v knihovnách i školách

Držím školám a knihovnám palce, aby nepolevovaly ve zřizování čtenářských doupat, vybavování knihovniček atraktivními knižními novinkami, v ochotě si s dětmi o knihách povídat a přitom jim nediktovat, co mají číst. Holky a kluky musí knihy bavit, aby se rozečetli. Nás musí bavit mluvit s dětskými čtenáři o knihách, které přečetli, ale i o dalších souvislostech čtenářství. Je skvělé, pokud knihovník sám dokáže bez zábran před dětským publikem formulovat, co mu čtení přináší, jak ho změnilo, jak knihy čte či jaké má čtenářské zvyky i zlozvyky. A ještě lepší je, když to naučí i učitele, svého kolegu a spojence.

Čtenářský workshop v krnovské knihovně

Seminář s učiteli ve Vodňanech

O čtenářství s knihovníky, učiteli a rodiči ve svitavské knihovně

Čtenářský workshop v aténském krajanském spolku.

Školní čtenářské kluby – spolupráce školy a knihovny

Irena Poláková

irmamiter@gmail.com

Cílem příspěvku je představení projektu školních čtenářských klubů. Kluby podporují čtení, formou různých aktivit přibližují dětem svět knih, pomáhají nečtenářům najít cestu ke knize a radost z čtení a vyprávění. Seznamuje s jednotlivými kroky vedoucími k založení čtenářského klubu, s metodikou jeho organizace. Text doplňují praktické zkušenosti knihovníků z veřejných knihoven a mapa Center kolegiální podpory.

„Propojení knihovny a školy v projektu čtenářských klubů vidím přínosné pro obě strany. Pro mě jako knihovnici byla nejužitečnější dlouhodobá práce s malou skupinkou dětí.“

Radka Vojáčková, vedoucí klubu a knihovnice z Krajské vědecké knihovny Liberec

Čtenářské kluby

Čtenářské kluby již několik let nejsou jen pojmem, který známe z britských románů. Díky grantům ESF fungovalo v ČR v letech 2011–2014 dvacet tzv. školních čtenářských klubů, v nichž se scházely děti z prvního stupně se speciálními vzdělávacími potřebami. Navzdory obavám a počáteční skepsi se ukázalo, že jednoduše koncipovaný klub děti přitahuje a chodí do něj. Projekt „Školní čtenářské kluby – Brána ke vzdělávání“ inspiroval vznik i řady jiných klubů napříč republikou. MŠMT ČR vypsal tzv. šablony, v jejichž rámci školy mohou zažádat o finanční podporu na zřízení čtenářského klubu.

V tomto školním roce se po roce a půl zdánlivé odmlky dočkal pokračování i výše zmiňovaný projekt Nové školy, o.p.s. Kromě čtenářských klubů pro I. stupeň (13 klubů v Praze) se jako velký experiment otevírá 27 klubů pro II. stupeň. (Jak se nám asi podaří zvládnout v odborné literatuře popisovanou čtenářskou krizi žáků při přechodu na I. a II. stupeň. Krizi, kterou mimochodem také sledujeme.)

Ve své podstatě jsou si všechny čtenářské kluby velmi podobné. Každý týden nabídnou

dětem prostor pro utváření čtenářského společenství. V praxi by to neměl být kroužek s mnoha rozmanitými hříčkami a aktivitami, které děti sice zabaví, ale knih se dotýkají jen okrajově (čtenářské kluby se nejmenují čtenářské nadarmo). Čtenářský klub má být odpolední aktivita, kde je čtení, knihy, čtenáři v centru veškerého dění. V takovém klubu hrají zásadní roli knihy a ti, kteří do jejich světa žáky uvádějí. V případě školních čtenářských klubů to bývá pedagog a knihovník (případně jiný externí odborník). Oba mají svou specifickou a obtížně zastupitelnou roli.

Vedoucí čtenářského klubu – lodivod na (bouřlivých) vodách

Oba klubovní vedoucí úzce spolupracují. Společně plánují každé setkání, formulují čtenářské cíle schůzky, reflektují jejich naplnění. Usilují o to, aby žáci, kteří klub navštěvují, byli pokud možno titíž (cílem je, aby dítě setrvalo v klubu co nejdéle). Knihovník i pedagog díky malému počtu členů klubu (10–12 dětí) mohou průběžně sledovat čtenářský rozlet každého z nich a v případě potřeby intervenovat – nabídnout konkrétní knihu konkrétnímu dítěti, požádat o návštěvu speciálního pedagoga či jiného experta, poradit se s klubovými vedoucími z jiných klubů. Při pravidelné klubové práci je velmi brzy zřejmé, jak ta či která aktivita na děti působí.

„Spolupráce s učitelkou při klubech je důležitá v tom, že než poznám klubové děti blíž, dozvím se díky ní, jaké jsou, co se jim líbí, v čem vynikají a co

jim naopak nejde, a podle toho já můžu připravovat a doporučovat knížky z hlediska obsahu, ilustrací apod. Po delší době, kdy již děti znám, je spolupráce samozřejmě důležitá také, protože ve dvou se to vždy lépe táhne, to mám za léta své praxe vyzkoušené, a pokud jsou ti dva (nebo ty dvě) sehraný tým, je to pro děti vždy přínosem.“

Mirka Jouzová, vedoucí klubu a knihovnice
Městské knihovny v Kolíně

Mapa center kolegiální podpory

V ideálním případě by klubové vedoucí měli být nejen odborníky v oblasti rozvoje dětského čtenářství, ale i aktivními čtenáři. (Nejen) pro klubovou práci je přínosem, když ti, kdo klub vedou, si „čtenářský klub“ vytvoří mezi sebou – hovoří o knihách, mají potřebu sdílet názory na knihy, v debatě si ujasňují význam textů, inspiroují se k další četbě. Tj. sami jsou přesvědčeni, že „vytváření čtenářského společenství“ je obohacující v jakémkoliv věku, a proto je pro ně samozřejmý cíl klubové práce – „učinit z žáků celoživotní čtenáře“.

Tři pilíře školních čtenářských klubů

Dětské čtenářství podporujeme prostřednictvím tzv. tří pilířů. Na každé schůzce nabízíme knihy k samostatné četbě, pro samostatnou četbu je vždy vyhrazen čas (tzv. dílna čtení, první a nejdůležitější pilíř). Vedoucí klubu umožňují dětem, aby hovořily o své četbě a inspirovaly se navzájem (druhý pilíř).

Třetím pilířem je budování návyku číst si doma – z každého klubu odchází dítě s knihou „na doma“, případně si z domova (místní knihovny) přináší knihu již rozečtenou. S výběrem jim vedoucí aktivně pomáhají, současně si i vedou poznámky o tom, jaké knihy se dítěti líbí.

Přímo v klubu je k dispozici klubová knihovnička, z níž si žáci knihy půjčují. Pro mnohé z nich je totiž místní knihovna daleko, v obecném slova smyslu, v každém případě je fyzická přítomnost knih inspiroující. Radostí pro knihovníky – vedoucí klubu je ale i každé dítě nově přihlášené do knihovny.

„V průběhu projektu jsme také některé klubové schůzky realizovali v knihovně, a to především proto, abychom v dětech odbouraly bariéry, které před prvním vstupem do knihovny mají. Knihovna je velká, neorientují se v ní, bojí se zeptat, nevědí, jak si vybrat. Řada klubových dětí díky tomu začala chodit do knihovny a stále chodí. A pokud mají nějaký problém, vědí, že se na známou knihovnici mohou kdykoliv s důvěrou obrátit.“

Radka Vojáčková

Součástí klubové práce jsou i tzv. čtenářské lekce, při nichž klubové děti pracují s jedním textem, přičemž rozvíjejí konkrétní čtenářské dovednosti, jak bývají popsány v definici čtenářské gramotnosti. Popis lekcí je k dispozici na www.ctenarskekluby.cz.

Centra kolegiální podpory

Pro mimoprojektové čtenářské kluby, ale i pro učitele, knihovníky, tj. odborníky, kteří usilují o to, aby se z dětí stali životní čtenáři, nabízí projekt Školní čtenářské kluby tzv. „centra kolegiální podpory“, v němž utváříme společenství nad knihou mezi námi dospělými.

Centra kolegiální podpory na 8 místech v ČR pravidelně (a zdarma) nabízejí jednou za měsíc akce rozšiřující možnosti pedagogů a knihovníků (či vychovatelů školních družin) při rozvíjení čtenářské gramotnosti. Kromě různorodé nabídky přednášek, lekcí, aktivit je cílem centra shromáždit v dané lokalitě ty z řad odborníků, kteří chtějí hovořit o své četbě, zkusit si

doporučované postupy a následně účinněji pomáhat dětem, s nimiž jsou profesně v kontaktu.

Knihovníci mohou využít centrum kolegiální podpory jako prostor k ladění vzájemné spolupráce se školami. Zjistí zde od pedagogů, co přesně potřebují. Nabídnou jejich třídám program knihovny. V neposlední řadě pedagogy informují o nových knihách a představí ty, které se těší zájmu dětských čtenářů.

V čtenářských klubech jsme si dobře vědomi skutečnosti, že čtení knih k tomu, aby se člověk v životě správně rozhodl, nestačí. Nicméně se domníváme, že právě čtení knih rozšiřuje naši životní zkušenost, která pak může k zodpovědnému a šťastnému životu napomoci. A i kdyby ne, těší nás čas, který každé z dětí, jež by mohlo bezcílně bloumat po síti, stráví ve „vybrané“ společnosti knižních hrdinů.

„Pro mne jako knihovnici, která nepracovala s dětmi, byla práce v klubu i poučná. Za tři roky jsem se naučila způsoby, jak malé děti přivést k četbě. Od kolegyně, učitelky Terezy, jsem odkoukala nejružnější způsoby práce s dětmi: nechat je vybírat knihy, hledat v knihách něco, co jim připomene nějakou událost nebo věc ze života, předvídání příběhu, skládání příběhu podle obrázků nebo poslechu textu, vést děti k tomu, aby samy dokázaly o knížkách povídat.“

Helena Holanová, bývalá vedoucí klubu a knihovnice v knihovně v Chlumci nad Cidlinou

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

A za zdí aneb Historická zkušenost v metaforickém příběhu

Milena Šubrtová
subrtova@ped.muni.cz

Tématem příspěvku je přiblížení historické zkušenosti s totalitním režimem menším dětem. Na knihách spisovatelů Petra Síše a Pavla Čecha ukazuje možnosti vyprávět i náročné téma formou kreslených obrazů s minimálním textem.

Představit generaci dětí, které se narodily do svobodných poměrů po roce 1989, podstatu totalitní společnosti, je náročný úkol. Umělecká literatura, na rozdíl od té odborné, svým emočním potenciálem může účinněji podpořit hodnotovou orientaci dětského vnímatele. Přesto je dosud velmi málo knih pro děti, v nichž by byla životní zkušenost s totalitním režimem v bývalém Československu zpracována. Výjimku představuje titul brněnského rodáka Petra Síše, od 80. let 20. století žijícího v Americe, *Zed' aneb*

Jak jsem vyrůstal za železnou oponou (2007), kterou Václav Havel na přebalu knihy označil za „povinnou četbu pro všechny, kdo si myslí, že svoboda je samozřejmostí“. Brněnský autor Pavel Čech nyní knížkou A (2016) na Sísův exkurz do poválečných československých dějin do jisté míry navazuje, byť jeho obrazové vyprávění zůstává více v obecné a symbolické rovině.

Sám název, tvořený počáteční hláskou abecedy, a skutečnost, že se vypráví výhradně prostřednictvím obrázků, mohou vzbudit mylný

dojem, že jde o knížku pro děti mladšího školního věku. Pavel Čech však vytvořil publikaci, která dokáže oslovit všechny čtenářské generace.

Hlavní hrdina tentokrát vizuálně nenese žádné autobiografické rysy a v jeho fyziognomii upoutávají hlavně oči: hluboko posazené, široce rozevřené, s melancholickým pohledem. Jeho život plyne v ubíjející šedé jednotvárnosti. Stereotypní továrenská práce a neustálý dozor represivních složek diktátorského režimu vedou k tomu, že lidé se vzájemně odcizují. Bezútěšnost, samota, přetvářka jsou denním chlebem namísto toho skutečného, který se přiděluje na lístky. Jenom snění přináší závratný pocit svobody, ačkoliv i ono je ohraničeno: na jedné straně paměť zahrnující pouze existenci v totalitním režimu, na straně druhé všudypřítomným dozorem, který chce cenzurovat i myšlenky. Symbolem volnosti zůstávají ptáci, létající vysoko v oblácích. A papírová vlaštovka s poselstvím zpochybňujícím autoritářskou ideologii je také spouštěčem hrdinova rozhodnutí utéci. Perzekuci uniká díky svému vynálezu – létajícímu kolu. Po přistání ve svobodné zemi je okouzlen zdánlivě všedními maličkostmi, které ostatní lidé považují za samozřejmost. I zde jej do určité míry dostihne jeho minulost, neboť v bezstarostném blahobytu se cítí být cizincem. Katarzi představuje až rozhodnutí aktivně s totalitním režimem bojovat. Nasedá opět na létající kolo a vydává se nad svůj někdejší domov, aby knížkami, jež přiváží, bojoval proti lži a otevíral lidem obzory.

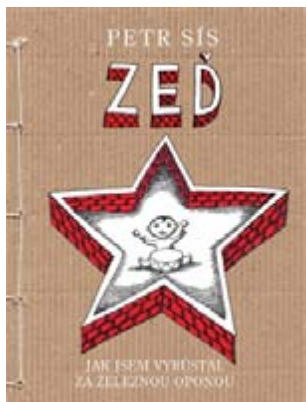
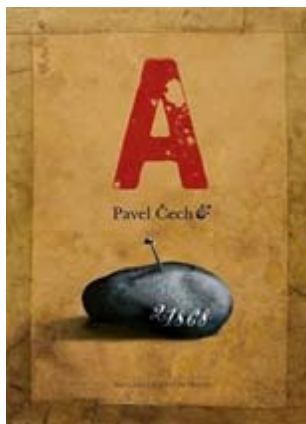
Sís svou obrázkovou knihu *Zed'* pojal jako autobiograficky motivovanou výpověď o životě v Československu v období 1948–1989,

zahrnul do ní dokonce i autentické deníkové materiály. Členění knihy nabízelo různé možnosti recepce: obrazová část v podobě komiksu mohla fungovat i samostatně, vertikální textové sloupce obsahovaly informace o dobovém společensko-historickém kontextu a vlastní životní příběh umístil pod ilustrace. Čech časoprostor své knihy explicitně nekonkretizuje. Čeští čtenáři v něm mohou dešifrovat aluze na realitu Československa od 40. do 80. let 20. století,

ovšem jinak jsou reálie zachycovány s důrazem na symboličnost. Sledovací zařízení, jimiž je prošpikován hrdinův svět, mají podobu vševědoucích pohyblivých očí, která odkazuje spíše ke konvenci dětem blízké dystopické či fantasy literatury.

Čechův hrdina nemá jméno. V totalitní společnosti je redukován na identifikační číslo, což je aluzí na koncentrační tábory, v nichž označování lidí čísly usnadňovalo psychologicky i administrativně jejich zotročování a likvidaci. Číslo 21868, které se objevuje na hrdinově černé rádiovce a září již na obálce knihy, je narážkou na zlomový okamžik novodobých československých dějin, kdy na

naše území vstoupila vojska Varšavské smlouvy. Dětský čtenář si tuto konkretizaci nemusí uvědomit, to však neznamená, že si tím zahrádí cestu k poselství příběhu. Obdobně tomu bylo i u Sísovy publikace, kde děti bez povědomí o historii mohly vnímat životní příběh chlapce, který rád kreslil, v obecném přesahu mimo dobový kontext.

Obyčejné jízdní kolo se v Čechově knize z každodenního dopravního prostředku mění na bájný okřídlený stroj. Neožívá zde pouze častý dětský sen o schopnosti létat či ikarovský mýtus, ale můžeme tu spatřovat i narážku na Síse, jehož autobiografický hrdina rovněž spřádá sny o svobodě, v nichž kolo s křídly představuje jednu z možností, jak uniknout za zeď oklešťující svobodu. Létací kolo je u Čecha také spikleneckým pomrknutím k dílu Jaroslava Foglara. Ve výsledku však Čech vytváří osobitou antimilitaristickou metaforu, když závěrem nechává svého hrdinu letícího na kole bombardovat šedou říši zakázanými knihami.

Čech se nevyhne používání prostředků, které jsou podobné Sísovým, přesto s nimi nakládá jinak. Čech střídá celostránkové a dvoustránkové ilustrace s kompozičním rozvržením do šesti komiksových polí. To mu umožňuje dynamizovat a perspektivizovat vyprávění. Stejně jako Sís nechává vstupní část knihy záměrně bez barev, aby zachytil šedivost života v totalitní společnosti. Sís ke zdůraznění symbolů komunistické moci používá červenou barvu kontrastující se šedí, zatímco Čech se drží nadčasového pojetí, takže znak fiktivního tyranského režimu splétá z různých heraldických objektů a zvířat, mezi nimiž nechybí například pěticípá hvězda, srp a kladivo, svastika, orlice a rozzuřený lev. Prvky zastupující vojenský režim a kult osobnosti nezvýrazňuje Čech barvami, nýbrž prací s perspektivou a naddimenzováním.

Barvy se, stejně jako u Síse, objevují až v krajině svobody, do níž hrdina přilétá. Ta je spojením blízkého, důvěrně známého (zelené zakulacené kopce a jabloně obsypaná červenými plody) s exotickým (dívka, již jako první potkává, maluje obraz ostrova s doutnající sopkou). V opozici k industriální šedi a zchátralosti je město vyvedené v okrově zlatých barvách, v němž komíny chrlící černý kouř nahradily historické věže. Zatímco Sís pracuje s abstrakty vepsanými do mapy svobodné části světa, Čech staví na smyslových vjemech. Svými obrázky tematizuje a evokuje všechny životní radosti, které jsou obyvatelům totalitní říše absurdně odpiřány. Posiluje tím nadčasovost svého poselství.

Na poslední straně se nachází dedikace, která by mohla být chápána jako další časové vymezení. Příběh je totiž věnován „Muži s taškami“, anonymnímu hrdinovi, jenž se 5. června 1989, den poté, co čínská armáda zmasakrovala protestující proti režimu na pekingském náměstí Nebeského klidu, postavil před kolonu tanků. Fotografie muže v bílé košili, který v každé ruce drží nákupní tašku, tehdy obletěla celý svět a stala se symbolem osobní odvahy jednotlivce. Čech nechává svého muže čelit přesile tanků s rozpaženými rukama, které evokují kříž, a opět i tato konkretizace zůstává srozumitelnou bez znalosti kontextu.

Až dosud bylo možno v Čechově knižní tvorbě rozlišit několik tematických a tvarových okruhů. První představují komorní alba v nostalgickém duchu, která vycházejí z dětské fantazie (*O zahradě, O mráčkovi, O klíči*), druhou zastupují pohádkové texty (*O čertovi, Dobrodružství pavouka Čendy*). Třetí je ztvárněním dětských dobrodružství, jimž je připisován iniciační význam (*Tajemství ostrova za prkennou ohradou, Velké dobrodružství Rychlé Veverky*; volně sem lze přiřadit i knihu *Dědečkové*, jež se sice věnuje fenoménu stáří, ale ukazuje dědečky s věčně klukovskou duší). Knižka *A* má svou poetikou nejbližší k dílu *Dědečkové*, které také místy přesahuje horizont dětského čtenáře, aniž by však pro něj zůstávalo nesdělenné. Pavel Čech patří k autorům, jimž se podařilo vybudovat vlastní fikční svět se symbolickými a jasně stratifikovanými prostory, rekvizitami a s archetypálními hrdiny. Některé z prvků tohoto fikčního světa tak, stejně jako tomu bylo v díle velkých romanopisců 19. a 20. století, přecházejí z jedné Čechovy knížky do druhé a mnohdy svou genezí odkazují i k Čechovu malířskému dílu. O knize *A* tedy musíme uvažovat i v souvislostech autorovy dosavadní tvorby a lze konstatovat, že se do ní organicky začleňuje. Čechův uprchlík za svobodou je neokázalý hrdina typu Pepíka Střechy, který se již vyrovnal sám se sebou a není mu lhostejný osud společnosti, v níž žije.

Marketingový tip #1: Definujte si reálné a měřitelné cíle

Barbora Buchtová

bara.buchtova@gmail.com

V novém seriálu časopisu Duha se během letošního roku budete postupně dozvídat různé marketingové tipy, které vám mohou pomoci při propagaci knihovny. Ještě předtím než s propagací začnete, je třeba mít definované konkrétní cíle, abyste věděli, kam vlastně vaše kampaň směřuje a proč ji děláte. Proto se první tip se věnuje právě definování reálných a měřitelných cílů.

Syndrom nestíhání v knihovnách

V knihovnách jsem potkala mnoho kreativních a činorodých lidí. Sršeli nápady, energií a stále znova vymýšleli, co všechno by se ještě dalo udělat. Mnoho z vyslovených nápadů však nakonec končí na dně šuplíku a knihovníci svorně říkají: "nestíháme" nebo "je toho nějak moc". Knihovna však není ani polní nemocnice uprostřed válečných oblastí ani hořící budova, kterou by bylo třeba uhasit (většinou), tak proč se někdy zdá, že není času nazbyt a že byste potřebovali alespoň 15 rukou, kdybyste měli dělat všechno, co byste dělat chtěli?

Pokud jste se v popisu výše tak trochu našli, máme pro vás dobrou zprávu, "syndromu nestíhání" se můžete zbavit. Jde jen o to dobře nastavit konkrétní cíle a na jejich základě vyhodnotit potřebné priority.

O co vám vlastně jde?

Tak a teď se na chvíli posaďte a zamyslete se. Co je cílem a podstatou vaší knihovny? Máte tyto cíle někde definované a zakotvené? Třeba ve strategii vaší knihovny? Jak chcete, aby lidé ve vaší knihovně trávili čas? Jak chcete, aby se ve vaší knihovně cítili? Jak by měl vypadat provoz vaší knihovny za rok? A za 5 let? Kam vaše knihovna směřuje? Co jí chybí? Za co je kritizovaná? Co na ní mají lidé rádi? Atd. atd.

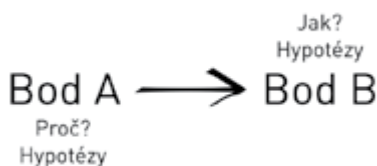
Udělejte si třeba jednoduchou SWOT analýzu.

Z bodu A do bodu B

Jakmile provedete krátké zhodnocení toho, kde právě jste, definujete si zároveň bod A - výchozí pozici. Bod B je potom bodem, do kterého se chcete dostat - váš cíl.

Bod A a B vždy spojuje určitá cesta. Ta nebývá většinou jen jedna. Často existuje mnoho možností, jak cíle, neboli bodu B, dosáhnout. K tomu, aby byla cesta co nejkratší a nejjednodušší, je třeba definovat 2 typy hypotéz.

- 1) Hypotézy určující, co ovlivňuje bod A (proč jste tam, kde jste).
- 2) Hypotézy, které určí, jak je možné dostat se do bodu B.

Důležité: Je třeba si uvědomit, že hypotézy je vždy potřeba potvrdit nebo vyvrátit.

To, že si něco myslíte, ještě neznamená, že je to pravda. Na druhou stranu to, jestli je něco pravda, nezjistíte jinak, než průzkumem, nebo ještě lépe praxí (v nejlepším případě nejdříve průzkumem a pak na základě průzkumu přizpůsobíte i praxi a získáte z ní další závěry).

Jak zjistit, které cíle jsou důležitější a které jsou méně podstatné?

Je třeba, abyste zvolili menší počet cílů, jinak se v nich utopíte. Jak ale poznat, které jsou ty nejdůležitější a které naopak klidně můžete škrtnout? Kritéria pro výběr nejdůležitějších cílů mohou být různá, já definuji podle mého názoru 3 nejdůležitější:

1) Peníze

Komerční firmy mají volbu jednodušší. Cíle mají často něco společného se **ziskem a financemi**. To knihovny řešit nemusí. Ale počkat – doopravdy nemusí? I knihovny musí řešit svou finanční politiku, přestože jsou většinou dotovány z veřejných zdrojů. Tudíž se na svoje cíle zkuste podívat pohledem: *“Když tento cíl nechám ve vybrané pětce, může to zlepšit finanční zabezpečení naší knihovny? Budu mít díky splnění tohoto cíle více prostředků na lidi i aktivity v knihovně? Může mi tento cíl pomoci ušetřit nějaké peníze pro knihovnu?”* Pokud je odpověď ano, je cíl rozhodně adepthem do první pětky.

2) Ideály

Druhé z kritérií pro výběr cílů zní již mnohem idealističtěji: *“Čím tento cíl udělá společnost/okolí/město/svět lepší?”* Ač byste tomu možná nevěřili, tuto otázku řeší často opět i komerční subjekty. Bylo zjištěno, že firmy, které mají definovaný účel, totiž paradoxně vydělávají více než ty, kterým jde jen o čirý zisk (a účel neřeší).¹ Zkuste se tedy například zamyslet, **jak vaše knihovna zlepšuje, nebo může zlepšit život ve vaší obci**. Může vámi plánovaný projekt / cíl vzdělávat skupinu obyvatel, která má špatný přístup ke vzdělání? Může nějak podpořit místní komunitu? Může pomoci s nějakým sociálním problémem nebo třeba zaměstnat lidi z okolí? Může pomoci vyřešit environmentální problém? Pokud ano, rozhodně tento cíl neházejte do koše, i kdybyste na něj prozatím

neměli dostatečné finance. Projektům, které dávají smysl, se většinou financování nakonec podaří získat.

3) Prestiž

Těm, co nejde o peníze ani o ideály, jde často alespoň o prestiž a slávu. I knihovnám by o prestiž mělo jít. Kde je prestiž, tam se směřují nejschopnější pracovní síly. V uznávaných institucích se lidem i lépe pracuje. (Nebo je pro ně minimálně jednodušší přiznat, kde pracují na večírku u známých.) Zároveň je pro ně mnohdy snazší získat potřebné prostředky.

Rada: Vyškrtněte cíle, které nedávají smysl, nebo které nemůžete uskutečnit

Dalším neopomenutelným kritériem je **dosažitelnost** jednotlivých cílů. Proč chtít zvýšit počet čtenářů, když byste větší počet čtenářů již nemohli kvalitně obsloužit a když nemáte prostředky na to, abyste svoje služby navýšili a zároveň udrželi jejich kvalitu? Proč chtít více návštěvníků akcí, když máte místnost, do které se vejde jen 30 lidí a na každé akci se jich sejde minimálně 26? Zamyslete se vždy nad tím, jestli to, co chcete, opravdu potřebujete. Zároveň buďte realističtí a náročné cíle si zkuste rozfázovat do cílů dílčích, kterých bude snazší postupně dosahovat.

Metoda SMART

Tato metoda, která je zároveň mnemotechnickou pomůckou (je poskládána z prvních písmen anglických slov) vám může pomoci formulovat cíle přesněji. Podle ní by totiž všechny cíle měly být:

Specifické/určité (Specific): měly by být definovány konkrétně, nemělo by jít jen o obecné formulace.

Měřitelné (Measurable): ideálně definované nějakým číslem nebo veličinou, která se dá změřit.

Dosažitelné (Achievable / Attainable): cíle které jsou splnitelné vzhledem k tomu, co už máte k dispozici a co nabízí váš “trh”.

Relevantní (Relevant): měly by souviset s vaší vizí.

¹ viz CAULKIN, Simon. Companies with a purpose beyond profit tend to make more money: It is a paradox that the most profitable companies are not the most profit-focused. *The Financial Times* [online]. 24.1. 2016 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <https://www.ft.com/content/b22933e0-b618-11e5-b147-e5e5bba42e51#axzz3yPhXgzxb>

Termínovatelné (Timed): ke každému cíli by se mělo určit konkrétní datum, kdy má být cíl splněn.²

Nejčastější cíle v knihovnách ... a jejich nedostatky

Chceme více fanoušků, čtenářů, návštěvníků...

Knihovny často říkají, chceme "více", bez toho aniž by se zamyslely, proč vlastně více chtějí a jestli není dostačující už to, co mají, a jestli by nebylo lepší spíše než na kvantitu se zaměřit na kvalitu. Růst se koneckonců nedá do nekonečna a knihovny nejsou nafukovací. Nicméně jsou knihovny, které opravdu mohou mít kapacity na to, aby zvětšily ať už svou čtenářskou základnu, nebo přilákaly lidi do poloprázdných sálů knihovny při událostech nejrůznějšího typu. Nebo třeba "nahnaly" více uživatelů na svůj web nebo do digitální knihovny.

V tom případě je vždy třeba si předem vypočítat, kolika lidem můžete poskytovat služby, aniž by byla umenšena jejich kvalita (např. aby vám pak nezačala digitální databáze padat, nebo nevznikaly fronty) a zároveň je dobré orientovat se také podle toho, o kolik by bylo lepší zvýšit např. počet čtenářů, aby vám to přineslo i něco dalšího – třeba lepší financování.

Chceme, aby lidi chodili na naše akce

I u této věci je potřeba začít s otázkou: "Proč?" Proč lidé chodí na vaše akce? A proč by měli? U všech jednotlivých akcí byste měli mít **definováno, pro jakou skupinu je akce určena, tuto skupinu poznat, přizpůsobit akci jejich potřebám** a propagaci volit na základě toho, kde se ona cílová skupina vyskytuje. Tak třeba školení "Jak začít pracovat s počítačem" není asi úplně nejvhodnější promovat na Facebooku.

Ano, může to uvidět někdo, kdo pak řekne někomu, kdo se pak na akci možná přihlásí, ale proč se raději nezamyslet a nejít tam, kde se lidé z cílové skupiny vyskytují – natisknout třeba letáčky a umístit je do čekárny na poliklinice, na zastávku místní dopravy nebo je nechat třeba přímo v knihovně. A na Facebooku můžete oslovit přímo ty, kteří ji mohou uvidět a propagovat dál a akci pojmenovat třeba "Přiveďte své rodiče / prarodiče na kurz práce s počítačem".

Čím více toho budete o cílové skupině pro vaši akci vědět, tím víc pro vás bude propagace vyslovená hračka.

Chceme, aby naše knihovna byla moderní a přívětivá...

Někdy knihovna definuje spíše vize, nežli cíle. Mít vizi a misi je samozřejmě správné a důležité. Je však třeba si uvědomit, že chtít, aby knihovna byla např. "moderní" nebo "pro mladou generaci" není cíl, ale vize, na jejímž základě je cíle teprve třeba definovat. Jak na to? Stanovte si hypotézy, co by mohlo vizi naplnit – například: *Náš knihovna bude knihovna "pro mladou generaci", když:*

- 1) *budeme mít velkou část čtenářů mladších 20 let;*
- 2) *většina těchto čtenářů bude v knihovně v oddělení pro mladistvé trávit alespoň 3 hodiny týdně;*
- 3) *většina těchto čtenářů bude říkat, že má knihovnu rádo.*

Cíle upravte podle metody SMART – především aby jednotlivé cíle byly snadno měřitelné a jejich splnitelnost vyhodnotitelná. Řekněte si tedy např., že většina = alespoň 65 %, doplňte konkrétní čísla – např. 1500 čtenářů (číslo přizpůsobte podle velikosti vaší knihovny), určete časový úsek a vzniknou vám 3 cíle:

Během příštího roku:

- 1) *bude knihovna mít alespoň 1500 čtenářů mladších 20 let,*

² CAULKIN, Simon. SMART GOAL SETTING: A SUREFIRE WAY TO ACHIEVE YOUR GOALS. NIKITINA, Arina. *Goal Setting Guide* [online]. 20. 2. 2010 [cit. 2017-02-15]. Dostupné z: <https://www.goal-setting-guide.com/smart-goal-setting-a-surefire-way-to-achieve-your-goals/>

2) průměrná doba návštěvy člověka v oddělení pro mladistvé je 3 hodiny*³ a celkový počet návštěvníků tohoto oddělení se zároveň rovná alespoň 65 % z celkového počtu zaregistrovaných v tomto oddělení

3) v dotazníku, který rozešleme všem čtenářům pod 20 let, vyplní alespoň 65 % zúčastněných respondentů, v odpovědi na otázku: "Máte rádi knihovnu" odpoví "Ano".

Chceme, aby lidé z obce/města věděli, co knihovna nabízí

U cílů tohoto typu hrají často roli domněnky knihovníků. Ty je také třeba potvrdit nebo vyvrátit. To, jestli lidé o vašich službách opravdu vědí nebo nevědí, lze zjistit průzkumem veřejného mínění. Jak takový průzkum udělat, se můžete dočíst například v elektronickém časopise Duha.⁴ Teprve až poté, co budete mít v rukou reálná čísla, můžete stanovit, jak je můžete a chcete změnit. Možná, že zjistíte, že vás všichni dobře znají.

Pokud se prostřednictvím průzkumu dozvíte o malém povědomí o knihovně, existuje mnoho metod, jak ho zvýšit – komunikace skrze klasická média, propagace na sociálních sítích, masivní letáková kampaň... Stanovte opět konkrétní měřitelné cíle a prostřednictvím kombinace těchto nejrůznějších marketingových metod ved'te kampaně. Poté průzkum veřejného mínění opakujte.

Jak tedy mají vypadat konkrétní cíle?

Příklady cílů – porovnejte, jak je možné konkrétně a měřitelně definovat cíle:

Chceme uspořádat více akcí – uspořádáme alespoň 30 akcí ročně.

Chceme více čtenářů – zvýšíme počet čtenářů o 20 % oproti roku 2016.

Chceme, aby naše akce byly navštěvované – Každá akce by měla mít minimální návštěvnost 20 lidí.

Chceme, aby většina lidí z města o knihovně věděla – Alespoň 70 % obyvatel našeho města dokáže v průzkumu veřejného mínění určit správnou adresu knihovny.

Potřebujeme více peněz na vybavení fondu – Seženeme 500 000 Kč na vybavení fondu.

Chceme více mladých čtenářů – Podíl čtenářů pod 18 let bude v knihovně alespoň 40 % z celkového objemu čtenářů

...

Nyní definujte vlastní cíle – zkuste je nejdříve definovat obecně a potom i konkrétně, aby se daly měřit a vyhodnotit:

Závěr

To, co jsem se v článku možná poněkud podrobněji pokusila rozebrat, se dá říct i velice krátce: Definujte si konkrétní a měřitelné cíle – cíle, které vás někde přivedou a budou vám ku prospěchu. Cíle, které budete moci postupně vyhodnocovat. Vyhodnocování (zda-li se vám cíle podařilo dosáhnout, nebo ne) by mělo probíhat buď po uzavření projektu, nebo případně v půlročních, ročních či několikaletých intervalech (záleží na typu cíle a projektu). Pokud budou vaše cíle jasně a konkrétně definovány, nebudete už mít tak moc problémů s nestíháním. Budete vědět, že úkoly, které k cílům nesměřují, můžete prozatím s čistým svědomím odložit.

³ vypadá to složitě ale pokud máte brány které zaznamenávají příchody a odchody, bude možné to vypočítat – díky zaznamenávání příchodů a odchodů víte přesně kolik je v knihovně/oddělení momentálně lidí a dokážete spočítat kolik hodin tedy dohromady v součtu stráví v knihovně. Celkovou sumu pak vydělíte počtem návštěvníků. Toto lze samozřejmě aplikovat jen pokud máte specifické oddělení pro tuto specifickou skupinu a návštěvy v ní prostřednictvím bran měříte. Druhým – snadnějším avšak ne tak exaktním – řešením je zjistit tyto údaje prostřednictvím dotazníku

⁴ BUCHTOVÁ, Barbora. Moravská zemská knihovna očima veřejnosti. *Duha* [online]. 2015, roč. 29, č. 1 [cit. 2017-02-15]. Dostupný z WWW: <<http://duha.mzk.cz/clanky/moravska-zemska-knihovna-ocima-verejnosti>>. ISSN 1804-4255.

Šestnáct marketingových trendů pro rok 2016

Libuše Foberová

libuse.foberova@centrum.cz

Probereme šestnáct marketingových trendů, které by měly pomoci knihovnám rozvíjet značku tak, aby byla odlišná od konkurence a vynikala. The New York Times odhaduje, že osoba žijící před 30 lety viděla 2 tisíce reklamních zpráv denně, dnešní člověk jich vidí 5 tisíc. Nejlepší způsob, jak se prodat, je vytvořit si vlastní značku. Tuzemské značky tvoří 65 procent českého franšízového trhu. Jedná se o obrovské množství značek známých i úplně neznámých. Pro zákazníky je čím dál obtížnější orientovat se ve světě značek. Homo sapiens se vyvíjí v homo digitalis, na to bychom neměli zapomínat. V roce 1930 žily na Zemi 2 miliardy lidí, v roce 2008 6,7 miliardy a v roce 2016 už 7,3 miliardy lidí. Zaujmut dnes je tedy mnohem těžší než dříve.

Základem pro dobrou značku je dobrá definice své cílové skupiny, pomůže vám lépe vysvětlit, co nabízíte, a vyvinout přesnější strategii, jak nabídku vysvětlit. V marketingu rozoznáváme dva přístupy – tahem nebo tlakem. Dnes se preferuje spíše strategie tahu – tzv. pull marketing, tedy znát cílové skupiny zákazníků a nabízet jim, co chtějí, a sdělit, že právě to pro ně děláme. V prostředí veřejných knihoven není toto tak snadné, protože naši uživatelé mnohdy netuší, co všechno jim můžeme nabídnout, např. digitální knihovny aj. zajímavé informační produkty a služby. V knihovnách se snažíme vytušit emocionálně-racionální motivy, které uživatele přivedou k našim službám – tzv. nabídková (push) koncepce. [1]

Obr. č. 1) Přehledná tabulka 16 marketingových trendů pro rok 2016 (vlastní zpracování)

Obr. č. 2) Logo Turistických informačních center v ČR

TwinEngine [2], marketingová poradenská agentura v Houstonu (USA – stát Texas), která se specializuje na budování značek, představila těchto 16 marketingových trendů pro rok 2016 – viz obr. č. 1. (Zdroj: <http://twinengine.com/>) Rok 2016 byl rokem značky. Dnes si v knihovnách uvědomujeme, že působíme v konkrétní komunitě a chceme se odlišit od konkurence. Chceme se stát silnou značkou, mít své logo – vizuální ztvárnění značky. Diskuse, zda by veřejné knihovny měly mít jednotné logo (jako Turistická informační centra u nás), anebo by se měly mezi sebou odlišovat, sílí. Zajímavým příkladem je jednotný vizuální styl nizozemských veřejných knihoven.

Obr. č. 3) Logo nizozemských veřejných knihoven

Branding jako výzva pro neziskový sektor

Značka je velice efektivním spojením mezi knihovnou a koncovým uživatelem. Neziskové organizace dnes čelí konkurenci a budou muset začít klást větší důraz na hodnotu své značky, její rozvoj i samotný positioning. Mohou tak zlepšit financování i fundraising a celkově tak přispět k rozvoji občanské společnosti. [3]

Příklady z praxe

Vytvářejte povědomí o značce. Marketing musíte zacílit na vybrané cílové skupiny. Značku budujeme buď pomocí jedinečného prodejního argumentu, nebo posilováním firemní identity. Je potřeba mít jasnou představu, kde

se nyní nacházíme, definovat klíčové atributy značky (základní hodnoty a vize). Budování firemní identity znamená šokovat, medializovat, zapojit slavné osobnosti (např. ve Žďáře nad Sázavou spolupracovat s Martinou Sáblikovou, která podporuje kulturu), inovovat, definovat cílové skupiny a kooperovat s obsahově blízkými institucemi. Silné značky představují jedinečný prodejní argument a výraz firemní identity (Sergio Zyman [4] – úspěšný ředitel marketingu Coca-Cola, PepsiCo, Procter & Gamble – vydal mj. Konec marketingu, jak jsme jej dosud znali). Značka se musí vyvíjet a přizpůsobovat změnám. I v období změn však vítězové zůstávají věrni tradici: hluboce zakořeněným hodnotám, které vyznávají od počátku své existence. (Zdroj: <https://www.stream.cz/slavne-znacky/10009391-pepsi-cola-pribeh-mnoha-prvenstvi-a-jedne-vecne-prohry>) Dalším příkladem je např. TESCO – „pomoc se skládá z drobných kroků“ (nízké ceny, pomoc přírodě atd.). Dobrým příkladem budování značky pomocí jedinečného prodejního argumentu je Národní technická knihovna. Její adresné dodávání dokumentů je žádanou službou a Národní technická knihovna je první knihovnou v České republice, která získala STARcertifikát od Resource Sharing Initiative, což je mezinárodní koalice knihoven, které se angažují v optimalizaci sdílení informačních zdrojů mezi knihovnami a jejich uživateli ve světovém měřítku. Dalším dobrým příkladem budování značky posilováním identity jsou ocenění knihoven v nejrůznějších soutěžích. Např. Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP) vyhlásil již posedmé soutěž o nejlepší městskou knihovnu roku 2016. Do soutěže se přihlásilo 30 veřejných knihoven a vyhrála Městská knihovna Sedlčany.

Značka musí propojovat strategii a účel instituce. Při budování značky musíte vědět, koho chcete oslovit, jaké jsou cílové skupiny, které chcete zasáhnout. Než zadáte ztvárnění loga designérovi, musíte umět odpovědět na tyto otázky: Kdo jsme? Kdo by o nás měl vědět (cílové skupiny)? Jak se o nás dozví (marketingová

strategie)? Proč bychom ho měli zajímat? Týmová síla = značka musí být v souladu s vnitřními i vnějšími vjemy; vybudujte si pevný základ, na kterém postavíte strategii a směr.

Budování vztahů se zákazníky je klíčem k úspěchu. Knihovna je jedna velká služba, a o službách se ví, že by měly být osobní a založené na vzájemné důvěře. To je základ kvalitních služeb. Proto se preferuje nošení jmenovek na pracovišti a velmi záleží na erudovanosti, kompetentnosti a vstřícnosti knihovníka. Co uživateli slíbíte, to byste měli garantovat a dodržet. Budovat loajální a dlouhodobé vztahy se čtenáři se knihovně vyplatí (věrnostní programy). Dobrým příkladem je Knihovna Jiřího Mahena v Brně – charta služeb – <http://www.kjm.cz/aktualni-projekty>.

Stavějte na zkušenostech zákazníků. Zákazníci mají dnes bohaté možnosti díky sociálním sítím, zaměřte tedy svou pozornost na technologie pro zlepšení zákaznické zkušenosti. Až na Rusko nebo Čínu se sestava pěti nejoblíbenějších aplikací ve světě neliší. Téměř dvě třetiny času na mobilu trávíme interakcí s Facebookem; ať již s jeho core produktem, Messengerem či akvizicemi WhatsApp a Instagram. Čtveřici aplikací z Palo Alto pak doplňuje Googlem vlastněný YouTube. Se staršími telefony jsou podíly vyrovnanější: 51 % pro Android a 42 % pro iOS. A především kvůli sociodemoografii svých uživatelů zůstane operační systém Applu pro marketéry i nadále zásadním. Apple se navíc na sklonku loňského roku vůbec poprvé stal světovým lídrem v prodeji mobilních telefonů. [5] Trh s tablety neroste, lidé si oblíbili chytré telefony s velkými displeji. Rovněž „boom“ čteček nenastal.

Značka musí definovat skutečnou hodnotu pro zákazníky. „Nemůžete se jednoduše zeptat zákazníků, co chtějí, a pak se to pokusit sestavit. V době, kdy to budete mít hotové, už budou chtít něco jiného.“ (Steve Jobs) Transparenčnost napříč všemi sociálními a digitálními kanály, které budou podporovat důvěru, povede k trvalému úspěchu.

Obsah zůstává „králem“. Život znamená žít offline. Nabízejí se nové možnosti publikování, říká se, že další Rowlingovou bude počítat. Poroste hodnota online prezentací, videí. Snahou bude propojit psaný obsah v kyberprostoru. Je potřeba nezapomínat na uživatele, kteří spoluvytvářejí obsah. Rok 2016 přinesl další rozmach obsahového marketingu s cílem dostat se hlouběji do podvědomí uživatelů. Značky by měly v rámci své strategie stanovit, jakým způsobem budou spolupracovat s blogery, youtubery i profesionálními redaktory, jaký obsah zamýšlí publikovat na vlastních kanálech a jak hodlají monitorovat obsah generovaný uživateli. Konkurence mezi Facebookem a Googlem se však vyostřuje také na poli automatizovaného nákupu online reklamy. Google se díky existujícím službám může zdát být ve výhodě. Facebook si však v dubnu patentoval produkt, který zadavatelům umožní aukční nákup externího prostoru s cílením, na jaké jsou zvyklí z prostředí této sociální sítě – tedy například zobrazení konkrétní reklamy v článku o běhání pro ženy ve věku kolem třiceti, které si nedávno koupily nové tenisky. [2]

INBOUND marketing. Orientuje se na vysvětlení přínosu produktu/služeb (místo představení samotného produktu/služeb). Cílem je obousměrná komunikace. Obsahový marketing je základem INBOUND MARKETINGU – marketingu bez peněz. Například videa a e-zpravodaje využívá řada knihoven.

1) **Marketingový výzkum – BIG DATA.** Pomocí BD mohou velké firmy zachytit drobné signály v chování zákazníka, reagovat na ně a proměnit je v obchodní příležitost (potravinářský průmysl, banky atd.). Knihovny by mohly mnohem lépe analyzovat své statistiky a spolupracovat s univerzitami na marketingových výzkumech.

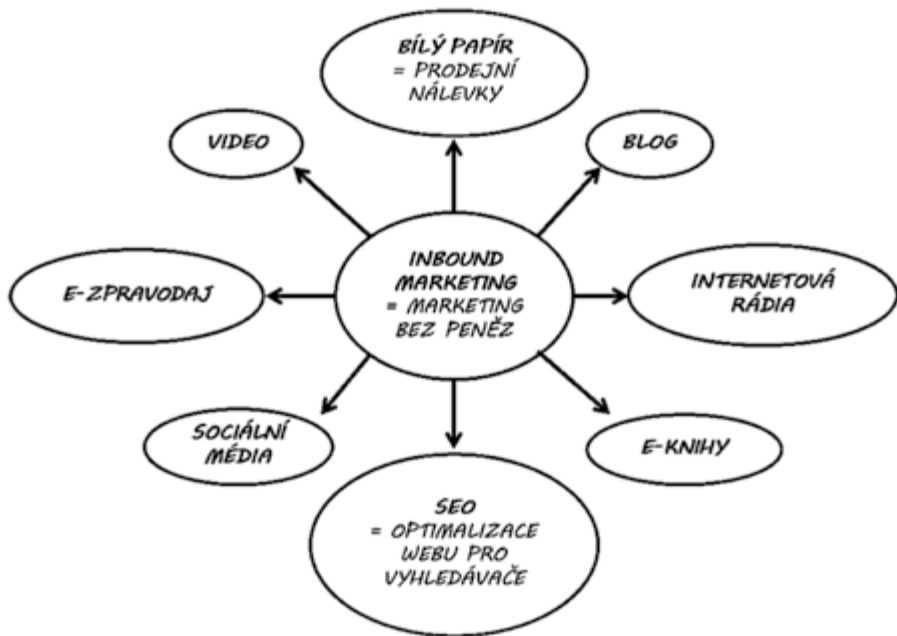
2) **Webové stránky musejí odrážet pravost značky.** Pamatujte, že první dojem z webové stránky se vytvoří během 50 milisekund. Pokud návštěvník není webem zaujatý během 50 milisekund, odchází. Knihovně

by neměl scházet bezbariérový web a dětský web. Webové stránky by měly být aktuální a pravidelně testované na uživatelskou přívětivost.

- 3) **Sociálním médiem je internet.** 88 % zákazníků se rozhoduje na základě online komentářů. Lidé upřednostňují platby „vše v jednom“. Nakupování na internetu neustále roste. Google a Facebook jsou v centru většiny mladých lidí. Hodně knihoven má profil na Facebooku, ale už méně s ním efektivně pracuje.
- 4) **Videa pomáhají budovat hodnotu značky.** 74 % z veškerého internetového provozu budou tvořit videa. 58 % zákazníků důvěřuje video reklamám a 71 % tvrdí, že videa v nich zanechávají pozitivní dojmy. Pozitivní videa zvyšují šance, že uživatelé na webových stránkách zůstanou déle.

Odhaduje se, že za pět let budou internetová videa tvořit až 80 % všech dat přenesených na internetu. Hegemonem v této oblasti zůstane ještě dlouho YouTube, zásluhou velkých plánů na originální obsah i reklamu odstraňující předplatné. Zde však Facebook začíná Google dostihovat. Obě platformy již mají podobný dosah; jejich denní počet zhlédnutí se pohybuje okolo 4 mld. denně. To je však pro marketéry jen jedním z aspektů, které berou v úvahu. Při pohledu na interakci uživatelů s videem je u obou služeb patrná rostoucí preference videí na Facebooku. [2] Řada knihoven využívá videa – jako návody, případně ukázky aktivit apod.

- 5) **Mobilní marketing je nutností.** Smartkatalog – katalog pro mobilní zařízení. Optimalizovat své webové stránky pro mobilní

Obr. č. 4) Marketing bez peněz (Zdroj: <http://www.web-biz.fr/integrer-inbound-marketing-dans-communication/>)

zařízení se stává dobrou investicí a nutností. Celkový počet uživatelů chytrých telefonů po celém světě je přes 2 miliardy a toto číslo stoupá. Uživatelé stráví na mobilních aplikacích 82 % svého času, v prohlížečích jen 18 %. 45 % e-mailů jsou otevřeny na mobilních zařízeních. [5]

- 6) **Význam lokálního marketingu poroste.** Lokální marketing odráží rostoucí trend nazývaný „marketing podloubí“ (grassroots marketing, do češtiny volně přeloženo – marketing založený na šeptandě). Ideou není něco prodat, ale ukázat, jak může určitá značka obohatit život zákazníka. S růstem mobilního vyhledávání vzroste význam propojení zápisů v mapách, hodnocení a aktuálních informací o firmě. Google uvedl novou podobu Google+ stránek pro firmy, které mohou být nativně propojeny se zápisy v Google mapách, hodnocením firem a aktuálními informacemi.
- 7) **Online reklama se přemísť na mobil.** Internetové reklamy očekávají nárůst o 10 % v celosvětovém měřítku a mobilní reklamy o 45 %.
- 8) **Storytelling** – vyprávění příběhů: prodejní řeč – prodejní příběh – vizuální vyprávění bude mít zásadní vliv na úspěch marketingu; průměrná pozornost člověka je 8,5 sekund, pokud ho stránka nezaujme, jde dál; značka se skládá z příběhů – příběhy zaměstnanců, příběhy, které ostatní vyprávějí o vás. Váš příběh je víc než chytlavý slogan.
- 9) **Vaše značka musí vynikat** – odlište se od konkurence, šokujte, buďte

nezapomenutelní; pamatujte, že kvalitní služby a kompetentní a vstřícní knihovníci jsou tou nejlepší značkou pro knihovnu. Nekopírujte ostatní knihovny, buďte sami sebou. Vyniknout můžete jediné tak, že budete vědět, co vás dělá tím, kým jste.

Poznámka autora: Příspěvek navazuje na článek FOBEROVÁ, Libuše. Adaptace veřejných knihoven na moderní trendy . Duha [online]. 2016, roč. 30, č. 4 [cit. 2017-02-19]. Dostupný z WWW: <<http://duha.mzk.cz/clanky/adaptace-verejnych-knihoven-na-moderni-trendy>>. ISSN 1804-4255) a rozvádí zmíněných 16 marketingových trendů pro rok 2016.

Odkaz na informační zdroje

- [1] Artsmanager.org. [online]. DeVos Institute of Arts management at the Kennedy Center. [vid. 10.02.2017]. Dostupný z: <<http://am.artsmanager.org/pages/welcome.aspx>>. Videu s Michalem Kaiserem – světový fundraiser a manažer pro kulturu.
- [2] TwinEngine – marketingová poradenská agentura v Houstonu. [online]; [vid. 10. 02. 2017]. Dostupný z: <<http://twinengine.com/>>.
- [3] HOMMEROVÁ, Dita. *Branding neziskových organizací*. Žatec: Ohře Media, 2015. ISBN 978-80-905122-8-3.
- [4] ZYMAN, Sergio. *Konec marketingu, jak jsme jej dosud znali*. Praha: Management Press, 2005. Knihovna světového managementu. ISBN 80-7261-134-8.
- [5] Petr Tomáš Vocelka z Trivaga.

Bude vás zajímat, že...

... **Nejlepší knihy dětem.** Výběr z českých knih pro děti a mládež z let 2015 – 2016 přináší stejnojmenný katalog. Jedná se o společný projekt komise pro dětskou knihu SČKN a České sekce IBBY, v němž jsou každoročně doporučovány nové české knihy pro děti a mládež. Katalog slouží pro orientaci všem, kdo se zajímají o kvalitní a podnětnou literaturu pro děti a mládež, tedy nejen knihkupcům a nakladatelům, ale pomáhá také s výběrem školám, rodičům a veřejnosti. <http://www.nejlepsiknihydetem.cz/> ...

S časopisem IMPULSY do třetího ročníku

Edita Vališová
redaktor@kjm.cz

*Inspirace, náměty a trendy dětského čtenářství – to vše je dostupné na on-line stránkách časopisu IMPULSY, který přináší knihovníkům, pedagogům, humanitně a společensky zaměřeným čtenářům i čtenářům z řad široké veřejnosti 5x do roka novinky ze světa knih pro děti a mládež. Časopis vydává od roku 2015 **Centrum dětského čtenářství** při Knihovně Jiřího Mahena v Brně v rámci své činnosti na podporu dětského čtenářství Jihomoravského kraje. Svým pokrytím však cílí mnohem dál – informuje o projektech knihoven po celé ČR, přináší inspirace z webového prostředí, reportáže z oborových akcí, recenze, rozborů literárních žánrů, tipy na nákup do fondu, klíčové tituly v knihovnách zahraničních zemí, rozhovory se zajímavými osobnostmi aj. Svým pojetím se u nás řadí k unikátním počínům na tomto poli, aktivně spolupracuje i s dalšími čtenářskými projekty (např. Rosteme s knihou, Zlatá stuha).*

Roč. 1/2015 – Pilotní číslo

V prvním roce své existence vycházely IMPULSY na webu knihovny ([archiv 2015](#)). Vyšlo prvních pět čísel, kde se zejména, co se obsahu týče, naplnily tvůrčí záměry redakce (více viz [Představujeme nový časopis IMPULSY](#)).

Roč. 2/2016 – Rozvoj časopisu

Již druhý ročník přinesl IMPULSŮM řadu pozitivních změn vylepšujících kvalitu časopisu. Jako první můžeme uvést **vlastní webové prostředí** nacházející se pod adresou impulsy.kjm.cz a ustálení počtu rubrik – k výchozím rubrikám Editorial, Čtete, Doporučujeme, Impulsy na webu, Inspirujeme se, Objevujeme a Učíme se přibyla rubrika rozhovorů Impulsy u kávy a Před(d)kládáme, zaměřená na zahraniční literaturu pro děti a mládež. Druhou novinkou bylo zavedení **tematických čísel**, což přispělo k ucelenější prezentaci vydávaných článků.

A nakonec lze zmínit i fakt, že časopis přilákal k publikaci „nejen“ knihovníky, ale i **akademické pracovníky a další osoby aktivně spjaté s literaturou**, tudíž došlo k rozšíření jeho záběru nad rámec knihovnické obce. Z akademických autorů jmenujme např. doc. PhDr. Milenu Šubrtovou, Ph.D. a doc. PhDr. Jiří Poláčka, CSc.,

z Katedry českého jazyka a literatury na Masarykově univerzitě, z oblasti knižní sféry můžeme uvést rozhovor s Františkem Havlůjem z nakladatelství Běžíliška či Robinem Králem, držitelem ceny Magnesia Litera 2016 v kategorii Kniha pro děti a mládež.

Také v druhém ročníku vyšlo celkem 5 čísel včetně tematicky zaměřených čtenářských anket: roč. 2, č. 1/2016 (4. 4. 2016) – Statistika a literární ocenění, roč. 2, č. 2/2016 (13. 5. 2016) – Nejmenší v knihovnách, roč. 2, č. 3/2016 (29. 6. 2016) – Mládež v knihovnách, roč. 2, č. 4/2016 (26. 10. 2016) – Terapie v knihovnách a roč. 2, č. 5/2016 (23. 12. 2016) – Vánoce a pohádková tvorba.

Roč. 3/2017 – Jaký bude?

Věříme, že i nadále si časopis udrží výše popsaný standard. V záměru je i další technický rozvoj, který by napomohl k větší míře interakce mezi autory a čtenáři. Z obsahu aktuálního ročníku časopisu se lze těšit na témata jako **Budoucnost a současnost knihoven, Vyprávění příběhů, Pedagogové v knihovnách vs. knihovníci ve školách** a další (přehled nejbližších čísel najdete na stránce [Chci publikovat](#)). Pokud se vám časopis i připravovaná témata líbí, neváhejte se **redakci ozvat**. Těšíme se na vaše IMPULSY.

Rozhovor s Mgr. Helenou Šlesingerovou

Jana Nejezchlebová

Jana.Nejezchlebova@mzk.cz

V roce 2013 jsme otevřeli novou rubriku Dvacet let českého knihovnictví. V rozhovorech s osobnostmi oboru pokračujeme v 31. ročníku časopisu pod názvem rubriky Proměny českého knihovnictví. S ředitelkou Knihovny města Plzně se zamýšlíme nad vývojem dětského čtenářství a dětských oddělení veřejných knihoven.

Paní ředitelko, působila jste jako metodička pro práci s dětmi a mládeží a dlouhá léta jste byla vedoucí Ústřední knihovny pro děti a mládež Knihovny města Plzně. Když se ohlédnete na toto období, jaká byla práce s dětskými čtenáři a se školami?

Když jsem v červenci 1986 (hned následující den po promoci) nastoupila do městské knihovny, pochopitelně bylo všechno jiné, počínaje otevírací dobou pro děti a konče doporučenou četbou. Žádné technologie, jenom náštěnka, nůžky a barevné papíry. Cedule jsme si psali ručně, texty a obrázky vystřihovali z odepsaných Mateřídoušek a Sluníček, tematicky je třídili a shromažďovali do zásoby. Knihovna měla tehdy 6 465 dětských čtenářů, kteří v tom roce uskutečnili 176 813 výpůjček. Dnes evidujeme o 2 tisíce dětí a 75 tisíc výpůjček ročně méně, zato děláme sedmkrát tolik akcí. V roce 2016 jsme jich pro děti realizovali 1 690. V osmdesátých letech v Plzni fungoval systém Mládež a kultura, který ukládal kulturním institucím a školám vzájemnou spolupráci. Například stanovoval, kolikrát v kterém ročníku musí třída knihovnu navštívit. K tomu jsme měli zpracované informační lekce s pomůckami a diapositivy. Děti povinně četly, učitelky povinně chodily, mnohé z nich ale knihovnice jen s maturitou nepokládaly za rovnocenné partnerky. V devadesátých letech potom najednou nikdo nic nemusel. Některé školy zrušily školní četbu, odpadly děti, které už nemusely číst.

Měnil se přístup knihovny-knihovníků ke čtenářům, způsob práce s nimi a vztah dětí ke knihovně? Myslím, zda byly změny tak rychlé a výrazné jako v ostatních knihovnických činnostech a procesech.

Trvalo dlouho přesvědčit některé konzervativní kolegy, že kulturní a vzdělávací aktivity taky patří k činnosti knihovny. Nebo že smyslem naší práce je služba čtenářům, a ne knihovní řád. Teď už s dětmi v nějaké míře pracujeme de facto všichni. Dřív děti rády v knihovně vystřihovaly, soutěžily, bavily je i dlouhé vědomostní kvízy. Dneska nemají trpělivost a čas. Otázky musí být snadné a krátké. Knihy tenké. Jedna sotva odrostlá studentka potřebovala Shakespearova Romea a Julii, při pohledu na knižní svazek jí ale dílo připadlo moc velké. „To já si půjčím jenom Romea,“ vyhrkla v Ústřední knihovně pro děti a mládež... S nástupem informačních technologií děti pochopitelně nemají problém. Materiály na referát si stáhnou z internetu, stránku z knížky si případně k tomu ofotí mobilem. Na internet k nám ale chodí už jen ty ze sociálně slabých rodin.

Jak výrazně změnil práci s dětskými čtenáři technologie, vliv médií a změny ve společnosti?

Na to by byla dlouhá odpověď. Technologie ledacos zrychlily. Přibývá autorů a knih, ale ubývá čtenářů. Přibývá hluku, podnětů,

málo hodnotných informací, co rozptylují pozornost, zhoršují schopnost čtení. Děti hodiny tráví u počítačů, v té virtuální realitě, každý však sedí u obrazovky sám. Už se tak dívají i na televizi. Samy. Knihovny hledají nové cesty, aby jim takzvaně neujel vlak. Možná je ale důležité zpomalit, vrátit se k sobě, k příběhům, obvykle si spolu číst.

Čtenářská a informační gramotnost dětí. Jak je přístup knihovníků – vnímají je jako oddělené „aktivitu“, formy vzdělávání nebo jde o propojené a navzájem se ovlivňující metody práce s dětskými čtenáři?

Dnešní člověk, má-li být úspěšný, se neobejde bez čtenářské, ale ani bez informační gramotnosti. Na jedné straně je navíc potřebná empatie při četbě literárního díla, na druhé aktivní uživatelský přístup. Nejde o úplně oddělené oblasti. Některé výzkumy prý dokazují, že používání počítače v rozumné míře může vést u dětí k potřebě přečíst si knížku a vzdělávat se. V praxi knihoven to bude (podle roku narození knihovníků a knihovnic) různé.

Od roku 2011 jste předsedkyní Klubu dětských knihoven SKIP ČR. Jak byl Klub dětských knihoven přijímán knihovníky, změnil se přístup knihoven během roků jeho působení? Zapojuje se většina dětských oddělení veřejných knihoven do projektů a celostátních aktivit?

My všude uvádíme, že Klub dětských knihoven je „největší a neaktivnější sekci Svazu knihovníků a informačních pracovníků“. Podle databáze má 378 členů! Zní to formálně, ale jeho potřeba opravdu kdysi vyšla zdola. Základem se stali členové bývalého meziknižního aktivu pro práci

s dětmi a mládeží, který působil při Národní knihovně. Sama Národní knihovna nikdy neměla dětské uživatele, proto se ani nezabývala metodikou a tuhle roli převzal SKIP. Domluvili jsme to v červenci 1994 na 2. knihovnickém týdnu v Sobotce, v říjnu toho roku se potom v Hradci Králové konala ustavující schůzka. Většina z třidvaceti základajících členek je dnes už v penzi. Byla mezi nimi Zlata Houšková, Božena Blažková z Pardubic, Eva Kordová z Turnova, „Matka Andersenka“ Mirka Čápková z Uherského Hradiště... Cíle klubu se od té doby vůbec ne-

změnily. Od počátku jsme chtěli podporovat spolupráci se školami, udělat z knihoven místo trávení volného času dětí, rozvíjet nové formy práce, odborně vzdělávat knihovníky dětských oddělení, vytvořit sbírku materiálů a nápadů, kterou by mohli využívat všichni. První databanka v Pardubicích byla z papíru. Hltali jsme moderní interaktivní metody, třeba z programu Čtením a psaním ke kritickému myšlení, a vzájemně jsme je sdíleli.

Museli jsme. S počítači se teprve

začínalo. V západních Čechách například koloval takzvaný „Oběžný dopis“, obálka od knihovny ke knihovně, do které každý adresát přidal své produkty a poslal dál. Trvalo čtvrt roku, než oběhla. Dneska je díky technologiím všechno tak jednoduché! Občas si někdo z mladých kolegů myslí, že objevil Ameriku, že jeho knihovna je „nejlepší v republice“... Neví, že všechno už jsme dělali. Že stárnout v knihovně neznamená mít vrásky v obličeji, ale postupně ztrácet energii v aktivitách, které se opakují. Členové KDK patří k těm aktivním knihovníkům. Z českých veřejných knihoven se ale celostátních projektů bohužel pravidelně účastní jen asi stovka.

Pracují aktivně regionální klubka KDK? Mají vliv na rozmanitost a kvalitu práce s dětskými čtenáři?

Klub dětských knihoven má v regionech 12 klubek, mezi nimi jsou ale velké rozdíly. Samozřejmě záleží na lidech, roli však hrají i jiné faktory. Není jedno, kolik je v té které oblasti měst, jak jsou velká a jak od sebe vzdálená. V některých regionech mívala dobrou tradici krajská metodika, je tam více měst střední velikosti, zatímco jinde tradice setkávání chybí. Dobrým příkladem může být klubko Severní Morava. Víc než osm desítek členů snadno obsadí jakoukoliv aktivitu. Jsou šikovni a mají energii, víc hlav víc ví. Naproti tomu v severních, jižních nebo západních Čechách bojují s únavou malých knihoven. Knihovnice nemá kdo zastoupit, nedostávají peníze na cesty, proto se nikdy nezúčastňují výjezdních vzdělávacích seminářů. Nemohou se tam potom ale ani dobíjet. Předsedkyně klubka z velké knihovny na sebe může vzít „regionální funkci“, zatímco předsedkyně z malé knihovny pracuje na principu kamarádké výměny zkušeností. Někomu chybí podpora kolegů nebo vedení. Někoho drtí přemíra akcí, informací a výzev. Občas některá předsedkyně klubka najednou přestane v obrané odpovídat na e-maily... Dnes už to chápou. Každý z nás dělá, co může. A členky Klubu dětských knihoven v první linii dělají vždycky něco navíc.

Co připravuje KDK pro rok 2017? Jaké má cíle v nejbližších letech?

Tohle chce od nás každoročně vědět Roman Giebisch pro velký SKIP a já jsem každoročně na rozpacích, že je to vlastně pořád stejné. Ale je. Právě připravujeme už 17. ročník Noci s Andersenem se Čtyřlístkem, 6. řádný ročník přehlídky knihovnických programů OKNA, tentokrát v Uherském Hradišti, probíhá 6. ročník soutěže Kamarádka knihovna, děti hlasují v 24. ročníku ankety SUK... A na březen chystáme vyhlášení 11. ročníku projektu Kde končí svět. Motivační text pro knihovny budu teprve psát. Už jsme se ale na „mozkovém trustu“ domluvili na jeho tematickém zaměření. Zvířata. Téma bude jako

vždy široce rozkročené – od zvířat, fantastických zvířat až po zvířata v nás.

Chtěla byste přiblížit některý konkrétní projekt KDK?

Podle mě velký potenciál do budoucna má celostátní soutěžní přehlídka knihovnických besed a pořadů OKNA (O Knihovnických Aktivitách). Už podle názvu symbolicky otvírá okna novým možnostem práce s dětským čtenářem. Knihovnice mohou přihlásit svůj „zajímavý a originální“ program na dané téma a pak ho prezentovat před kolegy-diváky živě s dětmi a v reálném čase. K projektu jsme se inspirovali na Slovensku, původním vzorem nám byla přehlídka „Prešov čítá rád“, kde si to jako první vyzkoušela Iveta Novotná z Městské knihovny Chrudim. Ze strany soutěžících chce účast pochopitelně velkou odvalu a na jevišti i v hledišti se to neobejde bez emocí. Zázitek mají rozhodně všichni. Jeden si zapíše nové aktivity, druhý nové knihy. Třetí si uvědomí, jak při besedě rychle utíká čas a že se při ní skoro nic nestihne. Další třeba, co nastane, když mladý hezký knihovník dostane třídu dospívajících dívek, anebo když se program plný interaktivních činností nešťastně potká s pasivními žáky. Vnější proměnné hrají obrovskou roli. Zlepšujeme si při tom lektorské dovednosti a učíme se i těm didaktickým. Mnozí soutěžící například mívají problém s určením cílů besedy. Měli by si stanovit, čeho chtějí programem dosáhnout, a k tomu použít vhodné prostředky. Jimi zvolené, i když moc pěkné, aktivity však často s cílem vůbec nesouvisejí a cíl je mnohdy velmi vágní – rozvoj čtenářství, seznámení s knihou...

Letošní přehlídka se uskuteční ve dnech 25.–26. dubna 2017 v Knihovně Bedřicha Beneše Buchlovana v Uherském Hradišti a bude zaměřena na žáky 2. stupně základní školy, na téma „Pravé hrdinství není v rukou, ale v srdci a v hlavě“. Už se moc těším na hrdiny!

Děkuji za rozhovor.
Jana Nejezchlebová

Mgr. Helena Šlesingerová (nar. 1963 v Plzni) absolvovala Pedagogickou fakultu v Plzni a hned po promoci v roce 1986 nastoupila do Knihovny města Plzně. V letech 1986 až 1991 pracovala jako metodička pro práci s dětmi a mládeží a v Ústřední knihovně pro děti a mládež, od roku 1992 byla vedoucí tohoto úseku práce. Od roku 1990 je členkou SKIP, od roku 1994 členkou odborné sekce Klubu dětských knihoven a jeho ústředního orgánu tzv. „mozkového trustu“. Je autorkou celostátního velmi úspěšného projektu „Kde končí svět“ a na Pražském hradě byla jako první knihovnice pasována na rytířku řádu Krásného

slova (2001). Podílí se na práci Kruhu přátel knižní kultury, sdružení Pro libris, působí jako redaktorka literárního měsíčníku Plzeňský literární život (od roku 2002) a spolupracuje s dalšími časopisy. Píše básně a drobnou publicistiku, je členkou Obce spisovatelů a Střediska západočeských spisovatelů v Plzni. Pod jejím vedením patří Knihovna města Plzně k moderním knihovnám, které přináší svým návštěvníkům a uživatelům stále nové služby, podporují čtení a čtenářství, vztah ke knize. Knihovna města Plzně je přední kulturní a vzdělávací institucí ve městě.

Zdroj: Slovník českých knihovníků

Regionální funkce v Jihomoravském kraj v roce 2016

Monika Kratochvílová

Monika.Kratochvilova@mzk.cz

Rok 2016 byl již dvanáctým rokem, kdy rozvoj regionálních funkcí podpořil z finančních prostředků svého rozpočtu Jihomoravský kraj. A jsou to právě regionální funkce, bez kterých by nebyl možný úspěšný rozvoj veřejných knihovnických a informačních služeb a které se zasloužily o to, že se mění pohled na knihovny jako veřejné instituce poskytující služby všem bez rozdílu a podporující rozvoj společenských a kulturních hodnot. A právě změna vnímání knihoven je jednou z neskromných ambicí, o kterou regionální funkce usilují – na úrovni lokální, regionální, ale především celostátní.

Poděkování za stabilitu a trvající podporu rozvoje regionálních funkcí patří zejména poskytovateli dotace Jihomoravskému kraji, velkým dílem také ředitelům a metodikům pověřených knihoven. Bez jejich spolupráce, podpory a úsilí zejména při komunikaci s místní samosprávou by nebylo možné úspěšně naplňovat vytyčené cíle a zkvalitňovat úroveň poskytovaných regionálních služeb.

K 31. 12. 2016 poskytovalo šest pověřených knihoven (a Moravská zemská knihovna v Brně jako pověřená knihovna pro okres Blansko) regionální služby celkem **689 smluvním knihovnám**.

V Jihomoravském kraji poskytovalo veřejné knihovnické a informační služby v roce 2016:

6 pověřených knihoven

73 profesionálních knihoven

543 neprofesionálních knihoven

Celkem knihoven bez poboček: 622

Celkem knihoven s pobočkami: 708

Včasné a zejména stabilní poskytování finančních prostředků na zajišťování regionálních funkcí umožňuje pověřeným knihovnám plynulé zajišťování regionálních služeb. Míru zájmu o jednotlivé služby v roce 2016 dokládá tabulka níže.

Nad rámec standardních regionálních činností věnovala Moravská zemská knihovna

Pořadí regionálních činností podle zájmu obsluhovaných knihoven (bez MZK)

Pořadí	Regionální funkce	Počet obslužených knihoven		
		2016	2015	2014
1.	Statistika	667	669	669
2.	Doprava	607	602	610
3.	Poradenská a konzultační činnost	594	600	606
4.	Cirkulace VF	587	622	622
5.	Porady	321	280	291
6.	Zpracování KF z prostředků obcí	288	273	290
7.	Vzdělávání knihovníků, semináře	263	309	289
8.	Servis výpočetní techniky	203	279	204
9.	Nákup KF z prostředků obcí	212	198	207
10.	Pomoc při revizi a aktualizaci KF	150	135	142

v Brně ve spolupráci s pověřenými knihovnami ve shodě s přijatou Koncepcí rozvoje regionálních funkcí v Jihomoravském kraji v letech 2015 – 2020 pozornost dvěma nově vytyčeným cílům:

- **pravidelná medializace nejlepších knihoven a knihovníků, oceňování knihoven a obcí,**
- **podpora kulturně-výchovné činnosti.**

Kulturně výchovná činnost

Knihovny jako místa uchování a rozvoje regionálních tradic a paměti místa

„Hrozbou pro regionální a lokální kulturu je proces globalizace, jenž vede k postupné ztrátě regionální či lokální identity. Globalizace je spojována především s komercializací českého kulturního prostředí – média se orientují zejména na komerční produkci, která může vést k nežádoucí unifikaci globálního vkusu. Proti globalizaci však stojí (zejména v některých regionech) silné a stále živé místní tradice a identifikace obyvatel s jejich regionem, jež rozmachu globalizované kultury zamežují.“¹

Podpora kulturně výchovné činnosti v obsluhovaných knihovnách má svoji dlouhou tradici zejména v regionu Blanensko, a to zásluhou činnosti dřívějšího regionálního oddělení Městské

knihovny Blansko v čele s její vedoucí paní Helenou Jalovou, která byla iniciátorkou projektu Setkání čtoucích rodin². Aktivita na podporu čtoucích rodin, poznávání historie místa a upevňování mezigeneračních vztahů na platformě společně sdílených čtenářských zážitků našly postupně odezvu v ostatních pověřených knihovnách.

Také v roce 2016 byl patrný nárůst zájmu ze strany pověřených knihoven podílet se na regionálních projektech na podporu čtenářství (Projekt Městské knihovny Břeclav **Jižní Morava čte**, viz příspěvek A. Dilhofové Ohlédnutí za 1. ročníkem projektu Jižní Morava čte v rubrice Konference, akce) a současně iniciovat vlastní aktivity napomáhající budovat i z těch nejmenších knihoven místa setkávání a komunitních aktivit.

O dobré práci veřejných knihoven v Jihomoravském kraji svědčí mnohá ocenění, která knihovny v uplynulém roce obdržely. Kromě oceňování dobře pracujících knihoven na krajské úrovni, oceňují svoje profesionální a neprofesionální knihovny také některé pověřené knihovny.

Význam regionálních funkcí pro knihovny malých obcí

Nejpočetněji zastoupenou skupinu mezi veřejnými knihovnami tvoří tradičně neprofesionální

¹ Strategie regionálního rozvoje ČR 2014–2020. <http://www.mmr.cz/getmedia/08e2e8d8-4c18-4e15-a7e2-0fa481336016/SRR-2014-2020.pdf?ext=.pdf>

² <http://duha.mzk.cz/clanky/setkani-ctoucich-rodin-v-regionu-blansko/>. ISSN 1804-4255.

6. literárně turistické putování dětí, rodičů a knihovníků regionu Blansko dne 21. 5. 2016, fotografie Helena Jalová

Nová budova Obecní knihovny v Bílovicích nad Svitavou (slavnostně otevřena 3. 9. 2016), fotografie Marie Nedopilová.jpg

knihovny. Jako mnohdy jediná kulturní zařízení v obci plní nezastupitelnou úlohu při rozvoji čtenářství, komunitního života, kultury a osvěty. **Z celkového počtu knihoven v obcích Jihomoravského kraje do 200 obyvatel jsou zastoupeny 13,6 %, z počtu knihoven do 500 obyvatel je to již 47,62 %.**

Význam dotace regionálních funkcí zejména pro tyto malé knihovny dokládá, že přes 16 % obcí **nevynakládá žádné finanční prostředky na nákup knihovních fondů.** Za těchto okolností je nabídka výměnných fondů právě pro tuto skupinu veřejných knihoven existenční záležitostí.

Pozitivní trendy

Oproti roku 2015 došlo ke snížení počtu obcí, které neposkytují finanční prostředky na nákup knihovního fondu (2015 – 111 obcí, 2016 – 89 obcí). Z 20,29 % knihoven bez nákupu knihovního fondu tak došlo ke snížení na 16,24 %.

Automatizace v knihovnách

Z celkového počtu knihoven mělo webové stránky (vlastní, na záložce obce): **88,6 %** automatizovaný knihovní systém: **83 %** elektronický katalog na internetu, tzv. OPAC: **76,3 %**.

Rekonstrukce a stěhování knihoven

V roce 2016 prošlo rekonstrukcí a modernizací větší množství obecních knihoven zejména v souvislosti s nově vyhlášeným krajským dotačním titulem Obecní knihovny, který umožnil

knihovnám čerpat finanční prostředky v celkovém objemu přes 5 milionů korun.

Rok 2016 tak zahájil ve veřejných knihovnách Jihomoravského kraje novou etapu – etapu proměn veřejných knihoven v moderní instituce nabízející příjemné a moderně vybavené prostory s dětskými a čtenářskými koutky nabízející místa k setkávání a rozvoji kulturního a komunitního života obcí.

Výměnné fondy

Budování a využívání účelově budovaných knihovních fondů – výměnných fondů – patřilo mezi nejvýznamnější a nejvíce využívanou regionální službu. Oproti roku 2015 vyexpandovaly pověřené knihovny více o 113 souborů a 2 138 svazků v souborech. **Na nákup výměnného fondu vynaložily pověřené knihovny v roce 2016 celkem 3,520.569,48 Kč.** Z celkových nákladů pro pověřené knihovny představuje tato částka **29,58 %**.

Dotace určená na rozvoj regionálních funkcí významně napomáhá dalšímu zkvalitňování poskytovaných regionálních služeb, které patří mezi podpůrné služby napomáhající kulturnímu rozkvětu obcí, podpoře komunitního života a rozvoji informační a čtenářské gramotnosti.

„Proto knihovny nabízí každému, kdo projeví zájem, orientaci ve světě příležitostí i nejistot, a to bez ohledu na formu, kterou jsou znalosti prezentovány a uchovávány.“

Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2017–2020

Bude vás zajímat, že...

... **noc v knihovně pro děti i pro dospělé.** Můžete si vybrat – Andersen nebo Boccaccio? Městská knihovna ve Znojmě letos, 3. března, již po deváté pozvala do knihovny své dospělé čtenáře. Umožnila jim na chvíli zapomenout na každodenní problémy a v příjemném prostředí poslouchat čtení, prohlížet knihy a časopisy, sledovat divadelní představení a další inspirativní program. Účastníci tak mohli vidět knihovnu z jiného úhlu pohledu, než při běžné rychlé návštěvě. ...

Když knihovna dostane občanku

Petr Bobek

bobek@kkvysociny.cz

Dosažení patnáctého roku je považováno za jednu z životních met. Ukončuje se základní škola nebo se získává občanský průkaz. Pro ten si letos v lednu pomyslně došla i jedna knihovna – ta z Havlíčkova Brodu, která v roli Krajské knihovny Vysočiny oslavila patnáct let.

Sladkých patnáct

Ještě nevychladly svíčky od pomyslného dortu k 120. narozeninám historie havlíčkobrodské knihovny a je tu další výročí. Tentokrát se neoslavuje zasloužilý věk, ale vzpomíná se na relativně nedávný 1. leden 2002.

Tehdy se brodská knihovna dočkala povýšení a začala vystupovat jako Krajská knihovna Vysočiny. S tím přišlo i několik pozitivních změn. Mohl se rozšířit fond dostupných dokumentů, mohla se prodloužit její otevírací doba a došlo také k realizaci projektů, na které by v roli okresní knihovny, kterou byla předtím, nedosáhla.

Například v roce 2003 začala provozovat Univerzitu volného času, kterou ročně absoluuje přes 1000 posluchačů. Pod knihovnu spadá i Krajská digitalizační jednotka, která má za cíl digitalizování významných regionálních dokumentů, jednak pro jejich uchování a také pro snadnější zpřístupnění studentům, vědcům i široké veřejnosti.

V prostorách havlíčkobrodské krajské knihovny se uskutečňuje také velký počet vzdělávacích akcí pro knihovníky z Kraje Vysočina – ať už jde o literární semináře nebo o přednášky spojené s knihovnictvím. Tyto akce zaštiťuje Útvar veřejných knihoven, který každý rok pořádá i Malou knihovnickou slavnost, kde od začátku působení knihovny coby krajské oceňuje neprofesionální knihovníky z Vysočiny.

Navrhni svou placku

Narozeniny má knihovna, slaví čtenáři. A to si dárky ještě vybrali. Knihovna na webových stránkách vyhlásila anketu Jak nejlépe oslavit 15. výročí. Nejžádanějším způsobem se stal knihovnický ples, který se uskuteční 4. listopadu.

Své příznivce našla i možnost večera pro rodiny s dětmi. Těchto večerů tedy bude víc, nezůstane jen u toho z 2. února, kdy se uskutečnilo Rodinné Listování knihy Kluk, co se koupal s piraňami. Výlučně pro rodiče a jejich ratolesti se plánují koncerty nebo další Listování.

V rámci oslav se čtenáři mohou těšit na výstavu 15 let Krajské knihovny Vysočiny, nebo se mohli zúčastnit soutěže Navrhni svou placku. Před Vánoci posílali návrhy na placku vystihující patnáct let havlíčkobrodské knihovny v krajské funkci. Zvítězila ta s heslem: „Cestovní kancelář pro váš mozek.“

Největším dárkem (pro čtenáře i knihovnu) by byla ale nová budova, po jejíž stavbě se v prostorově malé havlíčkobrodské knihovně volá už dlouho. A nemuselo by zůstat jen u volání: v minulém roce se totiž začala zodpovídat otázka, zda se bude stavět nebo ne, a zatím to vypadá na první možnost.

Krajská knihovna Vysočiny

Listování uspořádané při příležitosti 15 let krajské knihovny

Oslavy 120 let brodské knihovny

Oslavy 120 let brodské knihovny

Oslavy 120 let brodské knihovny

Oslavy 120 let brodské knihovny

Městská knihovna Hustopeče se stala Knihovnou Jihomoravského kraje 2016

Jitka Horáková

knihovna@volny-cas.cz

Městská knihovna Hustopeče je součástí Centra volného času Hustopeče, které je příspěvkovou organizací města. Její provoz zajišťují 2 knihovnice. Naši knihovnu v uplynulém roce navštívilo 1 005 registrovaných čtenářů. Je potěšující, že se přihlašují nově přistěhovalí, zástupci střední generace, kteří do knihovny přivedou i své děti. Knihovnice se samozřejmě také snaží svými aktivitami přilákat do knihovny zejména malé čtenáře, u kterých je důležité získat návyk ke čtení.

Kromě základních knihovnických služeb, má knihovna také širokou nabídku aktivit pro veřejnost. Pravidelně jedenkrát za dva měsíce pořádáme **Literární kavárnu**, kam zveme známé i méně známé spisovatele, dále zde představujeme knižní novinky z naší knihovny, chvilku poezie apod. V loňském roce u nás hostovali Markéta Harasimová, Blanka Hošková, Kateřina Petrusová, JUDr. Pavel Kosatík, Naďa Horáková a Daniela Mičanová. Jednou měsíčně organizujeme **přednášku** na určité téma (dle zájmu veřejnosti), vloni byl velký zájem např. o přednášku ing. Jarmily Mandžukové „Projezte se ke zdraví“ nebo PhDr. Arnošta Vašíčka „Fantastické záhady“.

Každý měsíc instalujeme do vestibulu CCV nějakou **výstavu** (zejména nabízíme prostor amatérským umělcům). Celoročně nabízíme zájemcům jazykové i počítačové kurzy a kurz trénování paměti. Vloni jsme se také stali kontaktním místem **Virtuální akademie třetího věku**, jejímž garantem je Provozní ekonomická fakulta České zemědělské univerzity v Praze. Začínali jsme semestrem o čínské medicíně, letos jsme měli genealogii, kde nám počet účastníků narostl z 15 na 33.

Podpora dětského čtenářství

Téměř každé úterý během školního roku, kdy je zavřeno pro veřejnost, probíhají v knihovně **besedy a exkurze pro školy**. Naše nabídka je poměrně rozsáhlá, největší oblibě se těší besedy zaměřené na doporučení k četbě (např. Malí detektivové, Chci se při čtení smát, Už vím, co si přečtu). Pro děti pořádáme besedy se spisovatelí či ilustrátory, různé literární a výtvarné soutěže.

V současné době jsme již 3. rokem zapojeni do soutěže Knihovny města Hradce Králové „**Lovci perel**“, jejímž cílem je přivést děti ke čtení. Děti získávají po zodpovězení otázek na pracovním listě za každou přečtenou knihu perlu na svou šňůrku na nástěnku v knihovně. V loňském roce se akce zúčastnilo 87 dětí. Odměněny byly děti už od 10 nasbíraných perel.

Již tradicí se stalo každoroční **pasování prvňáčků na čtenáře**, které má úspěch nejen u dětí, ale i u dospělých. Děti obdrží jako dárek průkaz do knihovny na rok zdarma. **Promaminky s malými dětmi** máme k dispozici **mateřské centrum Cipísek** – herna je otevřená v provozní době knihovny – jednou týdně probíhá výtvarná výchova nebo tělesná výchova maminek s dětmi. Mnohé maminky se pak přihlásí do knihovny.

V rámci města proběhlo letos mezi obyvateli dotazníkové šetření, ve kterém jsme se umístili ze všech organizací ve městě na jednom z čelních míst, čehož si velmi ceníme. To vše by se ale nedalo dělat bez podpory města, které je nám nakloněno a poskytuje knihovně dostatečnou finanční částku na naši činnost, za což jim patří obrovský dík!

Lovci perel - soutěž pro děti

Městská knihovna Hustopeče

Pasování prvňáčků na čtenáře v písmenkovém království.

Bude vás zajímat, že...

Akce pro dětské knihovníky v roce 2017

- 5. 4. Dramatická výchova při práci s dětmi
- 25. – 26. 4. O KNihovnických Aktivitách
- 10. 5. Kritické myšlení v knihovnách
- 21. – 22. 6. Didaktické pomůcky a hry
- 18. – 19. 10. Chceme dětem číst 9 aneb Literatura pro malé a ještě menší
- 15. 11. Pracovní setkání s literaturou pro děti a mládež
- 2. 12. Den pro dětskou knihu

... Tak a dost, **u nás se na počítači nehraje**. Nešlo by to také u vás? Vedoucí Městské knihovny v Rosicích Monika Rovná a její kolegyně se snaží, aby knihovna byla místem, kde se čte, prohlíží knihy a časopisy a děti spolu mluví. Povídají si o knížkách a třeba i o zážitcích ze školy nebo soukromí, ale neseď a nekoukaj stále na monitor počítače. Prostě v rosické knihovně se na počítačích hry nehrají. Děti si mohou půjčit stolní hry i domů, na internetu hledat informace. Po počátečním překvapení je reakce kladná, dokonce i rodiče jsou spokojení. (Mladá fronta DNES, sobota 4. 3. a neděle 5. 3. 2017, s. 15) ...

... v únoru 2017 vyšel jednosvazkový **Hebrejsko – český a česko – hebrejský praktický slovník**, který se věnuje moderní (ne biblické) hebrejštině. Původní autorské dílo, které vydala Lingea s. r. o., první česko-hebrejský slovník, obsahuje 43 000 hesel a zachycuje psanou i mluvenou podobu jazyka.

...

Ohlédnutí za 1. ročníkem projektu Jižní Morava čte

Adéla Dilhofová

Adela.Dilhofova@mzk.cz

Rada Jihomoravského kraje schválila dne 2. 6. 2016 podporu projektu Městské knihovny Břeclav Jižní Morava čte. Projekt se zaměřuje na dvě tradičně nejsilnější generační skupiny návštěvníků veřejných knihoven: děti a mládež a seniory. Tímto projektem jsme se snažili posílit význam formování regionální identity, propojení mezigeneračních vztahů – setkávání seniorů, místních kronikářů a pamětníků s dětmi. Podstatou projektu bylo podpořit u dětí budování vztahu s místem, kde žijí, seznámení s historií regionu. Metodickou pomoc poskytovala a partnerem projektu Jižní Morava čte byla Moravská zemská knihovna v Brně.

Realizace projektu probíhala ve třech etapách od září do prosince 2016. Začátkem září byla vyhlášena literární soutěž pro děti a mládež na téma „Mýty a legendy mého kraje“. Povídky, pohádky, eseje či básničky na motivy legend a pověstí skutečných či vymyšlených dětí odevzdávaly do konce října ve vybraných šedesáti knihovnách. Soutěž probíhala ve dvou věkových kategoriích 6–9 let a 10–18 let. V průběhu této doby se v knihovnách konaly besedy o pověstech, knihovnice, učitelé, regionální spisovatelé či zastupitelé obcí (starostové či místostarostové) četli dětem vybrané texty z regionální literatury. Setkání někde probíhala i mimo knihovny, např. v muzeu, místní čajovně či kavárně. **Ve vybraných šedesáti knihovnách v Jihomoravském kraji proběhlo 170 akcí**, včetně doprovodných výstav výtvarných prací, zejména menších dětí. Všechny aktivit v knihovnách Jihomoravského kraje **se zúčastnilo celkem 5.413 dětí**.

K projektu byly vytvořeny vlastní webové stránky <http://jiznimoravacte.cz/> a facebookový profil „Jižní Morava čte“. Probíhala také anketa o jméno hlavní postavy projektu – letícího chlapce. Vítězné jméno, bylo vyhlášeno na závěrečném setkání v Divadle Polárka.

Děti se při slavnostním vyhlášení výsledků literární soutěže v knihovnách na konci listopadu těšily z drobných darů. Autoři prací, které v obou kategoriích byly v knihovnách vybrány jako nejlepší, obdrželi pozvánku do brněnského Divadla Polárka na slavnostní vyhlášení, a tím postoupily do tzv. krajského kola. Komise v MZK vybrala v obou věkových kategoriích 3 nejlepší práce, které byly v divadle slavnostně vyhlášeny a odměněny knižními dary. Byly to:

v I. kategorii (6–9 let):

1. místo - Martin Golíáš, Bílovice nad Svitavou
2. místo - Kristýna Němcová, Kuřim
3. místo - Zuzana Ježová, Moravský Písek

ve II. kategorii (10–18 let):

1. místo - Nela Kedziorová, Černá Pole KJM
2. místo - Anežka Čechová, Mikulov
2. místo - Petr Čípek, Blansko
3. místo - Linda Tománková, Cetkovice

Publikum si vyslechlo dramatizaci textů v podání herců divadla. Všechny děti odcházely z divadla s darem od partnerů projektu (Audioteka.cz a nakladatelství Host) a obohacení kulturním zážitkem z divadelního představení. Pro některé z nich, zejména z malých obcí, to bylo první setkání s divadlem vůbec. Aktivitami v rámci tohoto projektu se výrazně posílila spolupráce s místními školami, veřejnými knihovnami i obcemi celé Jižní Moravy. Knihovny tak také potvrdily, že jsou komunitními centry a místem mezigeneračních setkávání v obcích.

Jihomoravský kraj

Slavnostní vyhlášení vítězů JM čte v Divadle Polárka

Slavnostní vyhlášení vítězů JM čte v Divadle Polárka

Slavnostní vyhlášení vítězů JM čte v Divadle Polárka

Slavnostní vyhlášení vítězů JM čte v Divadle Polárka

Slavnostní vyhlášení vítězů JM čte v Divadle Polárka

Slavnostní vyhlášení vítězů JM čte v Divadle Polárka

Kabinet informačních studií a knihovnictví na Masarykově univerzitě slaví 25 let své existence I.

Michal Lorenz, Martin Krčál, Pavlína Mazáčová

lorenz@phil.muni.cz, krcal@phil.muni.cz, mazacova@kisk.cz

Kabinet informačních studií a knihovnictví (dále pod zkratkou KISK) na Masarykově univerzitě v Brně je dynamické akademické pracoviště s moderním výukovým profilem a řadou mladých vyučujících. Zdá se téměř neuvěřitelné, že ve studijním roce 2016/2017 slaví již pětadvacet let své existence. Příznačně existuje stejně dlouho jako připojení České republiky k Internetu. Při této příležitosti jsme se rozhodli využít možnosti bilancovat, ohlédnout se za historií a reflektovat současnost akademického pracoviště. Vývoj vzdělávacího profilu a zaměření odráží měnící se podmínky pro vykonávání naší profese stejně jako mezinárodní trendy udávající směr oboru.

Historii KISKU tvoří tři období podle převládajícího pojetí oboru:

- 90. léta – období knihovědné,
- první dekáda milénia – období informačně-vědné,
- druhá dekáda milénia – období informačních věd.

Formativní léta – období knihovědné

Hybatelem existence Kabinetu informačních studií a knihovnictví byl nedostatek vysokoškolsky kvalifikovaného personálu knihoven na Moravě. Ten byl pocíťován obzvláště v Moravské zemské knihovně v Brně. Situaci se rozhodl řešit tehdejší ředitel knihovny Jaromír Kubíček a v roce 1988 zahájil jednání o možnosti zřízení vhodného studijního programu na Vysokém učení technickém. Knihovnictví mělo být přednášeno jako součást studijního programu Informatika, jehož studenti by se mohli ve 4. a 5. ročníku na knihovnictví specializovat. Zřízení specializace se ale neuskutečnilo, a tak začal po roce 1990 Jaromír Kubíček jednat za podpory historika Jana Janáka s tehdejším rektorem Masarykovy univerzity Milanem Jelínkem.

Z úspěšného jednání vzešla možnost otevřít na univerzitě specializaci knihovnictví.¹

Knihovnictví se poprvé oficiálně představilo v roce 1991 v seznamu přednášek na Filozofické fakultě MU, v němž byly zveřejněny plánované předměty, které měly tvořit knihovnickou specializaci. Po úspěšné akreditaci se začalo knihovnictví vyučovat ve studijním roce 1991/1992. Prvním vedoucím ústavu se stal Miroslav Flodr, který chtěl samostatnost pro pomocné vědy historické a archivnictví, a tedy strategickým spojením s knihovnictvím mohl ustavit samostatnou katedru – **Ústav pomocných věd historických, archivnictví a knihovnictví**. Základní koncept kurikula byl převzat z Univerzity Karlovy. Název oboru – **Vědecké informace a knihovnictví** – prokazoval jasný vliv teorie vědeckých informací převažující v tehdejších východním politickém bloku. Termín vědecká informatika, který zavedli sovětsští odborníci A. I. Michajlov, A. I. Čornyj a R. S. Giljarevskij², byl do českého jazyka

¹ KUBÍČEK, Jaromír. *Ke kořenům aneb jak to všechno začalo*. Vystoupení v rámci KISKFóra: KISKstory aneb jak to tehdy vlastně bylo, 22. 10. 2015, Mosilana Hub Brno. Pořádající instituce Kabinet informačních studií a knihovnictví V Brně.

² Více k této koncepci viz CEJPEK, Jiří. *Informace, komunikace a myšlení: Úvod do informační vědy*. Praha: Karolinum, 2005. *ISBN 80-246-1037-X*. Str. 165 – 167.

překládán právě termínem vědecké informace a sloužil jako alternativní označení k západnímu názvu oboru informační věda. Podpora výuky ze strany Ústavu byla minimální, pro výuku se využívaly především všeobecné předměty.

V tomto kontextu se jevilo jako nejvhodnější specializovat výuku na knihovnědu, což učinilo profil studia jedinečným. Vyučované předměty byly rozděleny do tří základních bloků:

- **Společenskovědní základ** obsahující předměty Dějiny filosofie a Obecné dějiny, Metodologii vědy a Základy křesťanských nauk,
- **Knihovnicko-informační základ**, v němž byly zařazeny například předměty Sociální informatika, Informační analýza dokumentů, Věcné pořádání dokumentů, Organizace informačního fondu nebo Projektování informačních systémů,
- **Knihovědná specializace** zahrnující například předměty Paleografii, Kodikologii, Genealogii a Heraldiku, Dějiny knihtisku a knihoven.

Mezi nabízenými předměty byly i předměty z dnešního pohledu dosti neobvyklé, například Lokální společenství vesnice a města, Vinohradnická kultura či Folklor evropských národů. Odbornou část výuky zajišťovali z velké části zaměstnanci Moravské zemské knihovny, vědecké knihovny v Olomouci (například tehdejší ředitelka Marie Nádvorníková) a externisté. Studenti, jejichž zájem o obor byl spíše technologický než knihovědný, mohli navštěvovat vhodné předměty Kurs práce s počítačem, Organizace a budování bází dat nebo Aplikace výpočetní, přenosové a reprografické techniky na Fakultě informatiky MU pod záštitou Miroslava Bartoška.

Studium bylo realizováno pouze v dálkové pětileté formě, a to s dvouletým intervalem pro zápis do nového ročníku. Výuka probíhala formou konzultací a jednodenních přednášek ve čtrnáctidenních intervalech. Ve studijním roce 1991/1992 bylo ke studiu v souladu se

stanovenými kvótami přijato 18 studentů, v roce 1993/1994 nastoupilo 12 studentů a v roce 1995/1996 bylo přijato 19 uchazečů, ačkoli zájem o studium byl vyšší.¹ O prezenční formě studia se začalo vyjednávat od roku 1997 a její otevření umožnila nová akreditace oboru v roce 1998. Současně byl obor přeřazen pod Ústav pedagogických věd a jeho vedení se ujal Jan Sup. Denní forma studia nebyla otevřena okamžitě, její realizace musela počkat až na rok 1999.²

Léta transformace – období informačně-vědné

V roce 2000 se vedení ústavu ujímá ředitelka knihovny filozofické fakulty Pavla Kánská a obor je znovu organizačně přesunut, tentokrát pod Psychologický ústav. Od roku 2001 došlo k navýšení počtu přijímaných studentů, kteří se mohli zapisovat ke studiu každoročně. Pavla Kánská přizvala ke spolupráci Jiřího Cejпка, který v Brně začíná jako externista přednášet od roku 2000. Inspirování vývojem vzdělávání na amerických univerzitách³ společně připravili a obor nově akreditovali v roce 2001. V plánu studia dochází k výraznému odklonu od knihovědné specializace, nové kurikulum je zaměřeno na informační vědu. Pro toto období je typické hledání integrace a prolnutí informační vědy se specializovanějším knihovnictvím, které v kurikulu nejvýrazněji reprezentují předměty Jiřího Cejпка Úvod do studia knihovnictví a informační vědy a Učící se společnost a role knihovníka v ní. Do kurikula poprvé vstupuje větší možnost volby studijních předmětů. Nově se zavádí

¹ FOBEROVÁ, Libuše. Dvacet let se vyučuje studijní program Informační studia a knihovnictví na Moravě a ve Slezsku. *Duha* [online]. 2011, 25(3). ISSN 1804-4255 [cit. 2016-02-08]. Dostupný z: <http://duha.mzk.cz/clanky/dvacet-let-se-vyucuje-studijni-program-informacni-studia-knihovnictvi-na-morave-ve-slezsku>. ISSN 1804-4255.

² Detailní popis podmínek vzniku a rozvoje KISKu v první etapě viz KUBÍČEK, Jaromír. Počátky vysokoškolského studia knihovnictví na Masarykově univerzitě. *Duha* [online]. 2016, 30(1) [cit. 2017-02-15]. Dostupný z: <http://duha.mzk.cz/clanky/pocátky-vysokoskolskeho-studia-knihovnictvi-na-masarykove-univerzite>. ISSN 1804-4255.

³ CEJPEK, Jiří. Proměny let devadesátých: Knihovnictví na prahu informačního věku – děje, myšlenky a názory. Praha: Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2005. ISBN 80-85851-15-6. S. 73.

rozlišení mezi povinnými a volitelnými předměty. K dalším změnám ve skladbě kurikula dochází s akreditací oboru v roce 2005. K přípravě této akreditace jsou přizváni první absolventi prezenčního studia oboru Michal Lorenz a jeho kolegové, tou dobou graduanti Petr Škyřík, Věra Volemanová, Silvie Presová a Šárka Nekudová. Po dokončení studií jsou všichni s výjimkou Šárky Nekudové zaměstnáni na pracovišti jako nové posily pomáhající realizovat výuku oboru.

V souladu s tzv. Boloňským procesem je studium nově rozděleno na bakalářský a navazující magisterský stupeň, oba jsou realizovány jak v prezenční, tak v distanční formě. Mění se také název oboru, z Vědeckých informací a knihovnictví na **Informační studia a knihovnictví**, a pracoviště získává nový název **Kabinet informačních studií a knihovnictví**. Obor se stává součástí Ústavu pro českou literaturu a knihovnictví. KISKu jako pracovišti organizačně zařazenému pod Ústav pro českou literaturu zůstává zachována velká míra autonomie, současně probíhá spolupráce na přípravě přednášek a garance odbornosti Kabinetu. Vedoucím Kabinetu se na jeden rok stává Zdeněk Kadlec, který předává v roce 2006 tento post Petru Škyříkovi snažícímu se realizovat svoje vize. Petr Škyřík zastává funkci vedoucího KISKu do současnosti. Do studijního plánu se dostává řada nových předmětů, například Informační fondy a služby, Autorskoprávní aspekty knihovnicko-informační činnosti, Etické a filozofické základy informační vědy, Digitální knihovny a databázová centra, obohacena je výuka v oblasti počítačové gramotnosti. Na dva semestry se rozšiřuje výuka Informační vědy a posilují se i předměty zaměřené na rozvoj kompetencí, například Techniky osobnostně sociálního výcviku, Trénink týmové spolupráce a sociálních dovedností.

Další akreditace studia proběhla v roce 2009, kdy došlo ke snížení počtu povinných předmětů a posílení předmětů povinně volitelných. Mezi stěžejní předměty propojující nabyté znalosti s konkrétní aplikační doménou

se zařazuje Aplikační seminář v délce dvou semestrů, během něhož se studenti učí připravovat a realizovat projekt v podmínkách simulujících grantový projekt a práci v týmu. Výraznou roli také sehrává předmět Informační vzdělávání reflektující význam edukace různých cílových skupin v informační gramotnosti. Na studenty celé Masarykovy univerzity je zaměřený e-learningový Kurz práce s informacemi, který dodnes absolvovaly stovky studentů. Zásadnější změny však tato akreditace do kurikula již nepřinesla.

KISK se úspěšně rozvíjí a získává stále početnější základnu studentů. K rozvoji přispívá zvláště úspěšná grantová politika, díky níž se Petrovi Škyříkovi daří získávat řadu rozvojových grantů a přivádět na KISK nové spolupracovníky do týmů grantových projektů. Největšími realizovanými granty, z nichž některé spadají již do další etapy vývoje KISKu, jsou:

- **NAKLIV:** Národní klastr informačního vzdělávání (2009 – 2012) věnující se rozvoji informačního vzdělávání, konkrétně podpoře a zkvalitnění spolupráce, sdílení materiálů a výměně poznatků z praxe mezi zapojenými institucemi,
- **PARTSIP:** Partnerská síť informačních profesionálů (2009 – 2012) zaměřená na budování učící se komunity a podporu spolupráce mezi institucemi terciárního vzdělávání, výzkumnými institucemi a veřejným i soukromým sektorem v České republice,
- **ACROSS:** Akademické centrum rozvoje soft skills (2009 – 2012) zaměřené na rozvoj kompetencí zvyšujících konkurenceschopnost studentů na trhu práce,
- **MEPKIT:** Meziregionální partnerství pro konkurenceschopnost v IT (2011 – 2014), projekt s participací KISKu, zaměřený na podporu studentů informačně technologických oborů v oblasti podnikání, zakládání firem a realizace podnikatelských záměrů,
- **CEINVE:** Centrum informačního vzdělávání: rozvoj informační gramotnosti na Masarykově univerzitě (2012 – 2015), jehož úkolem

bylo vybudovat integrační centrum pro informační vzdělávání pro celou Masarykovu univerzitu,

- **ERNIE:** Platforma výzkumné a vzdělávací spolupráce v síti informačních profesionálů (2013 – 2015) zaměřená na vnitřní rozvoj KISKu podporou spolupráce s dalšími univerzitami, výzkumnými organizacemi a podniky, ve kterých se uplatňují informační profesionálové z ČR i zahraničí,

- **INTERES:** Informační technologie realizované spoluprací aneb Tablety pro učitele (2014 – 2015), projekt, v jehož rámci byla podporována distribuce dotykových technologií do škol a proběhlo vzdělávání pedagogických pracovníků při práci s nimi.

Třetímu období bude věnováno pokračování v příštím čísle Duhy.

Regionální projekt MěK Znojmo „S mou knihovnou tam a sem projdeme se pravěkem“

Jana Sikorová
sikorova@knihovnazn.cz

Projekt vznikl a byl napsán v Regionálním oddělení MěK Znojmo k podpoře kulturně výchovné činnosti v knihovnách regionu. Financován byl z dotačního programu MK ČR – Knihovna 21. století a dotace JMK na výkon regionálních funkcí. Zapojilo se do něj 5 knihoven: **Obecní knihovna Božice, Městská knihovna Hrušovany nad Jevišovkou, Městská knihovna Jevišovice, Městská knihovna Moravský Krumlov a Obecní knihovna Pavlice.** Každá z knihoven spolupracuje se školami i školkami ze spádové oblasti, proto jsme se zaměřili na dětského čtenáře. Navíc aktivity spojené s projektem mohly přímo či nepřímo navazovat na školní osnovy. Knihovny si mohly k tomuto tématu naplánovat své celoroční aktivity. Hlavním tématem se stal pravěk. Zejména z toho důvodu, že znojemský region má bohatou historii a bylo v něm objeveno mnoho zajímavých a důležitých archeologických nálezů. Znojmo a jeho blízké okolí navíc patřilo k původním pravěkým osídlením. Dodnes

jsou nalézány stopy života pravěkých lidí. Toto historické období je opleteno spoustou záhad a domněnek, což děti neustále láká a nepřestává zajímat.

Záměrem projektu bylo zpřístupnit dětem regionální historii prostřednictvím interaktivních lekcí. Cílem byla podpora dětského čtenářství hrou a zábavnou formou. K tématu existuje nepřehledné množství literatury od naučné po beletrii. Dále prohloubení znalostí o místě svého bydliště a jeho historii. Zvýšení povědomí o existenci regionálních muzeí (Znojmo, Moravský Krumlov, Vedrovice, Jevišovice atd.). Aktivizace myšlení návaznými workshopy, při nichž mohly děti své nabyté znalosti zhmotnit. Obrovským kladem byla spolupráce mezi knihovnami regionu, sdílení zkušeností, ušetření nákladů.

Do projektu se zapojili 3 lektori. **Mgr. Monika Mažárová**, která je muzejní pedagogkou Jihomoravského muzea ve Znojmě, p. o. Vystudovala dějiny umění na Univerzitě Palackého v Olomouci a muzeologii na

Logo projektu

Masarykově univerzitě v Brně. Již 4 roky se zabývá zpřístupňováním regionálního dědictví školním skupinám i veřejnosti, aktivně působí v Komisi pro práci s veřejností a muzejní pedagogiku při AMG ČR. Její lekce s názvem „Pravěk u nás doma“ byly věnovány pravěkým stopám v dané lokalitě. Děti měly k dispozici pracovní listy, do nichž zaznamenávaly poznatky. Vše bylo doplněno ukázkami pravěkých exponátů ze Znojemska i úryvky z knih. Na závěr děti dotvořily pomocí plastelíny repliku Mašovické Hedviky, což je torzo sošky staré 7000 let, nalezené v lokalitě Mašovice u Znojma. Uspořádáno bylo celkem 7 lekcí.

Komiksem provedl děti **Lukáš Divácký**, který žije v Brně. Věnuje se underground komiksu, grafice, designu. Je spoluzakladatelem grafického studia Hdartworks. Přispívá do časopisu Bubble Gun. Jeho kresby jsou určeny spíše dospělým čtenářům, je však nakloněn různým druhům spolupráce. Vedl workshopy o komiksu jako následovníku nástěnných maleb. Připravil si krátký příběh o chlapci, který touží po psovi, ale od rodičů dostane ryбку. Děti si ho zkusily dotvořit. Jejich kreativita byla bezmezná. Projevily nejen smysl pro detail, ale i smysl pro humor, např. když ryba

skončila na pánvi a chlapec přece jen dostal psa. Z komiksu pochází logo projektu – pravěký chlapec Pazourek. V knihovnách a školách bylo použito také jako omalovánka. Uspořádáno bylo 5 workshopů.

Primitivní hudební nástroje představil **Mgr. Pavel Frind**, který vystudoval hudební vědu a estetiku na Masarykově univerzitě v Brně. Pracuje v Městské knihovně Znojmo v hudebním oddělení a půjčovně pro dospělé čtenáře. Vlastní nesčetnou sbírku nejrůznějších hudebních nástrojů, kterou neustále rozšiřuje. Na každý z nich dovede zahrát. Vedl 6 lekcí o pravěkých hudebních nástrojích s praktickými ukázkami.

V některých knihovnách pak následovaly workshopy, během nichž si mohly nejen děti vyzkoušet např. modelování sošek ze samotvrdnoucí hmoty, vymýšlet jednoduché hudební nástroje, přemýšlet, z čeho mohl člověk vyrobit nástroje pro běžný život, vytvořit nástěnnou malbu uhlem na balící papír, napsat báseň či příběh apod. Definitivní tečkou za projektem byla výstava výtvarných a literárních prací, která se konala od 16. 2. 2017 do 3. 3. 2017 v galerii v Domě porozumění, kterou má ve správě MěK Znojmo.

Lukáš Divácký představuje tvorbu komiksu

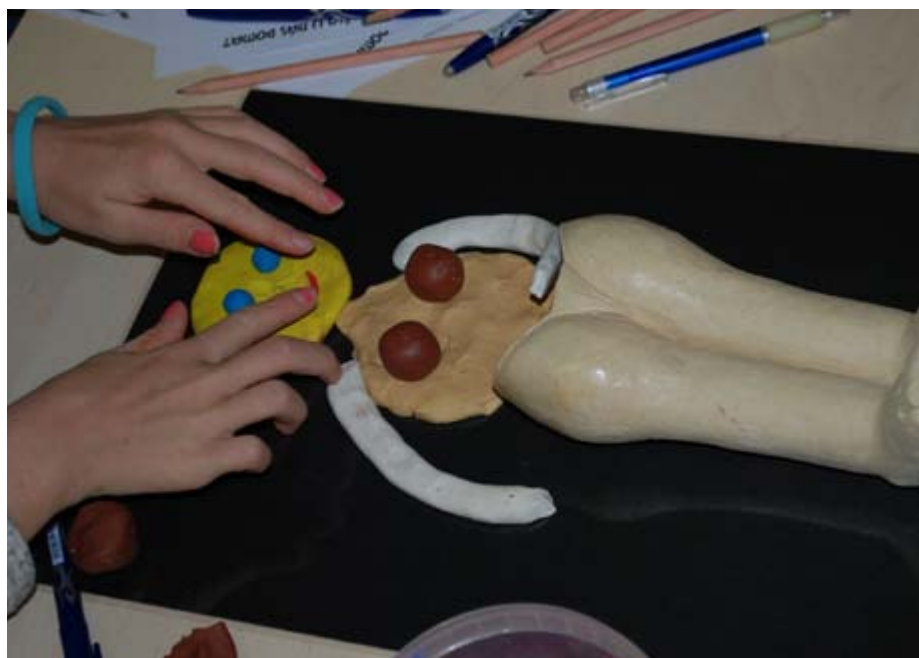
Mgr. Monika Mažárová uvádí lekci Pravěk u nás doma

Průběh lekce Pravěk u nás doma

Průběh lekce Pravěk u nás doma

Průběh lekce Pravěk u nás doma

Průběh lekce Pravěk u nás doma

Průběh workshopu o komiksu

Průběh workshopu o komiksu

Výsledky tvorby komiksu

Aktivity Centra dětského čtenářství na podporu čtenářství dětí

Pavlána Lišovská

cdc@kjm.cz

Článek stručně komentuje významné aktivity, jež Centrum dětského čtenářství pořádá na podporu dětského čtenářství. Nabídka programů, aktivit a seminářů se snaží reflektovat aktuální potřeby a trendy v knihovnictví a dětském čtenářství tak, aby byla co nejprínosnější pro vlastní praxi těm, kteří akce navštíví.

Centrum dětského čtenářství vzniklo 1. ledna 2009 v druhé největší veřejné knihovně v České republice – v Knihovně Jiřího Mahena v Brně. Podnětem pro založení Centra byla potřeba vytvořit pracoviště, jež by zajišťovalo a koordinovalo aktivity na podporu dětského čtenářství v rámci Moravy. Akce Centra jsou dotovány z prostředků knihovny se spolupodílem SKIP ČR, Ministerstva kultury ČR a projektů EU.

Centrum dětského čtenářství postupně rozšiřuje spektrum aktivit, jež pořádá v rámci přímé i nepřímé podpory dětského čtenářství. Přímá podpora probíhá zejména v rámci dopoledních vzdělávacích programů pro mateřské i základní školy. V programech se snažíme vždy reflektovat aktuální zájmy dětí, potřeby škol i trendy v knižním světě. Nabídka je pravidelně obměňována, aby bylo zaručeno, že bude stále přitažlivá a funkční. Programy z nabídky pro školy jsou pak téměř ve všech případech upravitelné pro potřeby vzdělávání žáků se specifickými potřebami a s různými typy handicapů. Novým typem programů v nabídce pro školy je pak čtenářská dílna, v jejímž rámci je možné si objednat program jakkoliv tematicky či žánrově zaměřený. V dílně pak děti nejen pracují s knihami a provádějí cílenou reflexi četby, ale také prostřednictvím vhodně zvolených aktivit prohlubují své čtenářské kompetence a zvyšují úroveň své čtenářské gramotnosti.

V dopoledních hodinách pak jednou měsíčně probíhá také literární, výtvarná a pohybová dílna *Dobrodružství opičky Rozárky*, je určena dětem od dvou do pěti let. V rámci těchto programů jsou pak několikrát do roka připraveny i speciální integrační programy ve spolupráci s Ateliérem výchovné

dramatiky Neslyšících DiFa JAMU a projektem Tableto, jež jsou určeny jak dětem zdravým, tak dětem se sluchovým postižením. Na tomto typu programů pak nikdy nechybí tlumočník do českého znakového jazyka a není opomenuto také natočení videopozvánky. Spolupráce s handicapovanými dětmi a jejich rodiči pak přináší možnost získat nové dovednosti a zkušenosti, učit děti od útlého věku toleranci a vzájemnému obohacování.

V odpoledních hodinách pak probíhají akce pro veřejnost, které mohou navštěvovat děti různého věku v doprovodu dalších rodinných příslušníků či kamarádů. Nejčastěji se jedná o tematické výstavy, vernisáže k nim, čtenářské soutěže, prázdninové akce, autorská čtení apod. Prostřednictvím těchto aktivit se knihovna snaží opět zprostředkovat dětem a jejich rodinám tipy na zajímavé autory či knihy, zaujmout je knižní produkcí a nadchnout pro četbu.

Naší vizí do budoucna je pak založit čtenářský klub pro děti, jenž by byl veden formou volnočasového vzdělávacího kroužku a v jehož rámci by děti pracovaly s knihami a dalšími typy médií, rozšiřovaly své znalosti z oblasti literatury a médií, prohlubovaly svůj zájem o četbu, tříbily svůj čtenářský vkus a zlepšovaly své dovednosti kritického hodnocení při práci s texty.

Nepřímá podpora dětského čtenářství probíhá v několika podobách. Každoročně pořádá CDC několik vzdělávacích seminářů pro knihovníky nejčastěji z dětských knihoven v rámci dalšího profesního vzdělávání v oblasti práce s literaturou a podporou dětského čtenářství. Tyto semináře jsou podporovány MK ČR z grantového programu Knihovna

21. století a v roce 2017 budou uskutečněny taktéž tři semináře s tématy: *Kritické myšlení v knihovnách* (10. 5. 2017), *Didaktické pomůcky a hry* (21. a 22. 6. 2017) a již 9. ročník tradičního semináře *Chceme dětem číst*, tentokrát s podtitulem *Literatura pro malé a ještě menší* (18. a 19. 10. 2017). Na semináře jsou zváni lektori z řad odborníků na dané problematiky, jsou připraveny také praktické workshopy, kde si sami účastníci mohou vyzkoušet sami na sobě různé metody a techniky práce či si vyzkoušet aktivity, jež pak následně mohou použít ve své praxi.

V rámci spolupráce se školami se pak snažíme přizpůsobovat aktivity aktuálním potřebám škol, např. na podzim roku 2016 byly pro pedagogy základních škol v rámci dalšího profesního vzdělávání v souvislosti s Místními akčními plány (MAP) připraveny praktické semináře Čtenářské gramotnosti pro pedagogy, kde měli možnost opět prakticky zkusit metody vedoucí ke zlepšení kritického myšlení u žáků při práci s textem, jež pak mohou využívat ve své praxi. Dále spolupracujeme také s pedagogy a studenty z vysokých škol, úzkou spoluprací máme navázanu např. s Kabinetem informačních studií a knihovnictví FF MU, Katedrou českého jazyka a literatury, Katedrou francouzského jazyka a literatury či Katedrou sociální pedagogiky PedF MU a dalšími.

Od roku 2016 je pak Centrum dětského čtenářství také koordinátorem aktivit za českou stranu mezinárodního projektu *Záložka do knihy spojuje školy*, jehož 8. ročník je aktuálně připravován. Projekt je vyhlašován ve spolupráci se Slovenskou pedagogickou knihnicou v Bratislavě u příležitosti

měsíce října jako *Mezinárodního měsíce školních knihoven*. Prostřednictvím navázání kontaktu mezi partnerskými školami z České a Slovenské republiky a výměny záložek do knih vyrobených dětmi je podporováno dětské čtenářství, jsou navazovány kontakty a partnerské spolupráce mezi školami, jež následně opět obohacují výuku a vzdělávání žáků na obou stranách. V loňském roce bylo přihlášeno 242 škol z České republiky (celkem s 29 830 žáky) a 755 škol ze Slovenské republiky (celkem s 97 688 žáky).

Nedílnou součástí nepřímé podpory dětského čtenářství je pak provozování *Databanky vzdělávacích knihovnických programů*, jež slouží knihovnické praxi od roku 2013. Do Databanky se mohou přihlásit všechny knihovny a po aktivaci účtu mohou volně stahovat vložené programy a po splnění příslušných podmínek pak mohou samy programy vkládat k užívání ostatním. V Databance je aktuálně vloženo 103 programů a je registrováno 635 uživatelů.

V roce 2015 vznikl také elektronický časopis *Impulsy* a je věnován námětům, trendům, novinkám a inspiracím v oblasti literatury pro děti a mládež a také knihovnických projektů. Periodicita tohoto časopisu je s výjimkou letních měsíců dvouměsíční. V současnosti má časopis osm rubrik, jež jsou postupně doplňovány a upravovány dle podnětů ze strany čtenářů. V jednotlivých rubrikách pak najdete inspiraci na nové a působivé knižní tituly, rozhovory se zajímavými osobnostmi z knihovnického prostředí, tipy na zajímavá školení a semináře, jež proběhly v uplynulém období, články věnované zahraničním literaturám či inspiracím z internetu a mnohé další.

Bude vás zajímat, že...

... Čestnou listinou Mezinárodního sdružení pro dětskou knihu (IBBY) byli oceněni tři čeští autoři. V Malé vile Památníku národního písemnictví převzali 24. ledna 2017 prestižní ocenění Daniela Fischerová za knihu *Pohoršovna* (Mladá fronta 2014), Andrea Tachezy za ilustrace veršovaného leporela *Ferdinande!* (Běžíliška 2014) a Radek Malý za překlad antologie *Malé lalulá* (Archa 2014) obsahující texty čtyř klasiků německého nonsensu – E. Jandla, Ch. Morgensterna, H. C. Artmanna a J. Ringelnatze. ...

Projekt Cizojazyčná literatura

Zdenka Machková

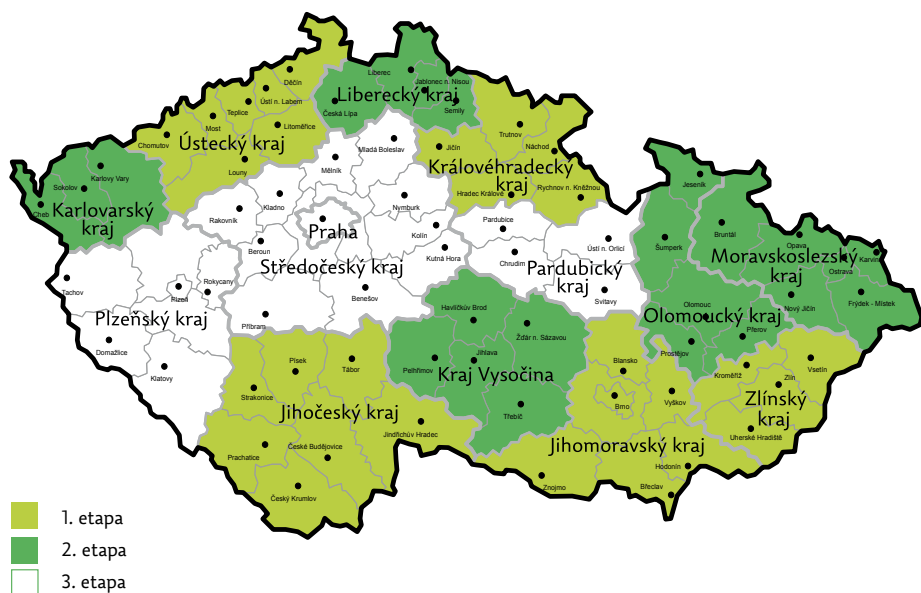
Zdenka.Machkova@mzk.cz

Projekt Cizojazyčná literatura je zaměřen na podporu doplňování cizojazyčné literatury v knihovnách pro potřebu rozvoje jazykových dovedností obyvatel.

Jednou z priorit Koncepce rozvoje knihoven v ČR na léta 2011–2015 bylo doplňování cizojazyčné literatury. Byla určena pracovní skupina pod vedením Mgr. Světlany Knollové z Národní knihovny v Praze, která připravila v roce 2013 průzkum, jehož cílem bylo zjistit situaci v doplňování literatury na podporu jazykových dovedností obyvatel a pro potřebu migrantů a národnostních menšin v krajských knihovnách, knihovnách pověřených výkonem regionálních funkcí a v knihovnách s profesionálním pracovníkem. Tuto skupinu tvoří

796 knihoven. Průzkum byl proveden pomocí webového dotazníku a zúčastnilo se ho celkem 560 veřejných knihoven, tj. 70 %. Prokázalo se, že knihovny nejsou dostatečně doplňovány cizojazyčnou literaturou, která je nutná k jazykovému vzdělávání obyvatel. V knihovnách chybí cizojazyčná beletrie, zahraniční populárně naučná literatura, jazykové příručky, slovníky, zjednodušená četba, knihy pro začátečníky v jazyce. Jedním z důvodů, proč knihovny nenakupují, nebo nakupují velmi málo cizojazyčnou literaturu, je také nedostatek financí.

Členkou pracovní skupiny PhDr. Šárkou Kašpárkovou byl zpracován návrh pilotního projektu, který by se zabýval doplňováním cizojazyčné literatury v knihovnách ČR. Autorka

Mapa postupného zapojování krajů do projektu

pilotního projektu navrhla, aby v každém kraji vznikla 4 centra, která budou získávat zahraniční literaturu. Tato centra by na základě potřeby uživatelů ve svém kraji mohla vytvářet výměnné soubory nebo poskytovat tuto literaturu formou meziknihovní výpůjční služby. Koncepce projektu spočívá v tom, že v každém kraji ČR bude projekt realizovat krajská knihovna a tři další knihovny. V každém kraji se tedy budou nacházet čtyři centra. Pilotní projekt by měl být ukončen v roce 2017 vytvořením sítě 54 center cizojazyčné literatury po celé České republice. Návrh pilotního projektu Ministerstvo kultury plně podpořilo a pověřilo Moravskou zemskou knihovnu jeho realizací.

Pilotní projekt je založen na 4 etapách, na sobě navazujících. První etapa projektu proběhla v roce 2014. Této etapy se zúčastnilo 15 vybraných profesionálních veřejných knihoven. Do druhé etapy, v roce 2015, bylo zahrnuto dalších 15 nových knihoven. V druhé etapě se tak projektu zúčastnilo celkem 30 knihoven. Ve třetí etapě, v roce 2016, přibýlo dalších 12 knihoven a je tak do projektu zapojeno celkem 42 knihoven. Ve čtvrté etapě, v roce 2017, se do projektu napojí 12 krajských knihoven, tím bude vytvořeno 54 center, která pokryjí celou Českou republiku.

Příložená mapa zobrazuje postupné zapojení krajů do projektu.

Po získání finančních prostředků vyhlásí Moravská zemská knihovna z pověření Ministerstva kultury ČR pro vybrané knihovny nový ročník projektu. Zapojené knihovny obdrží přihlašovací údaje do webové aplikace Cizojazyčná literatura. V této aplikaci najdou knihovny nabídkový seznam titulů, na kterém spolupracují odborníci na cizojazyčnou literaturu spolu s akvizitéry vybraných knihoven. Pro z kvalitnější výběru literatury Moravská zemská knihovna oslovila i odborníky na cizojazyčnou literaturu. Autoři sestaveného seznamu vychází ze svých zkušeností se čtenáři, studenty i s aktivní výukou cizích jazyků. Při výběru titulů spolupracují odborníci z Filozofické fakulty

Univerzity Karlovy v Praze, z Masarykovy univerzity v Brně, z Ústavu slovenskej literatúry v Bratislavě. Za knihovníky na seznamech pracovaly kolegyně z Knihovny Jiřího Mahena v Brně, Národní knihovny v Praze a Moravské zemské knihovny v Brně. V seznamu je zastoupena cizojazyčná beletrie, zjednodušená četba, literatura pro děti a mládež, knihy pro začátečníky v jazyce, populárně naučná literatura aj.

Vybrané tituly pro knihovny představují převážně aktuální podobu kvalitní současné zahraniční literatury. V první etapě, v roce 2014, měly knihovny možnost vybírat si tituly v jazyce anglickém, německém, ruském, španělském a francouzském. V roce 2015 jsme do nabídky ještě zařadili knihy v jazyce slovenském a italském. Každým rokem se v nabídkovém seznamu pro knihovny zvyšuje počet nabízených publikací. V roce 2014 to bylo 183 titulů, v roce 2015 se navýšila nabídka na 314 titulů a v roce 2016 jsme pro knihovny připravili nabídku 529 titulů. Tato velká nabídka titulů na rok 2016 obsahovala 35 nejžádanějších titulů z roku 2014, 150 nejžádanějších titulů za rok 2015 a 344 nových titulů bylo zahrnuto do nabídky pro rok 2016. Seznamy pro knihovny jsme sestavili dle jazyků, poté byly tituly řazeny abecedně dle autorů. V kolonce komentář jsme u některých titulů uvedli náročnost, nebo doporučení pro jakou skupinu čtenářů je titul určen.

Finanční limit objednávky knih pro základní řadu na knihovnu je 30 000 Kč a v rezervě si knihovny mohou vybrat knihy za dalších 20 000 Kč. Nejvíce knihovny objednávají knihy v angličtině. Z objednaných titulů vyplývá, že knihovny mají zájem především o cizojazyčnou literaturu pro děti a mládež, dále zjednodušené knihy, bilingvní literaturu, cizojazyčnou beletrii a také jazykové příručky. Po sumarizaci objednávek vybraných knihoven oddělení Česká knihovna objednává knihy ze základní řady prostřednictvím elektronického tržiště Tendermarket. Centrální nákup knih přes tržiště nám zajišťuje kompletní dodání objednaných

knih a získáváme publikace pro knihovny za velmi výhodné ceny, které by knihovny jako jednotliví žadatelé nemohly u prodejců cizojazyčné literatury získat. Povinností každé knihovny je zasílat potvrzené výdejky/ dodací listy s přírůstkovými čísly, pod kterými byly knihy zapsány do přírůstkového seznamu.

Většina zapojených knihoven do projektu se ujala jeho propagace na svých webových stránkách a na Facebooku. Touto propagací získali čtenáři a uživatelé knihoven bližší informace o projektu a získané cizojazyčné literatuře, kterou knihovna doplnila do svých fondů. Knihovny také pořádaly výstavy pro čtenáře,

vytvořily letáky a plakáty k projektu. Některé knihovny měly možnost se o projektu zmínit v místním tisku a v místní televizi.

Knihovny tento projekt hodnotí velmi kladně, je pro ně velkým přínosem k doplnění cizojazyčné literatury do jejich knihovních fondů. Vybraná literatura přispívá k rozvoji jazykových dovedností čtenářů a uživatelů knihoven. Za tři roky pilotního projektu obdrželo 42 vybraných knihoven 4 988 publikací v anglickém, německém, francouzském, španělském, italském, slovenském a ruském jazyce. Doufáme, že projekt bude pokračovat i nadále, zájem o četbu v cizím jazyce neustále roste.

Jan Rajlich (1920–2016)

Jan Rajlich ml.

honza@rajlich.cz

Můj tatínek Jan Rajlich se narodil 10. dubna 1920 v jihočeské obci Dírná (u Soběslavi), v malebné krajině rybníků, obilných polí a lesů. Jeho otec Karel byl panský kovář u Wratislavů z Mitrovic; měl vytříbené výtvarné schopnosti dané i všeobecným zájmem o svět a kulturu (viz kniha Na vandru s jeho zápisky z 10letého vandrování v letech 1895–1905). [1]

Janova matka Marie se starala ještě o tři sourozence. Bratři byli o 6 a více let starší. Ten nejstarší, Jaroslav, [2] byl učitelem kreslení a matematiky, měl výtvarný talent i velký zájem o výtvarné umění. Jako první syn se ale musel postavit na vlastní nohy, a tak na výtvarná studia nebylo ani pomyslení. To se poštěstilo až o 11 let mladšímu Janovi. Doma od dětství pokreslil kdeco a asi pod Jarkovým vlivem chtěl být vždy jen a jen malířem. O tom, jak toho dosáhnout, ale neměl žádnou představu, a to ani po maturitě (na reálném gymnáziu v Jindřichově Hradci). Stal se však zážrak: bratr objevil v novinách inzerát firmy Baťa, že zakládají uměleckou školu. Jan neváhal, a ač v životě tak daleko necestoval, vypravil se do Zlína na týdenní talentové zkoušky. Bez jakéhokoliv výtvarného školení byl spolu s dalšími 33 šťastlivci přijat do 1. ročníku. To bylo v létě 1939.

Zanedlouho byly u nás vysoké školy uzavřeny, ale soukromá Baťova Škola umění ve Zlíně se zákazu vyhnula: nebyla univerzitou, ač tam výuka byla organizována podle vysokoškolských pravidel. Tak se na 5 let stala jedinou „vysokou“ výtvarnou školou u nás. Tatínek na Zlín a své profesory (Bohuslav Fuchs, Vladimír Hroch, Vincenc Makovský, Eduard Milén, Jan Sládek ad.) a své spolužáky z 1. ročníku nedal dopustit. (Ve svých 84 letech se mu podařilo o nich a o škole napsat a vydat cenné vzpomínky s názvem Přistřižená křídla.) [3] Zlín pro něho znamenal zásadní životní formování – po celý svůj život si s sebou nadále nesl ve veškeré své činnosti včetně výtvarné práce morální odkaz školy. Shrnul bych jej možná trochu nadneseně znějícími, ale výstižnými slovy: pracovat, pracovat, pracovat – jednak pro blaho všech lidí, aby vše mělo nějaký

skutečný smysl, a také pro blaho své profese ve jménu umění.

Po škole (a konci války) byl tatínek dva roky novinářem v Českém Těšíně, kde úročil své zkušenosti z redakce baťovských novin. V rámci povinného zaměstnání při studiu u Bati byl totiž do redakce přeřazen hned, když se po pár dnech ukázalo, že nestihá práci na běžícím pásu ve výrobě. Dokonce byl na vážkách, zda na novinařinu nepřestoupit zcela – ale umění nakonec zvítězilo. Byl však celý svůj další život neúnavným publicistou, jenž propagoval v zahraničí své kolegy, český design, své město a zemi, a naopak informoval nás o světovém dění v oboru. Napsal přes 350 článků, z toho třetinu pro zahraniční odborné časopisy...

Ve vlastní tvorbě byl zprvu úspěšným krajinářem, namaloval stovky akvarelů a olejomalb. Většina se hned prodala (doma si nechal jen kolem třiceti pláten), až ho to ve druhé polovině 50. let omrzelo a malovat „na prodej“ přestal. V malování přestal vidět onu vidinu být potřebný všem lidem: obraz si někdo koupí anebo je uložen v depozitáři nějaké muzejní instituce a už jej skoro nikdy nikdo neuvidí. Grafika, tištěná média pro něho znamenala větší dosah, větší možnost ovlivňovat obecný vkus.

Od roku 1950, kdy jsem se narodil já, otec spojil svůj život na dalších 66 let už s Brnem. [4] Stal se během pár let neprehlédnutelnou postavou kulturního života – byl malíř, grafik, designér, chvílemi také pedagog – vyučoval např. několik let na brněnské Šuře a usiloval o založení vysoké umělecké školy v Brně (později vzniklé jako Fakulta výtvarných umění VUT, kde roku 1991 založil ateliér vizuálních komunikací)...

Záhy se začal zapisovat do dějin českého grafického designu. Byl u nás průkopníkem informační grafiky a koordinovaného vizuálního stylu, navrhl na 300 plakátů, typograficky upravil stovky a stovky tiskovin... Pracoval pro Propagační tvorbu, Brněnské veletrhy a výstavy, Moravskou galerii, Oblastní galerii

v Gottwaldově a mnohé jiné. A před 30 lety také vytvořil grafickou podobu nového časopisu MZK Duha. Kdo by si například nevšímal jeho jména u reliéfu na hotelu International nebo na zlatých medailích strojírenského veletrhu. Jeho šíře činnosti a tvorby byla obrovská – zúčastnil se začátkem 60. let mimo jiné i vývoje unikátní brněnské technologie netkaných gobelínů art protis.

Současně byl i rozeným a nadmíru pečlivým organizátorem. Při tom nesnášel polovičatost nebo tzv. vzdušné zámky. Neměl rád „řeči“ čili takzvané „výborné nápady“ z pléna. Když něco připravoval, vytyčoval si sice vysoké, ale vždy jen reálné a realizovatelné cíle. Vše bedlivě a rozvážně dlouho předem promýšlel a často i sepsal, aby výsledek měl smysl.

Byl jedním z iniciátorů a zakladatelů dodnes činného víceoborového uměleckého Sdružení Q v Brně (1968), po jehož obnovení po roce 1989 byl 15 let i jedním z jeho konzulů. A hlavně – inicioval mezinárodní Bienále užité grafiky a po 30 let byl předsedou organizačního výboru. Před 25 lety pak na podporu tehdy ohrožené existence světově uznávaného Bienále založil Sdružení Bienále Brno... Díky své přátelské povaze a touze „být ve světě“ i v dobách, kdy to bylo skoro nemožné, se stal oblíbenou, uznávanou a ceněnou osobností světové grafiky. Myslel stále ve smyslu zlínského odkazu ne na sebe, ale na druhé, na povznesení své profese. To, že je i dnes Brno mnohde v odborném světě (i přes ztrátu prestiže Bienále v posledních 15 letech) stále ještě vnímáno jako „hlavní město grafického designu“, je jeho zásluhou...

Bývalá generální tajemnice mezinárodní vrcholné grafické organizace Icograda Mary Mullinová z Londýna k úmrtí Jana Rajlichy[5] napsala: „Jeho odchod znamená konec jedné éry. Byl to výjimečný člověk, tak odvážný, velkorysý, talentovaný a statečný. Držel vlajku grafického designu za vaší zemi v dobách, kdy to nebylo jednoduché. Díky jeho tvrdé práci každý grafický designér na světě slyšel o Brně

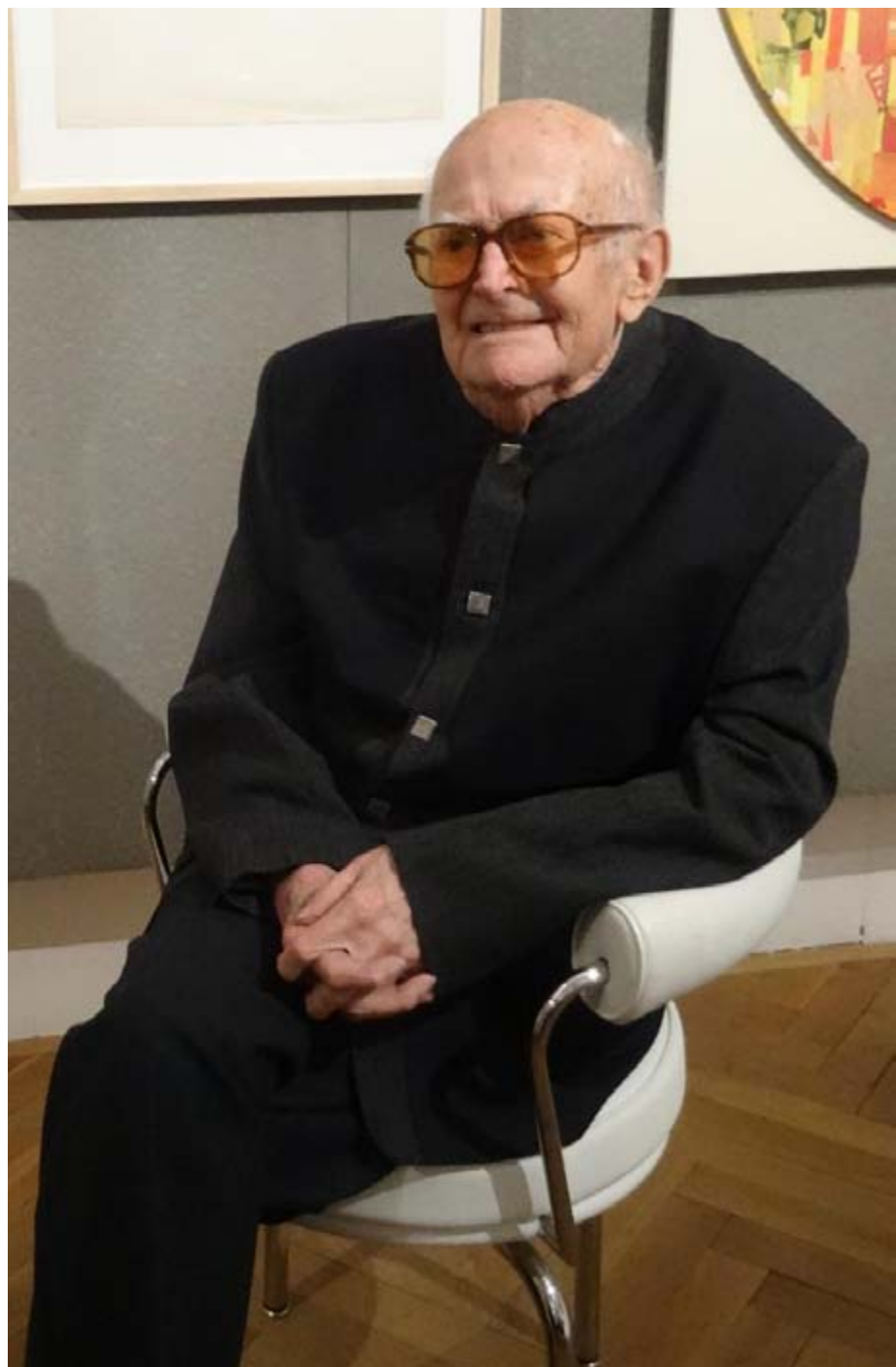

a o Bienále. Byl průkopníkem a tvrdě pracoval, aby dal lidem dohromady (...), aby designéři na obou stranách železné opony spolu hovořili o věcech, které měli společné. Vzpomínám na jeho úsměv, jeho laskavost a jeho džentlmenství. Svět se stal po jeho odchodu horším místem..."

Zmíněné vlastnosti Jan Rajlich projevoval plně i v rodinném životě. Byl to milovaný a milující manžel, milovaný tatínek... Budu na něho vždy vzpomínat s láskou a vděčností. Byl laskavý, přátelský, nápomocný a často i přísně kritický, ale zároveň tolerantní k jiným názorům či jiným výtvarným pohledům na svět. Odnesl jsem si od něho do svého života například i ponaučení, že každý má právo na svůj názor, na svoje umění. Byl neobyčejně pracovitý, vstával brzy ráno a buď do pozdní noci pracoval v ateliéru, anebo seděl za psacím strojem (později počítačem) a psal články nebo korespondoval

doslova s celým světem – v zájmu výtvarného umění, grafiky, grafického designu.

Poznámky:

[1] Karel Vojtěch Rajlich: Na vandru, 1895–1905, Zápisky kovářského tovaryše z cest po Evropě a do Svaté země a k Božímu hrobu, Brno, Akademické nakladatelství CERM, 2006.

[2] Jaroslav Rajlich (1909–1997), učitel kreslení a matematiky, vystavoval své olejomalby a exlibris, byl i autorem několika loutkových her (http://rajlich.cz/JaroslavRajlich_st.html).

[3] Jan Rajlich: Přistřižená křídla, Brno, Akademické nakladatelství CERM, 2005.

[4] Jan Rajlich: Brno – černá bílá, Brno, Akademické nakladatelství CERM, 2015.

[5] Jan Rajlich zemřel 27. 11. 2016 v Brně ve věku 96 let; v květnu navštívil v MZK vernisáž k 30. výročí časopisu Duha, zvláštního „retro“ čísla se však o několik dnů již nedočkal...

Vernisáž retrospektivy Jana Rajliche Hloubka plochy, které se 10. 11. 2016 osobně zúčastnil v Galerii Václava Chada na Zlínském zámku, foto archiv autora

Slavnostní setkání profesionálních knihoven Jihomoravského kraje 2016

Adéla Dilhofová

Adela.Dilhofova@mzk.cz

Závěr roku patřil v MZK tradičně také oceňování knihoven, které dlouhodobě vynikají svou činností. Letošní rok byly udělovány ocenění knihovnám profesionálním. Záštitu nad slavností převzal opět Jihomoravský kraj, slavnosti se zúčastnil nový pan radní pro oblast kultury a památkové péče, p. ing. Tomáš Soukal a vedoucí Odboru regionálního rozvoje, p. ing. Ivo Minařík.

Z jejich rukou, a také z rukou ředitele MZK v Brně, prof. PhDr. Tomáše Kubička, Ph.D., převzalo ocenění celkem 7 vybraných knihoven ze sedmi okresů, z nichž jedna – Městská knihovna Hustopeče (region Břeclav) – byla oceněna titulem Knihovna Jihomoravského kraje roku 2016. Dalšími oceněnými byly: Kulturní zařízení města Boskovice (knihovna), Městská knihovna Ivančice (region Brno-venkov), Knihovna Jiřího Mahena, pobočka Slatina, Městská knihovna Ždánice (region Hodonín), Obecní knihovna Drnovice (region Vyškov), Městská knihovna v Hrušovanech nad Jevišovkou (region Znojmo).

Podrobnější informace k oceněným knihovnám:

- **Kulturní zařízení města Boskovice, knihovna**
Má důležité místo v oblasti kultury a vzdělávání ve městě. Pro dětské i dospělé uživatele pořádá celou řadu aktivit, zapojuje se do celostátních akcí na podporu čtenářství. Spolupracuje s dalšími knihovnami, svou nabídku služeb rozšiřuje stále o nové formy práce.
- **Knihovna Jiřího Mahena, pobočka Slatina**
Pobočka aktivně spolupracuje s Úřadem městské části, školkou, školou i zájmovými organizacemi ve Slatině. Prezenčně půjčuje hračky a pomůcky určené dětem se

speciálními vzdělávacími potřebami. Pravidelně organizuje zajímavé akce pro děti i dospělé.

- **Městská knihovna Ivančice**
Knihovnicím se podařilo vytvořit příjemné prostředí, kam čtenáři rádi chodí pro dobrou knihu či k odpočinku. V nabídce služeb nechybí zapojení moderních informačních technologií, ani řada kulturních aktivit pro všechny skupiny uživatelů.
- **Městská knihovna Hustopeče**
Knihovna se stala centrem vzdělávání, komunikace, setkávání i odpočinku. Jejich aktivity jsou různorodé, určené všem věkovým kategoriím, včetně handicapovaných uživatelů. Ve své činnosti spolupracuje také se zřizovatelem, školami, spolky a ostatními institucemi města.
- **Městská knihovna Ždánice**
Knihovna plní roli partnera všech místních organizací, který systematicky shromažďuje informace o městě a okolí. Podílí se na zvyšování vzdělání, podporuje dobré soužití lidí v místě. Vytváří prostor pro komunikaci a setkávání lidí všech věkových i zájmových kategorií.
- **Obecní knihovna Drnovice**
Díky rekonstrukci v roce 2012 získala knihovna moderní prostředí a podmínky pro poskytování širokého spektra služeb. Zaznamenává stálý nárůst počtu regis-

trovaných čtenářů, návštěvníků, výpůjček i akcí.

- **Městská knihovna v Hrušovanech nad Jevišovkou**

Přestěhováním knihovny vznikl uživatelsky velmi přívětivý prostor umožňující pořádání informačních lekcí, tematických setkávání, besed s autory, cestovateli apod. pro děti, mládež, seniory i širokou veřejnost.

Současně byly nominovány také 4 významné knihovnické osobnosti, a to: Jitka Severová – Knihovna Městyse Lysice, ing. Marie

Škorpíková – Obecní knihovna Ratíškovice, Jarmila Urbánková – Městská knihovna Slavkov a Hostěrádky a Zdenka Komůrková – Městská knihovna Jevišovice. Vítěznou knihovnickou osobností se stala p. Zdenka Komůrková, podrobnější informace o její činnosti přináší samostatný článek v tomto čísle Duhy.

Podrobnější informace o oceněných knihovnách jsou k dispozici zde: <https://www.mzk.cz/pro-knihovny/region/knihovnicka-slavnost/slavnostni-setkani-profesionalnich-knihoven-jihomoravskch-0>

Knihovna JMK 2016 - Městská knihovna Hustopeče

Ocenění pro Knihovnu Jiřího Mahena, pobočku Slatina.

Ocenění pro Kulturní zařízení města Boskovic, knihovnu.

Ocenění pro Městskou knihovnu Hrušovany nad Jevišovkou.

Ocenění pro Městskou knihovnu Hustopeče.

Ocenění pro Městskou knihovnu Ivančice.

Ocenění pro Městskou knihovnu Žďánice.

Radní pro oblast kultury a památkové péče, p. ing. Tomáš Soukal.

Ocenění pro Obecní knihovnu Drnovice.

Slavnostní setkání profesionálních knihoven JMK 2016.

Trio Paradise.

Úvodní řeč prof. PhDr. Tomáše Kubíčka, Ph.D.

Vyhlášení knihovnické osobnosti JMK 2016.

Leopoldovský sešit Jana Zahradníčka

Tomáš Kubíček

Tomas.Kubicek@mzk.cz

Moravská zemská knihovna vydala unikátní dokument – básnický sešit, který si jeden z největších českých básníků dvacátého století Jan Zahradníček vedl ve vězení a který byl téměř šedesát let považován za zničený.

Po únorovém převratu v roce 1948 se jedněmi z prvních obětí perzekuce stali katoličtí intelektuálové. K jejich zatýkání došlo už záhy. Sám Zahradníček byl zatčen 14. června 1951 a spolu s dalšími odsouzen v červenci 1952 na 13 let ve vykonstruovaném procesu s tzv. zelenou internacionálou za vlastizradu. V Zahradníčkovi odsoudila komunistická moc nejenom význačného katolického spisovatele, ale především člověka, který se neváhal v období před rokem 1948 pouštět do polemik s marxisty a hájil pozici katolické literatury i jako šéfredaktor časopisu Akord. Jeho poslední sbírky La Saletta a Znamení moci pak představují jasně apelativní odsouzení komunistického režimu.

Když v roce 1956 pouštěli Jana Zahradníčka z vězení na pohřeb jeho dvou dcer, málokdo si myslel, že by se tam ještě měl vrátit. Gottwaldovo mumifikované tělo sice ještě strašilo v mauzoleu na Vítkově, ale ze Sovětského svazu už zazněla kritika kultu osobnosti a i komunistická strana v Československu začala rozpacitě přiznávat jistá pochybení a hledat viníky. Pokud možno již mrtvé, takže mimo jiné opět posloužil Rudolf Slánský. Hráz však byla protržena a výsledkem byla celospolečenská kritika poměrů v zemi. Zdálo se, že tuhý stalinistický režim poklesl v kolenou. Jenomže pak přišlo maďarské povstání a jeho brutální potlačení sovětskými vojsky a režim se opět semknul. Agónie měla ještě pokračovat. Jan Zahradníček se musel vrátit zpět do vězení, kde strávil další čtyři roky.

Zahradníčkův návrat za mříže se děje nejdříve na Mírov, odkud ho později přemísťují do Leopoldova, jednoho z nejtvrděších vězení v Československu. V roce 1958 mu bylo dovoleno, aby si zapisoval

básně. Byl mu vydán sešit v černých deskách, který musel každý týden předkládat ke kontrole. Když byl v roce 1960 propuštěn na svobodu, byl mu sešit odebrán a odeslán na skartaci. Historie Zahradníčkových veršů, které představují i z hlediska české vězeňské poezie 20. století unikát, je od tohoto okamžiku více než dobrodružná. Dobře známá je například záchrana veršů, jež vznikaly po básnickově zatčení a které si Zahradníček mohl poprvé – spíše konspirativně a s velkým rizikem – zapsat na útržky papírů a vězeňských formulářů v době svého pankráckého věznění. Tyto texty z věznic vynesl dozorce Václav Sisel a básně

Verše – leopoldovský sešit poezie

zakopal na zahradě. V době „pražského jara“ je předal Zahradníčkovu spoluvězni z pankrácké věznice, prozaiku Františku Křelinovi. Básně, které tvoří základ sbírky *Dům Strach* (z let 1951–1956), předal Křelina Památníku národního písemnictví. V roce 1999 byly ve svazcích StB v Pardubicích nalezeny rukopisy dalších Zahradníčkových básní, které zapsal tajně ve věznici na Mírově a které jsou téměř totožné s verši *Domu Strach*.

O existenci „leopoldovského sešitu“ se Jan Zahradníček zmínil své manželce bezprostředně po svém propuštění v květnu 1960; o jeho vydání Marie Zahradníčková po básnickové smrti dvakrát (v říjnu a listopadu 1960) žádala správu leopoldovské věznice, odpovědí jí však bylo omluvné konstatování, že sešit byl s největší pravděpodobností po básnickové propuštění skartován. V březnu roku 2016 se šťastnou shodou náhod podařilo sešit najít v leopoldovském vězeňském archivu. Jak se vyjádřila vedoucí archivu Sboru vězeňské a justiční správy v Leopoldově Andrea Kristová, sešit byl nejspíše díky aktivitě dozorce, jehož jméno bohužel neznáme, z materiálu připraveného ke skartaci vyňat a uložen do archivních fondů, kde zůstal po léta ukryt.

Deník obsahuje básnické texty, které ve své většině Zahradníček rekonstruoval ze

své paměti po návratu domů a které Zahradníčkův přítel a editor Bedřich Fučík zařadil po jeho smrti do sbírky *Čtyři léta*. Najdeme zde však i verše a básně rozšiřující známé Zahradníčkovu dílo, podobně jako například neznámý překlad básně Eduarda Mörika. Rukopis básní a jejich precizace prozrazuje, že textový zápis je výsledkem dlouhého učení se veršům nazpaměť. Protože papíru bylo zoufale málo, musel Zahradníček zapisovat až takovou podobu básně, která mu už umožňovala minimum škrtnů a zásahů. I v tomto se stává deník svědectvím o nezlomné vůli a víře nejenom ve smysl básnického poslání.

Básnický deník má význam nejenom pro textology a literární historiky, stává se dokumentem mimořádné hodnoty, který zcela jistě patří do fondu kulturní paměti českého národa. I proto se Moravská zemská knihovna rozhodla vydat deník v podobě, která jej co nejvíce přiblíží čtenáři, tedy v podobě faksimile jednotlivých listů a srovnání s ustálenou podobou známých básní z již vydaného Zahradníčkova díla. Tímto způsobem je deník představen jako jedinečný doklad tvůrčího a lidského postoje Jana Zahradníčka v době jeho nejtěžší životní zkoušky.

Slavnostní uvedení a předání knihy

O cestách a putování. Cestopisy z historických fondů MZK

Jiří Dufka

Jiri.Dufka@mzk.cz

Od prosince do února probíhala v Moravské zemské knihovně výstava cestopisů z tamních historických fondů. V jejím rámci byla představena řada tisků a rukopisů, část z nich dokonce poprvé.

Přes velký časový odstup od doby vzniku vystavených dokumentů nabídla výstava výsostně aktuální téma. Mezi časté cíle poutníků a spisovatelů totiž patřil i Blízký východ s památnými místy známými celému křesťanskému světu z biblických textů. Tehdejší stereotypní pohledy na muslimy, židy i východní křesťany, jejich jednání, oblékání nebo veřejný život jsou velmi podobné dnešním zkratkovitým mediálním hodnocením. Prostřednictvím textů starých několik staletí bylo možné zřetelněji vidět často iracionální kořeny těchto představ. Směs obav z odlišného a neznámého, stará antropologická konstanta podněcovaná také z politických důvodů, určovala pohled nejen na obyvatelstvo Palestiny. Srovnáním památných míst s dávno minulými biblickými a antickými časy ústilo v častá negativní hodnocení všeho, co tuto domněle zlatou dobu převrstvilo, přineslo pohrdání vším, co se nesrovnávalo s normami latinského křesťanského kulturního okruhu.

Cestopisy měly na těchto hodnoceních nemalý vliv. Knihy totiž zprostředkovávají charakteristiky, popisy a hodnocení vzdálených zemí a jejich obyvatel ve stovkách shodných exemplářů a tím se významně podílí na rozšíření těchto představ ve společnosti; nová vydání je potom potvrzují a dále rozvíjejí. Dlouhý život tradovaných obrazů, navzdory změnám jejich významů v čase, spojuje naše představy o cizím a vzdáleném s cestopisy starými stovky let.

Návštěvníci mohli sledovat proměnu cestopisu od středověku, přes období humanismu až na samotný práh moderní doby. Jednotlivá období byla reprezentována klíčovými

osobnostmi a jejich díly. Středověk byl zastoupen pracemi Marka Pola a tzv. Mandevilly, pozdně humanistická díla byla představena na příkladu knihy Kryštofa Haranta a počátek 18. století se odrážel v cestopise učeného servity Angelika Müllera. Tuto základní osu potom doplnila díla dalších autorů, cestovatelské příručky, nebo třeba mapy a atlasy.

K výstavě byl vydán katalog obsahující studie k jednotlivým nastíněným obdobím, nezbytnou součást tvořil samotný přehled vystavených děl. Katalog má ambici nabídnout podnětné texty k podobě cestopisu v minulosti, představit známá i polozapomenutá díla, jejich konkrétní výtisky s vlastní historií i, v obecné rovině, způsob konstruování stereotypního obrazu cizince, respektive cizí země.

Komentovaná prohlídka výstavy

Vernisáž výstavy

Výstava O cestách a putování

Zdenka Komůrková – Knihovnická osobnost JMK 2016

Jana Sikorová
sikorova@knihovnazn.cz

Zdenka Komůrková se narodila 25. 6. 1974 ve Znojmě. Dětství prožila v Tasovicích, kde byly také položeny první základy k její budoucí kariéře knihovnice, na niž si ovšem musela ještě řádku let počkat. Zájmu o literaturu vděčí svému učiteli ze základní školy Stanislavu Palatkovi, který, jak sama říká: „Uměl výuku pojmut takovým způsobem, že i ta méně zajímavá kniha v jeho podání získala nálepkou bestselleru, který si rozhodně musíte přečíst“. Čtenářská vášeň tedy směřovala její kroky do místní knihovny, kde se setkala s dalším člověkem, který ji ovlivnil. Byla to tehdejší knihovnice paní Marta Lengálová.

Cesta k vysněnému cíli ovšem byla delší. Paní Komůrková nakonec vystudovala SPŠ strojní v Jihlavě. Oboru se však nikdy nevěnovala. Většinu své profesní kariéry pracovala v reklamní a organizační sféře. Má tedy bohaté zkušenosti s reklamou či pořádáním různých druhů akcí, od koncertů přes firemní po rodinné akce, z čehož těží i ve své nynější profesi.

V současné době žije se svým manželem, 2 dcerami a několika zvířaty, které tvoří nedílnou součást její rodiny, v Jevišovicích. Když bylo v roce 2013 vypsáno výběrové řízení na pozici knihovnice v jevišovické knihovně, neváhala ani vteřinu a přihlásila se. Od té doby se její sen začal stávat skutečností. Rekvalifikační knihovnický kurz absolvovala v roce 2013/2014 v MZK, prošla také e-learningovým knihovnickým kurzem a e-learningovým

kurzem Služby knihoven. Vloni absolvovala na FF MU vzdělávací cyklus pedagogického minima Učící knihovník.

Knihovnu převzala v červenci 2013 po paní Marii Staré, díky níž byla automatizována a prošla částečnou modernizací. S prací kni-

hovnice získala také úžasné čtenáře, jejichž základnu se jí daří i nadále rozšiřovat.

Za dobu její působnosti se podařilo knihovnu zvětšit o studovnu s čítárnou, navýšit počet uživatelských PC, pořídit čtečky e-knih. Došlo ke zprovoznění on-line katalogu a rozšíření prezentace knihovny o facebookové stránky, což zvýšilo povědomí o knihovně především mezi mladými čtenáři. Díky

její aktivitě se knihovna stala komunitním centrem města. Aktivně spolupracuje také s dalšími knihovnami nejen v regionu a jak je vidno, má velký zájem o obor i rozšiřování svého vzdělání.

Paní Komůrková poskytuje svým čtenářům nadstandardní nabídku služeb. Účastní se mnoha regionálních projektů i celostátních akcí na podporu čtenářství jako je Noc s Andersenem, v říjnu Týden knihoven, Březen – měsíc čtenářů apod. Pořádá informační lekce a besedy pro školy. Zve na přednášky nejen autory knih, ale také různé jiné osobnosti veřejného života. V místě spolupracuje např. se základní školou, domovem pro seniory, maminkami na rodičovské dovolené, pro které založila klub nazvaný Jevišováček.

Mezi další mimořádné aktivity knihovny patří **Knižní pohotovost**, která navazuje na

projekt *Kniha do vlaku*. Jedná se o bezplatné půjčování knih a časopisů na místech, která jsou frekventovaná a kde současně lidé tráví delší dobu. Projekt zastřešuje Městská knihovna Znojmo, která s Městskou knihovnou Jevišovice, ze které nápad vzešel, úspěšně spolupracuje.

Přeshraniční spolupráci zahájila knihovna projektem **Čtení bez hranic, jehož partnerem je** Městská knižnica Skalica. Díky zjištění, že české děti nerozumí slovenštině a naopak, byla na sociální síti Facebook založena skupina <https://www.facebook.com/groups/1760415477528165/?fref=ts/>, kde mohou žáci a studenti diskutovat o literatuře, povinné četbě či o různých čtenářských akcích a aktivitách spojených s literaturou. Do budoucna by jej chtěli rozšířit o angličtinu a němčinu a zapojit co nejvíce ostatních knihoven. V rámci tohoto projektu se v loňském roce také uskutečnil zájezd studentů z ČR do Skalice na Slovensku. Studenti měli možnost se nejen osobně setkat se slovenskými studenty a hovořit s nimi o literatuře, ale navštívili i místní soukromou školu a místní knihovnu. Mohli tak porovnat tyto služby u nás a na Slovensku.

Knihovna díky paní Komůrkové získala řadu ocenění:

- 11. 12. 2014 na Slavnostním setkání profesionálních knihoven v MZK ocenění za nadstandardní rozvoj veřejných knihovnických a informačních služeb v obci

a podporu kulturního a společenského života.

- V soutěži Městská knihovna roku 2014 se Městská knihovna Jevišovice umístila na 2. místě v kategorii do 5.000 obyvatel.
- V soutěži Městská knihovna roku 2015 se Městská knihovna Jevišovice umístila na 1. místě v kategorii do 5.000 obyvatel a získala tak zvláštní ocenění za vynikající komunitní a vzdělávací aktivity. Cenu udělil Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR.
- V červnu 2016 obdržela paní Zdenka Komůrková z Městské knihovny Znojmo poděkování za vynikající práci v oblasti knihovnictví v Městské knihovně Jevišovice a za spolupráci s Městskou knihovnou Znojmo.
- V soutěži Městská knihovna roku 2016 se Městská knihovna Jevišovice umístila na 2. místě v kategorii do 5.000 obyvatel.
- V roce 2016 byla nominována na ocenění MK ČR za významný knihovnický počín.

Prozatím posledním oceněním, které náleží přímo paní Komůrkové a představuje pro ni splněný profesní sen, se stalo **zvláštní ocenění Knihovnická osobnost Jihomoravského kraje 2016**. Bylo jí uděleno 30. listopadu 2016 v Moravské zemské knihovně v Brně na Slavnostním setkání knihoven Jihomoravského kraje 2016. Ocenění s ní převzal pan starosta **Mgr. Pavel Málek**.

Bude vás zajímat, že...

... **novela legislativy povinného výtisku byla schválena vládou ČR** dne 16. 1. 2017. Jedná se o novelu knihovního zákona a předpisu o neperiodických publikacích. Cílem novely je nárůst elektronických dokumentů ve fondech knihoven. Novela tak reaguje na technologický pokrok a rozvoj informační společnosti. Elektronické dokumenty mají podle MK ČR paměťové instituce zachovávat jako součást kulturního dědictví. Jedná se o sběr dat informací shromažďovaných na internetu včetně sběru vybraného volně dostupného periodického tisku pořízeného elektronicky. Data bude shromažďovat NK ČR, která z nich vytvoří zvláštní databázi. ...

Oči Brna v dubnu a květnu

Romana Macháčková

Romana.Machackova@mzk.cz

Duben: Eva Kilianová

Eva Kilianová
(17. května 1930),
dcera mecenáše
a vydavatele salon-
ních časopisů *Salon*

a *Měsíc* Bohuslava Kiliana a také sestřenice spisovatele Bohumila Hrabala, vyrůstala a dodnes žije v obřanské vile na břehu řeky Svitavy. Vystudovala filozofii a biologii na filozofické fakultě brněnské univerzity. Po dvou letech působení na základní škole v Karvině se vrátila zpět do svého rodného města, do Brna.

Jméno Evy Kilianové je úzce spojeno s počátky existence brněnského pracoviště Ústavu pro etnografii a folkloristiku a Historického ústavu ČSAV. Její základní pracovní náplní byla péče o tamní knihovnu a především psaní na stroji, svým kolegům přepisovala jejich veškerou badatelskou práci. Úzce spolupracovala s kolegou Oldřichem Sirovátkou. Protože jí však vzhledem k rodinnému zázemí nebyla práce s literárním textem cizí, začala se ve volném čase věnovat adaptacím záznamů folklórního podání. S texty zacházela velmi citlivě, s respektem k pramenům. Její edice, které vycházely v nakladatelstvích jako brněnský Blok, ostravský Profil nebo pražský Albatros, byly vždy opatřeny soupisem literatury a pramenů a ediční poznámkou. Především dětem tak zprostředkovala svět dávných bájí a pověstí, jemuž výtvarnou podobu vtiskli přední čeští výtvarníci – Alois Mikulka, Jiří Hadač, Milan Zezulka, Antonín Strnadel, Zdena Táborská nebo Vlasta Baránková.

Květen: Libuše Šuleřová

Výtvarnice Libuše
Šuleřová studova-
la v letech 1962 až
1966 na Střední
uměleckoprůmys-
lové škole v Uher-

ském Hradišti, obor malba u Jana Blažka a Karla Hofmana. Následovaly studie na Palackého univerzitě v Olomouci (1966–1971) u Václava Zykunda, Miroslava Štolfy, Eduarda Ovčáčka. Její první výstavu portrétů v olomouckém divadle zahajoval František Dvořák. Následně se pro ni možnost veřejné prezentace vlastní tvorby na nějaký čas uzavřela, a to až do roku 1989. Proto se Libuše Šuleřová věnovala především pedagogické činnosti. Dvanáct let působila na gymnáziu v Rožnově pod Radhoštěm, později v Brně nejen na gymnáziu, ale především téměř deset let na LŠU. Velkou část svého pedagogického života strávila ve Znojmě, kde působila jako ředitelka ZŠ. Po roce 1989 uspořádala řadu výstav v České republice, Itálii a Rakousku. Jako výtvarnice se věnuje technikám akvarel, olejomalba nebo práci s textilem a podmalbě na sklo. Nelze nezmínit knihy, na nichž se podílela jako ilustrátorka – *É trli-fri, aneb, Kdy nastane konec světa*, *O znojemské věži* a jiné pověsti, *O vranovském zámku*: pověsti ze Znojemska, *Světlo po kapsách* nebo *10 pohádek pro Justýnku*. Ve Znojmě vytvořila vizuální styl pro Spolek přátel Hroznové kozy, je členkou výtvarné skupiny Meandry.

Připravované pořady sledujte na webových stránkách www.mzk.cz/oci-brna.

Chybovost, inspirace i balancování ilustrací českých dětských knih

František Šalé
albert-knihy@seznam.cz

REISSNER, Martin. *Ilustrace: pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy* = *Illustration : insights into illustrations to accompany Czech children's books*. Brno: Moravské zemské muzeum, 2015. ISBN 978-80-7028-439-1.

Už před téměř stoletím zdůraznili V. F. Suk a Otakar Pospíšil, jak je pro dětskou knihu důležitá nejen část literární, ale i složka výtvarná. O něco později se ilustracemi objevitelsky zabíral Antonín Matějček a na jeho exkluzivní práci ve 2. polovině 20. století navázal zejména encyklopedickým přehledem o ilustrátorech František Holešovský. Na začátku 90. let se zdálo, že by mohla vzniknout nová řada akademických přehledů o vztahu ilustrace a dětské knihy z pera Zdeňky Zapletalové a Jiřího Ilieva, leč, první ze jmenovaných zemřel a druhý zaměřil z akademické na knihovnickou půdu.

A tak až v polovině druhého desetiletí tohoto století přichází nová zásadní práce – monografický výřez v čase i autorské množině z pera literárního a výtvarného historika Martina Reissnera. Jmenuje se *Ilustrace. Pohledy na výtvarný doprovod české dětské knihy* a v roce 2016 ji vydalo Moravské zemské muzeum v exkluzivním typografickém zpracování Miroslava Zemana. Velkoformátová dvouset dvaceti stránková publikace nabízí paralelní český a anglický text a více než šest desítek kvalitně reprodukováných ilustrací z dávnější i blízké minulosti. Autor rozdělil monografii do sedmnácti kapitol, přičemž charakter

obecného zhodnocení české tvorby pro děti a mládež i výhled a perspektivy přinášejí úvodní stať *Vizuální informační koncentrát, nebo poetický pandán textu?* a závěrečné shrnutí.

Reissner popsal, pojmenoval a charakterizoval mnohé směry v ilustrační tradici, přičemž každý z nich spojil s konkrétními uměleckými osobnostmi.

V kapitole *Jednota poetik tvorby výtvarné a literární* například formuje portrét Mirky Hanáka, v kapitole *Hravost jako výtvarně-estetický korelativ* buduje obraz Květy Pacovské, v části pod názvem *Chybovost rekognoskace – tendence a možnosti* zmiňuje

práce Aloise Mikulky, Adolfa Borna či Daisy Mrázkové. Nový a neglorifikující přístup nabízí kniha *Ilustrace* také k dílu Josefa Lady, Petra Nikla nebo Martiny Skaly. Samostatně je odkryto i pozadí dávného skandálu s ilustracemi obou stromů pohádek Vladislava Stanovského a Jana Vladislava, které vytvořil Stanislav Kolíbal. Informačně a interpretačně zásadní částí knihy jsou také texty doprovázející jednotlivé reprodukované ilustrace. Zdaleka se nejedná o pouhá informatoria, ale především hodnotící kritické medailony.

Právě z Reissnerovy profesní dvojdomosti a jeho schopnosti přesně se pohybovat na

poli literárním i výtvarném se formuje trefnost a objevnost této monografie. Zejména v analytických a souvislosti zdůrazňujících pasážích tkví cennost rozsáhlé práce. Na rozdíl od výtvarných teoretiků bloudících v krásné literatuře a literátů snažících se suplovat práci historiků umění, Reissner – desetiletí vkořeněný v obou uměleckých disciplínách – dokáže přesně vyvozovat závěry a obecnější výstupy ve světě literárním i ve světě výtvarném zvlášť i společně.

V publikaci nejsou hodnocením podrobená všechna výrazná díla posledního století, což nakonec připouští i podtitul začínající slovem „pohledy“. Je proto namístě vyzvat autora k pokračování v práci, která by se měla soustředit na další osobnosti české ilustrace 20. století, stejně jako na kvas, který lze na tomto uměleckém poli nejnověji sledovat.

A komu je kniha *Ilustrace* určena? Cenná bude pro studenty i učitele, knihovníky a zájemce o vývoj ilustrace. Pro rodiče a vychovatele může být potřebným vodítkem při hledání esteticky hodnotných děl, ve kterých se spojuje kvalita textu, ilustrace a typografie. Neboť o takových knihách podává Reissner ve své sumě zprávu především.

Martin Reissner (1969) literární a výtvarný kritik a historik. Dvě desetiletí vytvářel časopis pro teorii a kritiku dětské literatury Ladění. Literaturu a dějiny kultury přednášel na brněnských vysokých školách, nyní vyučuje na Karlově univerzitě.

František Šalé (1951) literární historik a nakladatel, spoluzakladatel soutěže Zlatá stuha. V 80. a 90. letech působil v Ústavu literatury pro děti a mládež na pedagogické fakultě v Brně, poté založil a dosud v Boskovicích vede nakladatelství Albert.

Obecní knihovny od vydání knihovnického zákona v roce 1919. Na příkladu městyse Lysic 1919–1949

Jaromír Kubíček

kubicek.jaromir@gmail.com

Konec šedesátých let 19. století byl provázen výrazným rozvojem kulturního života. Příčinou bylo vydání nového ústavního zákona, který platil v zemích rakouské monarchie od roku 1867. Zákon povolil sdružování lidí podle jejich zájmů do spolků nebo politických stran, což bylo po revolučních událostech roku 1848 zakázáno. Znamenalo to, že se široké vrstvy společnosti mohly více zapojovat do politického života. Ve spolkové činnosti pak převažovaly spolky čtenářské. Ty se ovšem nezaměřovaly pouze na obstarávání literatury. Vedle toho, že pro své členy

Karel Jašek byl knihovníkem v Lysicích od založení knihovny až do roku 1950.

odebíraly časopisy nebo jim půjčovaly knihy, rozvíjely významným způsobem osvětovou činnost obce. Mezi takto činné spolky patřil i čtenářský spolek *Podhorák*, který vznikl v roce 1865 v Lysicích jako první doklad nového rozvoje spolkového života. Jeho činnost byla pragmaticky zaměřena, což doložil už v roce 1866, kdy se transformoval do záloženského spolku, jenž se akumulací členských příspěvků snažil půjčkami nahradit soukromé lichváře. Podle spolkového katastru z konce roku 1869 působilo na Moravě 150 čtenářských spolků. *Čtenářský spolek v Lysicích* byl tak jedním z nich.

Po vzniku československého státu přijal nový parlament již 22. července 1919 zákon, podle kterého bylo povinností každé obce zřídit a udržovat veřejnou knihovnu, která bude přístupná všem obyvatelům. Zákon stanovil, že knihovna v obcích do dvou tisíc obyvatel musí být otevřená aspoň 30 týdnů v roce, půjčovat se mělo jednou týdně, přírůstek měl být v počtu alespoň deseti vázaných knih ročně, minimální částka na zřízení a udržování knihovny stanovená zákonem byla nejméně ve výši 50 haléřů na jednoho obyvatele. Lysice byly českou obcí. Podle sčítání obyvatel v roce 1921 měly 292 domů, 1 715 obyvatel, z toho 12 německé a 8 jiné národnosti. Obecní rada vyhověla ustanovení knihovního zákona tím, že vyzvala spolky v obci, které měly knihovny, aby je převedly do nově zřizované knihovny. Na výzvu odpověděly *Čtenářský spolek*, *Místní odbor Národní jednoty pro jihozápadní Moravu* a *Řemeslnická živnostenská beseda*, které postoupily celkem 899 knih. Obec pak postupovala v souladu s dosavadními zvyklostmi. Dvě skříňné knih ve spolkové místnosti v místním hostinci se staly obecní knihovnou a náklady na provoz knihovny včetně odměny pro knihovníka hradila obec každoročně ze svého rozpočtu. Otevření obecní knihovny se konalo 29. února 1920 po ustavení knihovní rady. Prvním knihovníkem byl jmenován Karel Jašek.

Knihovník svou činnost vedl svědomitě, jak dosvědčuje pamětní kniha, objevená v roce 2016 v jeho pozůstalosti. Karel Jašek (1897–1962), původně vyučený strojním zámečníkem, byl příkladem podhoráckého písmáka, ve válce se stal

legionářem a charakterizovalo jej pokrokové myšlení – tedy zájem o nové věci i děje. Knihovníka dělal v Lysicích plných třicet let. Ve své knize zaznamenával každým rokem výpůjčky podle kalendářních měsíců, výši vybraných poplatků a jejich odvody do obecní pokladny, sledoval vydání za koupené knihy a drobné kancelářské potřeby, dary knih nebo jejich ztráty. Protože tyto údaje jsou dnes pro dějiny knihoven vzácností, uvedeme je v úplnosti (viz tabulka na další straně).

Knihovna si vedla úspěšně, jak svědčí nejen statistické ukazatele, ale zejména stabilita práce daná osobností knihovníka. Do pozvolného rozvoje zasáhla hospodářská krize ve třicátých letech a poměry po druhé světové válce. Nalezené dokumenty dokládají, že v průměru byl čtenář v každém druhém domě, když jeden evidovaný čtenář zastupoval vždy celou rodinu. Přírůstek nových knih byl každý rok několikanásobně vyšší, než stanovil zákon. Knihy se půjčovaly vždy v neděli dopoledne mimo měsíce červen až září, za půjčení se vybíral poplatek 10 haléřů a několik čtenářů ze sousedních obcí, kde tak úspěšné knihovny nebyly, platilo jednorázové zápisné ve výši 5 Kč. Evidence knih se vedla velmi jednoduše, zapsáním do sešitu v rubrice u čtenářova jména inventárního čísla knihy, které knihovník při vrácení přeškrtl.

Z pamětní knihy Karla Jaška lze vyčíst řadu pozoruhodností. Například v roce 1924 byly knihy očíslovány a na hřbet nalepeny štítky, což umožnilo provádět revize knih i jejich vyhledávání. V tom roce bylo v knihovně 653 knih zábavných a 501 poučných, zakoupeno bylo 28 knih a dvě byly získány darem. Knihy se nakupovaly za součinnosti knihovnické rady. Zájem čtenářů vystihl knihovník takto: *Čtenáři si ztěžují, že jsou zakupované knihy většinou poučné a málo zábavných. Některé knihy poučné, zvláště pojednávající o pěstování hospodářských plodin a ovoce i některé spisy Masarykovy, ba i Nerudovy Obrazy cestopisné třebaš nové, za celý rok ani jedenkrát nebyly vypůjčeny. Málo se čte* Ottova laciná knihovna *a vůbec se nečte* Česká kronika.

Své postesknutí nad zájmem čtenářů rozvedl pan knihovník v roce 1925, když provedl průzkum profesní skladby čtenářů. Z celkového počtu 119 bylo

Přehled o činnosti obecní knihovny

Rok	Čtenářů	Výpůjček	Svazků	Přibylo	Ubylo	Příjem	Vydání
1920	64	1 477	963	64	0	–	–
1921	111	2 958	1 027	72	0	2 184	1 456
1922	192	3 222	1 099	32	0	2 013	1 923
1923	151	2 259	1 131	51	0	1 024	1 003
1924	140	2 174	1 136	30	12	1 125	1 024
1925	119	2 057	1 154	48	17	1 188	1 062
1926	95	2 014	1 185	26	11	1 533	1 516
1927	156	1 907	1 200	55	6	1 217	1 217
1928	137	2 162	1 249	56	8	1 562	1 603
1929	113	2 007	1 297	37	7	1 610	1 800
1930	122	1 990	1 327	38	0	1 640	1 516
1931	103	1 931	1 365	66	20	1 200	1 337
1932	80	2 145	1 411	15	14	1 190	788
1933	86	1 951	1 412	23	20	1 741	1 698
1934	92	2 325	1 415	33	29	1 308	1 044
1935	87	2 036	1 419	50	45	1 581	1 281
1936	76	2 223	1 424	55	33	1 539	1 422
1937	91	1 872	1 446	53	41	1 477	1 837
1938	106	1 990	1 483	39	14	1 369	1 272
1939	112	2 652	1 520	48	11	2 070	1 862
1940	107	2 802	1 409	33	144	2 197	1 738
1941	108	2 268	1 321	33	121	2 484	1 607
1942	112	2 906	1 356	56	21	3 061	2 128
1943	124	3 775	1 373	20	3	2 577	1 672
1944	143	4 558	1 406	36	4	1 096×	
1945	143	3 912	1 629	212	11	973×	
1946	114	2 780	1 666	37	58	897×	
1947	116	2 659	1 645	73	94	1 416×	
1948	118	2 225	1 725	80	65	1 243×	
1949	105	3 115	1 740	24	9	1 954×	

Poznámka: Příjem a vydání jsou zachyceny podle obecních účtů, od roku 1944 jsou vedeny jen příjmy z poplatků čtenářů a vydání nejsou sledována.

dělníků 77 = 68 %, živnostníků 21 = 18 %, rolníků 16 = 13 %, dále tři studující a dva učitelé. Podklady byly určeny knihovní radě, aby mohla posoudit oprávněnost připomínek k převažujícímu nákupu odborných knih. Doporučení knihovní rady prozrazuje skutečnost, že již v roce 1926 bylo zakoupeno 26 knih, vesměs zábavných. Mimořádný dar proběhl v roce 1927 ze strany ministerstva školství a národní osvěty. Tehdy si knihovna mohla vybrat 25 knih u Masarykova lidovýchového ústavu

v Praze. Akvizicemi i dary knihovna pomalu narůstala a problémem se stalo nejenom to, že dosavadní dvě skříně již nestačily, ale i prostý fakt, že případnou třetí by ve spolkové místnosti nebylo kam umístit. Místnost se také ukázala jako nevhodná svou vlhkostí. „*Když na podzim po letní přestávce knihovnu otvíráme, jsou knihy pokryty plísňí a k sobě slepeny*“, píše pan Jašek ve zprávě za rok 1928. Charakter uložení knižního fondu i způsob jeho budování, jak je dosvědčen díky knihovnickovým

zápiskům, tak dokumentuje nejenom společenskou povahu a oceňování významu knihovnickovy práce a knihovny jako takové, ale dokládá i význam budovaného knižního fondu v obci a jeho úkol ve vztahu k obecní společnosti.

V prosinci 1931 se Karel Jašek zúčastnil knihovnického kurzu, který pořádal Okresní osvětový sbor v Kunštátě. Zaznamenal si, že ředitel pořádací organizace zahájil kurz proslovem o důležitosti obecních knihoven. Následně řídící učitel Bedřich z Rovečného na Vysočině instruoval o knihovnické technice, o vedení přírůstkových, věcných a jmenových seznamů a jednatel osvětového sboru podal statistický přehled o činnosti obecních knihoven v okrese, o složení knihovních rad a výběru knih. O knihovně je v zápisu, že největší oblibě se těší spisy Františka Sokola Tůmy, pak romány ze světové války, zvláště příběhy ze života legií.

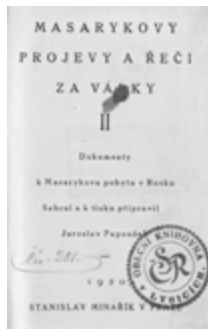
V polovině listopadu 1938 došlo k přestěhování knihovny do nového prostoru na radnici. Řečeno slovy knihovníka: „*Vzdávám dík p. starostovi Alojsu Bursákovi, který má hlavní zásluhu, že konečně obecní knihovna jest umístěna ve slušné místnosti.*“ Při hodnocení dvaceti let činnosti uvedl, že celkem bylo půjčeno za tu dobu 44 830 knih, koupeno bylo 843 knih, průměrně ročně 42 svazky, vyřazeno pro opotřebení a ztraceno bylo 286 knih.

V době okupace přicházely od ministerstva školství a národní osvěty pokyny k vyřazování knih. V lysické knihovně byla jako první vyřazena v roce 1939 kniha od F. Fouska: *Konrád Henlein* a uložena na obecním úřadě. V roce 1940 proběhly podle ministerských výnosů dvě revize. První postihla novelu *Cesta zpátky* od E. M. Remarque a výnos z 1. listopadu 1940 dalších 32 knihy, které byly zabaleny a uloženy na obecním úřadě. V roce 1941 proběhly podle nařízení okresních úřadů další tři prověrky, které postihly jak české politiky, tak ruské a americké spisovatele; celkem bylo vyřazeno 84 knihy. Za okupace byly vyřazeny 373 knihy, což představuje asi čtvrtinu fondu. Po válce bylo vráceno úřady 35 knih, a knihovníkem zachráněné 252 knihy. V roce 1946 to ve zprávě pan Jašek komentuje: „*Musím poděkovat lysickým četníkům, štrážmistrům Hortovi, Kafkovi a Mázlvi, kteří svým jednáním umožnili*

mně zachránit mnoho knih. Nařízení ministerstva školství a lidové osvěty o zničení závadných knih chodila na četnickou stanici. Jmenovaní pánové upozornili mne vždy po dojití podobného rozkazu a dali mně seznam závadných knih, abych je mohl odklidit. A když pak přišli do knihovny konat svou povinnost, spokojili se zjištěním, že uvedené knihy v knihovně nejsou.“

Po válce činnost knihovny pokračovala za stejných podmínek. Již v roce 1946 požadoval knihovník další skříň na knihy, neboť dosavadní skříně byly knihami přímo nacpané a těžko by o prázdninách mohl provést revizi; skříň byla zakoupena až v roce 1948. Koncem roku 1949 bylo v obecní knihovně v Lysicích 1 740 knih, z toho 1 092 zábavných, 438 naučných, 94 pro mládež a 116 svazků vázaných časopisů. Rokem 1949 zápisy v pamětní knize končí.

V roce 1950 po dokončení novostavby nové školy byla v Lysicích ustavena Osvětová beseda a její součástí se stala Místní lidová knihovna. Ta našla prostory v budově bývalé měšťanky a knihovníkem se stal od ledna 1950 učitel češtiny Antonín Opluštil (1914–1989), který nastoupil v roce 1948 na měšťanskou školu do Lysic. Osvětové besedy byly přiděleny tři místnosti v prvním patře, v jedné byla půjčovna s čítárnou, ve druhé sklad knih vybavený regály, které byly zhotoveny ve školních dílnách, a třetí místnost sloužila pro přednášky. To už je ale další etapa lysické knihovny, která pro své úspěchy vynesla knihovníka Antonína Opluštila až do funkce ředitele Knihovny Jiřího Mahena v Brně, kterou zastával v letech 1966 až 1975.

Ukázka knih, které musely být z knihoven v roce 1952 vyřazeny

Inspirace ze světového kongresu IFLA

Libuše Nivnická
nivnicka@kjm.cz

Světové kongresy IFLA jsou mimořádnou příležitostí poznat ukázky toho nejlepšího z knihoven pořádající země, maličko poznat přírodní krásy a tamní kulturu, setkat se s odborníky z celého světa, navázat nové kontakty, pozdravit se s přáteli.

Počínaje slavnostním zahajovacím ceremoniálem vás však především pohltí maraton přednášek, prezentací, diskusních fór, výstav a také kulturních společenských akcí. Je nezbytné se pečlivě probrat programem, vybrat z obrovské nabídky, co vás nejvíce zajímá, co slibuje přinést nejnovější poznatky, trendy, a pokusit se vše časově skloubit, což je velmi často nemožné. Pro zajímavost: kongresu v Columbusu se zúčastnilo více jak 2 tisíce delegátů ze 137 zemí světa.

Je úžasné v této celosvětové společnosti vidět na seznamu účastníků pod Czech Republic také naše jména.

Jako členka stále komise IFLA pro veřejné knihovny a také ve vazbě na mé prioritní profesní zájmy se orientuji nejvíce na přednášky z oblasti veřejných knihoven, jejich managementu, výstavby a architektury, spektra poskytovaných služeb. Další velkou oblastí jsou služby pro děti a mládež, podpora čtenářství a kreativity, služby pro hendikepované klienty. Třetí zájmová oblast se týká rolí knihovnických asociací.

Z prvního okruhu si zaslouží zmínku soutěž věnovaná nejkrásnější architektuře knihoven: **Systematic – Public Library of the Year**. Je zajímavé se nejen podívat na úžasné snímky, ale také na kritéria soutěže, která považuji za velmi důležitá a ke kterým by se mělo vždy při realizacích knihoven přihlížet. Patří mezi ně interakce

s prostředím a místní kulturou, architektonická kvalita, flexibilita, udržitelnost, studijní prostor, digitalizace. Není možná překvapením, že vítězem roku 2016 se stala knihovna Dokk1 v Aarhusu, (Dánsko). Chci také upozornit na stránky <http://modelprogrammer.slks.dk/en/news-events/library-reviews/herning-library/>, kde najdete informace nejenom o této soutěži, ale mnoho užitečných rad a inspirací, nových poznatků, příkladů dobré praxe. Kdokoliv sem může vložit také svoje příklady.

Krátkou zmínku o **podpoře čtenářství u dětí** doprovodím fotografií jednoho z vystavovaných posterů, který výstižně

zachycuje situaci dnešní doby. I zde byly představeny projekty, které umožňují aktivní zapojení a možnost prezentovat své nápady prostřednictvím sway.com. Zájem je o příklady dobré praxe z oblasti propagace čtenářství, kampaně a projekty, partnerství, využití prostor knihovny a její zařízení, jakékoliv další aspekty služeb knihoven pro děti a mladé lidi. Vytváří se také tematický playlist videí na YouTube. Více o projektu na <http://www.ifla.org/node/10425>. Užitečné je také zmínit publikaci o zásadách služeb knihoven pro děti. <http://www.ifla.org/publications/guidelines-for-children-s-library-services>

Nejživějším bodem celého kongresového dění jsou samozřejmě **návštěvy knihoven**. Vidět je

Columbus Metropolitan Library

Columbus Metropolitan Library

Columbus Metropolitan Library

Columbus Metropolitan Library

Cuyahoga County Public Library

Cuyahoga County Public Library

Cuyahoga County Public Library

Cuyahoga County Public Library

Cuyahoga County Public Library

Cuyahoga County Public Library

vždy nejlepší. Co jsem tedy mohla poznat v Ohio? Samozřejmě metropolitní knihovnu v Columbusu, která je zároveň příkladem zdařilého skloubení staré a moderní architektury.

Columbus Metropolitan Library

Columbus Metropolitan Library <http://www.columbuslibrary.org/> byla založena v roce 1873 a rozšířena o novou budovu a dokončenou v roce 2016. Vždy na sebe nechávám působit samotnou stavbu, interiéry. Můj hlavní dojem z této novostavby byl rozlehlost, čisté linie provázené noblesními materiály a otázka, kdepak jsou nějací knihovníci?

Nepoměr mezi plochou a počtem živých knihovníků byl na naše zvyklosti veliký. Přesto vše fungovalo a knihovníci nesloužili jako hlídači a podavači knih, ale jako zkušení pomocníci v případě, kdy je čtenáři potřebovali. Nejpůsobivější bylo jako vždy oddělení pro děti. Zajímavý byl již samotný vstup hravě rozlišený výškou pro děti a dospělé. Uvnitř pak vládla rozměrná pohoda.

Cuyahoga County Public Library

Další celodenní exkurze směřovala do Cuyahoga County Public Library, blízko Clevelandu. Tato knihovna má 27 poboček a administrativní budovu, neexistuje zde centrální knihovna. <http://www.cuyahogalibrary.org/Branches.aspx>. Navštívili jsme pět nejnovějších poboček, vesměs vystavěných v letech 2014 – 2015. Shrnout dojmy z této návštěvy lze pojmy: velkorysý otevřený prostor, v něm jednotlivé funkční zóny pro dospělé, děti, místa s PC, interiéry vzdušný, nízké regály zachovávající přehlednost prostoru, pohodlné sezení, automaty na občerstvení. V částech pro děti je umístěna spousta interaktivních prvků sloužících k osvojování si jazyka hrou, často provázaných s příběhem knihy.

Samostatné uzavíratelné prostory sloužily jako studovny individuální i kolektivní, místnost pro domácí úkoly, nahrávací studia. Čím se právem pochlubili, byly ve dvou případech technologická výuková centra (veřejnost mohla služby využívat za poplatek) či části služeb vzniklé pouze díky štědrému donátorství. Samozřejmostí byly návratové boxy vždy zabudované do pláště budovy a poměrně dlouhá otevírací doba ve všední dny 9 – 21 hod.

O dalších drobných, ale pro život knihovny praktických vychytávkách, postřezích a zkušenostech, i dalších kongresových tématech, např. celoživotní profesní vzdělávání, se mohou zájemci dozvědět z prezentace a přednášky, kterou si mohou objednat na nivnicka@kjm.cz.

Těším se.

Rozhovor s Joachimem Dvořákem

Tomáš Kubíček

Tomas.Kubicek@mzk.cz

Joachim Dvořák je nakladatelem a editorem. Na Karlově univerzitě vystudoval speciální pedagogiku a žurnalistiku. Od roku 1990 je šéfredaktorem a později i vydavatelem Labyrint revue. První knížka pod značkou jeho nakladatelství Labyrint vyšla v roce 1992. V produkci se soustředí zejména na původní i překladovou beletrii, knihy o umění, komiks a literaturu pro děti. V letech 2006–2015 spoluorganizoval mezinárodní festival KomiksFEST! a od prosince 2014 vydává také časopis pro děti Raketa.

Než se dostaneme k tématu tohoto čísla, tedy k literatuře pro děti, nedá mi to, abych se nezeptal, kde berete energii na tu mimořádnou sérii všech možných podniků, nápadů a aktivit. Labyrint, alespoň tak, jak ho sleduji, nějak zvlášť nejeví tendenci začít obrůstat mechem, ačkoliv po pětadvaceti letech existence už by mohl. Granada, Karawana, Labyrint Fresh, Fresh Eye to nejsou či nebyly jen edice, ale programy. Přidám festival KomiksFEST!, dramaturgii Noci literatury a nejnověji projekt časopisu Raketa, který, jak jsem pochopil, by měl pomoci kolonizovat vzdálené oblasti kreativity.

Děkuji za vaše vlídná slova, těžko se mi ale objektivně hodnotí vlastní aktivity. Zkusím odpovědět jinak, než asi očekáváte. Naučil jsem se k životu přistupovat s mnohem větší pokorou a o důležitosti a prospěšnosti svých aktivit pořád pochybuji. Samozřejmě ve čtyřicetce, kdy jsem začal na konci roku 1990 dělat noviny (a později časopis) pro kulturu Labyrint, jsem nepochyboval o ničem. Drzé mládí má – vedle řady hendikepů – nespornou výhodu v tom, že se ničeho nebojíte.

Jistotu, kudy chci jako nakladatel kráčet, jsem získával praxí a také – doufám – dozráváním osobností. Dnes už chápu, proč jsem musel „navštívit“ tolik slepých cest a odboček, proč jsem mnohokrát prohrál, nechal se oklamat obchodními partnery, přestal věřit v loajalitu autorů, a proč jsem se dostal v podnikání jeden čas i na samotné dno... Myslím, že seriózně jsem začal o vydávání knih přemýšlet až tak v páté sezóně, tedy kolem roku 1997. Chtěl jsem, aby když se řekne „nakladatelství Labyrint“, bude to ve čtenářích vyvolávat pozitivní asociace. Také to znamenalo, že se dobrovolně zřeknu spousty knižních nápadů a pečlivě si budu vybírat, čemu věnovat energii.

Pro mne je velkou výzvou podílet se na projektech, které mi dávají smysl, přestože z ekonomického pohledu nejsou lákavé či jsou dokonce ztrátové. Nezávislost na módních trendech malé nakladatele limituje, ale ten intimnější prostor,

který sdílíte s kreativními lidmi, které jste si sám vybral, je k nezaplacení. (smích)

Myslím, že to může být takových nějakých tři sta knih, které jste za dobu existence Labyrintu vydal. Nejdříve šlo o světovou literaturu, pak se zvýraznila přítomnost neokoukaných autorů a v poslední době dominuje literatura pro děti. Je v tom třeba hledat osobní vývoj nakladatele nebo spíše pragmatické hledání místa pro nakladatelství?

Upřímně, někdy je to jako loterie, vytáhnete los a doufáte, že vyhrajete. Stane se, že máte skvělý rukopis nového zajímavého autora, kterému věnujete velkou pozornost v přípravě, navíc má všechny předpoklady dávající silnou naději ke kritickému i čtenářskému úspěchu – a celé to skončí bez povšimnutí. Jistě jsem vydal několik titulů, u nichž se můžu konejšit, že předběhly dobu (smích), ale i taková zklamání vás vedou k výše zmíněné pokoře a je nutné je absolvovat. Pokud bych chtěl být spíše pragmatickým, jak se ptáte, vydával bych spíše jinou literaturu, jiné knihy, akcentoval bych to, co je pro některé nakladatele alfou a omegou, tedy profit. A možná bych v knižní branži dnes ani nepodnikal.

Knížky pro své nakladatelství hledáte sám, nebo máte agenty, kteří Vám tipují? A podle čeho se mají při výběru řídit, jaké jim dáváte instrukce. Popřípadě, podle čeho vybíráte Vy?

Tím, že mám malé nakladatelství, mám také štěstí, že čtu vše, co vydávám, a vím, že téměř každá kniha, které jsme pomohli na svět, nese nějaký příběh. Nebo má zajímavý příběh její autor. Už jenom pohnutky, kvůli nimž něco napsal, vás někdy pasují do role psychoterapeuta a současně i průzkumníka nových světů... A to mě na tom také baví, že to nemusí být jen „byznys“. Není totiž uměním koupit práva (pokud máte dost peněz na zálohu) na nějaký světový bestseller – ideálně ještě před tím, než jde jeho filmová verze do našich kin – a pouze ho „překlopit“ do češtiny.

V horším případech se ještě nechat donutit zahraničním agentem do spotřebitelských soutěží a reklamních kampaní.

Díky *Labyrint revue*, ale i mým dalším aktivitám, jsem mohl poznat, jak pracují čeští spisovatelé, esejisté a překladatelé, jaký má kdo literární apetit a preference a jaké má kdo osobnostní kvality. A jistě jsem si nechal lecky i poradit a doporučit, co vydat nebo případně čemu nevěnovat pozornost. Protože, právě tím, co nevydáte, formujete svůj nakladatelský profil. Často se také řídím intuicí – ono to u debutantů a nových projektů ani jinak nelze.

Vypadá to tedy, že vydávání knih je pro Vás osobní záležitostí a až potom byznysem. Což je asi ten podstatný rozdíl mezi velkými nakladateli dětské literatury a těmi tzv. nezávislými či alternativními. Je to tak? Na čem jsou či chtějí být nakladatelství Vašeho druhu vlastně nezávislá? Na většinovém vkusu? Ale i ona doufají, že najdou titul, který jim přinese výrazný zisk. Chtějí být alternativou mainstreamovému průmyslu dětské literatury? Ale odkud přichází sebevědomí o správnosti jejich alternativy?

Hojně užívané slovo „alternativní“ evokuje spíše něco divného, pro řadu lidí má negativní konotace. Jenže pro někoho může být alternativou právě mainstream. Víte, někdo je spokojený, když

se pohodlně veze po autostrádě, jiného vzrušují neprobádané a neoznačené cesty... Ale k podstatě vašeho dotazu: nejsem mluvčím malých

nakladatelů, každý má svou vydavatelskou politiku či strategii, a to je třeba respektovat. Pro mne osobně nezávislost reprezentuje například možnost – a také schopnost – říkat ne. Dokázat odmítnout i lukrativní nabídky, které by sice znamenaly finanční profit, ale jinak nic nepřinesou. Však se podívejte na knižní pulty, kolik se vydává titulů. A kolik z nich jsou prázdné sezónní fastsellery či knihy uvažené z již několikrát použitého čajového pytlíku. Možná, že továrny musí neustále vyrábět,

aby nevyhasly pece... Berte to přirovnání prosím s rezervou. Nespornou výhodou velkých firem je jejich cash-flow a možnost financovat projekty, o kterých se těm „malým a nezávislým“ může jen zdát.

Co mne trápí je skutečnost, že je rok od roku obtížnější dostávat ke čtenářům svoje knihy. Velké společnosti, které současně ovládají distribuční kanály a knihkupecké sítě, trh dokonale ucpávají vlastní produkcí. A systém „zviditelňování“ knížek založený na financování ze strany nakladatele, je u drtivé většiny malonákladových titulů nereálný.

Dostávám se při své práci i do obecních knihoven. Když se bavíme o dětské literatuře, nezřídka se stává, že učitelé či knihovníci

si stěžují na nesrozumitelnost současných knih pro děti (oněch **alternativních**), s nimiž pak děti nechtějí pracovat, nebo je nechtějí číst? Musím říci, že někdy cítím tuto obavu z nedostatečnosti (tedy pochyby, zda jsem schopen knihu s dětmi „správně“ číst) i u učitelů či rodičů. Co Vy na to? Kde je hranice alternativního?

Nevím, kde jsou hranice, na něž se ptáte. Ale pokud existují, líbí se mi, že je nemusíme respektovat, záleží jen na vkusu a fantazii. Co je pro někoho alternativní, je pro jiného třeba běžné a průměrné. Časopis Raketa, který vydávám, má v podtitulu napsáno, že je určen dětem chytrých rodičů. Je to samozřejmě nadsázka, ale možná to je ten klíč – musíme si uvědomit, že nelze uspokojit všechny a strefit se do nálady každému. Stejně jako je společnost rozdělená podle Gaussovy křivky, jsou někteří učitelé,

knihovníci a koneckonců i samotní rodiče více empatičtí, náročnější a vzdělanější. A naopak.

Vztah dětský čtenář, rodič, popřípadě učitel, nakladatel – jaký by podle Vás měl ideálně být? Najdu odpověď na moji otázku v Raketě?

Rozhodně ano, předplaťte si Raketu! (*smích*) Kvalita vztahů – stejně jako v životě – se proměňuje, někdy chřadnou a podléhají stereotypu, jindy kvetou a užíváte si je. Je třeba se o ně starat, pokud vám dávají smysl. Vydávání knih a časopisu pro děti spolu s pořádáním všech dalších aktivit okolo, mně osobně dávají velký smysl. Co dáme dnes dětem, vrátí se v budoucnosti.

Tak Raketu už předplacenou mám. Samozřejmě. Protože i já chci, aby můj syn byl dítětem chytrých rodičů. Děkuji za odpovědi a ať se Vám daří.

Tomáš Kubíček

Sarajevská princezna

Ivana Pecháčková

nakladatelstvi@meander.cz

U mne se jaksí samozřejmě vždy předpokládá, že mám-li něco napsat, bude to o knížkách pro děti. Opravdu jich za celý rok přečtu mnoho, mnoho knih a také mnoho rukopisů, které však jako knihy nikdy nevjdou, protože na ně nebyly peníze, žádný nakladatel se jich neujal, protože jim dost nevěřil apod. Knížka, o níž chci psát, to štěstí měla, a je to pohádka, i když velmi krutá a krvavá, pohádka o princezně.

Minulý týden jsme byli celá naše širší rodina asi v 15 lidech lyžovat v Alpách a Sandra, dívka našeho syna Jana, mi tam vzala zajímavou knihu – Sarajevskou princeznu. Sandra Kisič se narodila v Sarajevu pouhých 14 dní před vypuknutím války a já cítila povinnost knížku, kterou napsal sarajevský lékař Edo Jaganjac, přečíst a něco jí k ní říci. Sotva jsem

ji ale rozevřela, nedokázala jsem přestat číst. Válečný chirurg Edo Jaganjac tu velmi syrově a velmi sugestivně popisuje den za dnem v létě v r. 1993 v nemocnici bez vody, elektřiny, bez možnosti použít moderní techniku, bez zásob krve, v obklíčeném městě, kdy v srpnovém vedru operují takřka nepřetržitě příšerná zranění obyvatel Sarajeva způsobená přesnými ostřelovači z okolních vysokých hor. Jsou to ženy, děti, staří lidé, prostě civilisté, jimž v normální válce nikdo nikdy většinou ublížit nechce, ale zde se nepochopitelně dějí neuvěřitelné ukrutnosti. A hrstka lékařů a sester se zoufale snaží bez jakéhokoli nároku na odpočinek, jídlo, natož odměnu, zašit všechna ta rozpáraná břicha, amputovat rozstřílené končetiny a dokonce operovat hlavy, to vše bez elektřiny, jen za

pomoci záložního agregátu a v nižších patrech nemocnice, ta horní jsou ostřelována.

Takto sem jednoho dne rovnou z ulice přivezou i malou Irmu Hadžimuratovičovou, pětiiletou holčičku, kterou její maminka chránila při útoku vlastním tělem a nepřežila. Roztomilé veselé Irmě na první pohled nic není, ale lékaři, kteří nemají přístroje k tomu, aby ji vůbec dokázali kvalifikovaně vyšetřit, již tuší tragédii. Za pár hodin u Irmu nastupuje ochrnutí a chirurg Jaganjac si zoufá – v každé jiné nemocnici na světě by Irmu zachránili, jim však tu zemře pod rukama. Nevzdá se však a začne novou bitvu o záchranu malé Irmu – není to boj s nedostačující technikou, ale s ještě horší armádou byrokratů mezinárodních úředníků mírových sil. Objede všechny, které v Sarajevu najde – zástupce Spojených národů, UNESCO, UNPROFOR, WHO (Světové zdravotnické organizace), ale nechota lhostejných a nezajímavých úředníků ho šokuje. Irma mu odchází pod rukama a on má jedinou možnost – ukázat to hezké děvčátko novinářům a dostat její případ do světových médií.

Již za pár hodin se u Irmu lůžka sejdou desítky novinářů a britská BBC se postará, aby o kauze IRMA, Sarajevská princezna, věděl během několika málo hodin celý svět. Sám britský premiér se na výzvu Britů postaral o okamžitý převoz malé pacientky do Londýna a v důsledku mezinárodní aféry OSN začíná jedna z nejmasovějších lékařských evakuačních operací nazvaná „Operace Irma“. Díky ní skončily všechny ty zoufalé pokusy lékařů o ilegální transporty zraněných pacientů pod palbou, při nichž zahynuli jak mnozí pacienti, tak i jejich lékaři i personál, který je doprovázel. Díky malé Irmě, která bohužel zůstala ochrnutá, byly zachráněny stovky lidských životů.

A jak dopadl v této krvavé sarajevské pohádce Edo Jaganjac? Desítky jeho rozhovorů pro přední světová média, z nichž se celý svět dozvěděl o zoufalých poměrech v sarajevských nemocnicích a nerovném boji s byrokratickým

molochem mírových sil, udělaly své. Mladý chirurg se stal nepohodlným a bylo mu náhle umožněno odjet ze Sarajeva, setkat se po dlouhých měsících se ženou a dětmi evakovanými již v prvních dnech války. Setkali se v Praze na letišti v Ruzyni, v jedné snad již z posledních evropských zemí, která občany Bosny a Hercegoviny ještě přijímala bez víz. Málokdo ví, že takových, jako byla rodina Edo Jaganjace, Češi (kteří vůbec nejsou xenofobní a rasisté!) tehdy přijali na 60.000, bez kvót, bez kádrování, muslimi nemusí.

Dodnes u nás žije z tehdy přijatých uprchlíků téměř polovina, málokdy z jejich perfektní češtiny poznáme, že náš jazyk není jejich mateřštinou. Nepoznáme to ani u Sandry Kisič, která se sem také dostala nejprve s maminkou komplikovaně přes Afriku a teprve po dvou letech se do Prahy za nimi mohl dostat ze Sarajeva i táta. Edo Jaganjac je primářem v motolské nemocnici a dodnes s láskou, ale také bolestí vzpomíná na život ve starém kosmopolitním Sarajevu, které patřilo v rámci monarchie do jedné země s tou naší a kde nikdy nebylo vidět na ulicích zahalenou ženu. „Jaký já jsem muslim,“ říká, „vždyť jsem v životě nebyl v mešitě, a sousedé se nikdy nezajímali o to, zda je někdo muslim, katolík nebo pravoslavný...“ Dneska paradoxně zahalené ženy v Sarajevu potkáváte. Každá akce vyvolává reakci... ale proč jen se to muselo stát?

Ivana Pecháčková (nar. 1958) píše pro děti, překládá a publikuje. Založila a řídí nakl. Meander.

Vyzkoušejte nový vzhled Digitální knihovny MZK!

Digitální knihovna MZK nabízí digitální dokumenty prostřednictvím systému Kramerius. Obsahuje nejen volná, ale i autorsky chráněná díla různých žánrů.

/ Digitální knihovna MZK

<http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/>

Další nový způsob, jak lze prohlížet naše digitální dokumenty, přináší mobilní aplikace Kramerius.

Vyvinuli jsme aplikace pro operační systémy:

Android

iOS

MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA

